

**BÉKÉS MEGYE FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK
(2007-2013)
AKTUALIZÁLÁSA**

2010.

BÉKÉS MEGYE - AZ ÖSSZEFOGÁS MEGYÉJE

Tartalomjegyzék

I. Ábrajegyzék.....	3
II. Táblázatok jegyzéke	5
1. Vizsgálat célja és módszertana	7
1.1 Előzmények.....	7
1.2 Aktualizálás célja	8
1.3 Alkalmazott módszertan.....	10
2. Stratégia féldícs értékelése.....	11
2.1 Jövőkép, célrendszer értékelése	12
2.2 Programok értékelése	13
2.3 Abszorpciók képesség értékelése	14
2.4 Békés megye pozícióinak változása	26
2.4.1 Demográfiai folyamatok és térszerkezet változása	27
2.4.2 Megye gazdasági helyzetének változása	33
2.4.3 Infrastrukturális ellátottság változása	56
2.4.4 Megye elérhetőségének változása	59
2.4.5 Megye kistérségi rangsorának változása	63
2.4.6 Regionális index változása.....	66
2.5 Stratégia összefoglaló értékelése.....	78
3. Stratégia további kimenetét befolyásoló hatások.....	80
3.1 Új Széchenyi Terv.....	81
3.2 Duna Stratégia.....	84
4. Jövőkép és célok.....	88
5. Programok, alprogramok	90
5.1. Gazdaság teljesítményének javítása	92
5.1.1 Egészségipar fejlesztése.....	93
5.1.2 Agrár gazdaság fejlesztése.....	97
5.1.3 Tudásgazdaság fejlesztése	111
5.1.4 Tranzit gazdaság fejlesztése.....	143
5.1.5 Szociális gazdaság fejlesztése	147
5.2 Fenntartható gazdaságfejlesztés	154
5.2.1 Zöld gazdaság fejlesztése.....	155
5.2.2 Épített és természeti környezet fejlesztése	158
5.3 Infrastruktúra fejlesztése	159
5.3.1 Elérhetőség javítása.....	160
5.3.2 Ivóvíz hálózat fejlesztése.....	161
6. Összefoglalás	164

I. Ábrajegyzék

1. ábra: Békés megye értékalapú gazdaságfejlesztési stratégiája felülvizsgálatának logikai folyamata
2. ábra: Békés megye fejlesztési programjainak (2007-2013) struktúrája
3. ábra: Ex-post értékelés logikai folyamata
4. ábra: A régió lakónépessége (2009)
5. ábra: Lakónépesség számának alakulása 2003-2008 között (fő)
6. ábra: A 120 fő/km² feletti népsűrűségű településeken lakók aránya (2009)
7. ábra: A természetes szaporodás, ill. fogyás 1000 lakosra (2009)
8. ábra: Természetes szaporodás-fogyás egyenlege ezer lakosra (2003-2008, fő)
9. ábra: A belföldi vándorlási különbözet 1000 lakosra a Dél-alföldi régióban (2009)
10. ábra: Belföldi vándorlási különbözet alakulása ezer lakosra (2003-2008, fő)
11. ábra: A 60 éves és idősebb népesség aránya (2009)
12. ábra: Az egy főre jutó GDP az országos átlag százalékában
13. ábra: A bruttó hozzáadott érték megoszlása a gazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2009
14. ábra: A regisztrált vállalkozások megoszlása vállalkozási forma szerint, 2009
15. ábra: A regisztrált vállalkozások számának alakulása (db)
16. ábra: Működő vállalkozások száma 1000 lakosra (2009)
17. ábra: A regisztrált egyéni vállalkozások megoszlása a munkavégzés jellege szerint, 2009
18. ábra: Egyéni vállalkozások aránya a működő vállalkozásokból (2009)
19. ábra: A külföldi érdekeltségű vállalkozások megoszlása a tulajdon összetétele szerint, 2008
20. ábra: Az ipari termelés volumenindexe
21. ábra: Vendéglátóhelyek száma Békés megyében (2006-2008 években, db)
22. ábra: Vendéglátóhelyek száma Békés megye kistérségeiben (2006-2008 években, db)
23. ábra: A külföldi vendégek aránya a kereskedelmi szálláshelyeken, 2008
24. ábra: A 15-74 éves népesség aktivitási mutatói (2009. IV. negyedévben)
25. ábra: A nyilvántartott álláskereső aránya a Dél-alföldi régióban (2009))
26. ábra: A nyilvántartott álláskereső aránya kistérségenként (2009)
27. ábra: SZJA egy állandó lakosra (2009)
28. ábra: Békés megye gazdasági helyzetét jellemző fontosabb indikátorok változása (2009)
29. ábra: A beruházások gazdasági ágankénti megoszlása Békés megyében (2009)

- 30. ábra: Lakásépítés, kiadott új lakásépítési engedélyek, 2008 (2007=100)
- 31. ábra: Jelentkezők és felvettek száma megyénként a Dél-alföldi régióban (2010)
- 32. ábra: A felsőoktatásba (alapképzés, nappali tagozat) jelentkezők száma kistérségenként (fő), 2010.
- 33. ábra: Felsőoktatásba jelentkezők és felvettek számának megoszlás a Békés megye kistérségeiben
- 34. ábra: A kistérségek centralitása (2009)
- 35. ábra: A kistérségek Bennett-rangsora
- 36. ábra: Lisszaboni Index 2007.
- 37. ábra: Lisszaboni Index változása 2000-2007 között
- 38. ábra: Új Széchenyi Terv. Mozgásteret befolyásoló hatások
- 39. ábra: Duna Menti régiók (javasolt lehatárolása)
- 40. ábra: A Magyar Duna-térség jövőképe és stratégiai célrendszere
- 41. ábra: Békés megye területfejlesztési tervének (2007-2013) célrendszere
- 42. ábra: Egészségipar értéklánc fejlesztésének modellje
- 43. ábra: Értéklánc alapú gazdaságfejlesztési modell logikai struktúrája
- 44. ábra: Megyei e-rendszer logikai struktúrája
- 45. ábra: Logisztikai értéklánc modellje

II. Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Lehetséges scenáriók 2013-ig
2. táblázat: Pályázatok nyomonkövetése Békés Megyei Önkormányzat, intézményei és egyéb szervezetei (2010.06.11-i állapot)
3. táblázat: Békés Megyei Önkormányzat projektjeinek költségadatai
4. táblázat: A települések számának, területének, népességének megoszlása (2009)
5. táblázat: A GDP megoszlása, egy főre jutó értéke, 2009.
6. táblázat: Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték az országos ágazati átlag százalékában, 2008.
7. táblázat: Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás az év végén
8. táblázat: Külföldi érdekeltségű vállalkozások saját tőkéje, 2007
9. táblázat: A földterület művelési ágak szerint, 2008. május 31.
10. táblázat: A száz hektár mezőgazdasági területre jutó állatállomány nagysága, 2008. dec.1.
11. táblázat: Az alkalmazásban állók megoszlása gazdasági ág szerint, 2009. (%)
12. táblázat: Összehasonlító adatok (2009)
13. táblázat: A kistérségek népességének megoszlása az elérhetőség függvényében (%)
14. táblázat: A nyilvántartott munkanélküliek megoszlása az elérhetőség függvényében (%)
15. táblázat: A regisztrált vállalkozások 1000 főre jutó száma az elérhetőség függvényében (db)
16. táblázat: Az egy lakosra jutó SZJA alapot képző jövedelem az elérhetőség függvényében (Ft)
17. táblázat: A kistérségek rangsora
18. táblázat: A kistérségek rangsora 2009-ben
19. táblázat: Indikátoronkénti regionális index számítás módszertana
20. táblázat: Regionális index megyei értékei
21. táblázat: Regionális index számítás alapjául szolgáló megyei adatok
22. táblázat: 2007-ben elfogadott megyei stratégiai SWOT összefoglaló táblázata
23. táblázat: Új Széchenyi Terv prioritásai
24. táblázat: Békés megye integrált fejlesztési stratégiájának program és alprogram struktúrája
25. táblázat: Rehabilitációs- és egészségügyi ellátórendszert fejlesztő alprogram
26. táblázat: Egészségipari klaszter
27. táblázat: Mezőgazdasági, feldolgozóipari hálózatok fejlesztése alprogram
28. táblázat: Békés megye terméke alprogram
29. táblázat: Mezőgazdaság és élelmiszerfeldolgozás fenntarthatóságának biztosítása, versenyképességének javítása alprogram
30. táblázat: Mezőgazdaság és élelmiszerfeldolgozás fenntarthatóságának biztosítása, versenyképességének javítása alprogram
31. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térség-specifikus fejlesztése alprogram
32. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térség-specifikus fejlesztése alprogram

- 33. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térségspecifikus fejlesztése alprogram
- 34. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térségspecifikus fejlesztése alprogram
- 35. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térségspecifikus fejlesztése alprogram
- 36. táblázat: Békés megye tudásgazdaság fejlesztési prioritásainak struktúrája
- 37. táblázat: Útjelző tanácsadói operatív alprogram
- 38. táblázat: Tanár felkészítő operatív alprogram
- 39. táblázat: Diák felkészítő operatív alprogram
- 40. táblázat: Kapcsolati-háló operatív alprogram
- 41. táblázat: Gyakorlati képzésfejlesztési operatív alprogram
- 42. táblázat: A mobilitási projektek különböző célcsoportjai, időtartama és pénzügyi támogatása
- 43. táblázat: Mobilitási operatív alprogram
- 44. táblázat: Tananyagfejlesztési operatív alprogram
- 45. táblázat: Horizontális fejlesztési operatív alprogram
- 46. táblázat: Vonzáskör bővítési alprogram
- 47. táblázat: Vonzáskör bővítési operatív alprogram
- 48. táblázat: Hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi operatív alprogramja
- 49. táblázat: Hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatási operatív alprogramja
- 50. táblázat: Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése
- 51. táblázat: Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése
- 52. táblázat: Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése
- 53. táblázat: Személyi szolgáltatások fejlesztése alprogram
- 54. táblázat: Települési szolgáltatások fejlesztése alprogram
- 55. táblázat: Alternatív energiaforrások hasznosítása
- 56. táblázat: Alternatív energiaforrások feltárása és hasznosítása
- 57. táblázat: Határon átnyúló (közös) környezetvédelmi fejlesztések alprogramja
- 58. táblázat: Békés megye komplex környezeti- és infrastruktúra fejlesztő alprogram
- 59. táblázat: A vízi közművek kiépítése, modernizálása
- 60. táblázat: A vízi közművek kiépítése, modernizálása
- 61. táblázat: Békés megye integrált fejlesztési stratégiájának program és alprogram struktúrája

1. Vizsgálat célja és módszertana

1.1 Előzmények

A 2006. novemberében az Új Nemzeti Fejlesztési Terv (UNFT) társadalmi vitájával egyidejűleg vette kezdetét Békés megye új, értékalapú gazdaságfejlesztési stratégiájának kidolgozása. Ennek keretében fogalmazódott meg, hogy a megye társadalmi-gazdasági pozíciói a **hazai átlagnál kedvezőtlenebbek**, amely elsősorban:

- a gazdaság struktúrájával, az élelmiszerfeldolgozó ipar nemkívánatos leépülésével,
- a hiányos, ill. rossz állapotú vonalas infrastruktúrával,
- az alacsony humán erőforrás potenciállal, továbbá
- a munkahelyek hiányával magyarázható.

A 2007-2013 közötti időszakra kidolgozott megyei fejlesztési stratégia:

- **összefoglalta** a megyét érintő, a Megyei Közgyűlés, ill. a Megyei Területfejlesztési Tanács kompetenciájába tartozó fejlesztési célokat;
- **kijelölte** a célokkal kompatibilis, az UMFT-el összhangban az EU forrásokból támogatható releváns programokat és projekteket;
- **vizsgálta** a programokat és a projektkezdemenyyezéseket az UMFT-vel való kompatibilitását;
- **felmérte** a projektek várható forrásszükségletét.

Kiemelt célként fogalmazta meg a stratégia Békés megye tradicionális értékeinek feltárását, ill. annak vizsgálatát, hogy az értékrendek és értékek hogyan jeleníthetők meg a XXI. század igényeinek megfelelő gazdaságfejlesztési programokban.

Az elmúlt időszakban a stratégiában körvonalazott programokhoz illeszkedve kerültek kidolgozásra a megyei szintű projekttervek, ill. a megvalósításhoz szükséges pályázatok.

Az elmúlt, több mint három (2007-2010) év igazolta a stratégia **indokoltságát és megalapozottságát**, ugyanakkor napjainkban több szempont is indokolja újragondolását, (felülvizsgálatát), ill. a kívánatos és a szükséges korrekciók elvégzését.

1.2 Aktualizálás célja

Békés megye 2007-2013 közötti időszakra szóló **értékalapú gazdaságfejlesztési** stratégiájának aktualizálásának indokai közül négyet érdemes kiemelni:

a) A tagállamok, így hazánk is a Strukturális Alapok elvárásainak megfelelően (országos, regionális és megyei szintű) 2010 tavaszán megkezdték a 2007-2013-as tervezési időszakra vonatkozó un. **félidei értékeléseket**. Érdemes megjegyezni, hogy először kerül sor hazánkban teljes (7 éves) tervezési ciklust érintő félidei értékelésre. Ennek tapasztalatai alapján számos olyan igény fogalmazódhat meg, amelynek alapján a 2007-ben elfogadott stratégiát célszerű pontosítani, kiegészíteni, aktualizálni. Ez természetesen érvényes Békés megye érték alapú gazdaságfejlesztési stratégiájára is.

b) A 2008-ban kirobbant pénzügyi, majd gazdasági válság következtében **paradigma váltás** indult meg mind gazdaságelméleti, mind pedig gazdaságpolitikai vonatkozásban. Erős egyszerűsítéssel élve ennek a lényege, hogy a helyi gazdaság szereplőire az állam a korábbinál jobban számít, ill. működésüket a korábbinál jobban segíti.

Hazánkban ezt a 2010. áprilisi választásokat követően az új kormány patrióta gazdaságpolitika néven deklarálta. Ez a gondolat érhető tetten az Új Széchenyi Terv vitairatában (2010. július 28.) is. Ez azt jelenti, hogy a fejlesztési tervben a korábbinál nagyobb súlyt kell kapniuk a **munkahelyek teremtését** célzó programoknak !

c) Az un. ernyőstratégia aktualizálását indokolja, hogy körvonalazódtak a Strukturális Alapok hazai felhasználásának (lehívásának) **új sarokpontjai** az Új Széchenyi Terv keretében. Kézenfekvő, hogy az itt megjelenő prioritásoknak tükröződniük kell a megyei fejlesztési törekvéseken. Ezt indokolja a forrásteremtés logikája is.

d) Az aktualizálás szükségességét támasztja alá a Duna menti országok kezdeményezésének eredményeként kidolgozás alatt álló un. **Duna Stratégia**, amelynek elsősorban a vízgazdálkodásra, a környezetvédelemre és a határon átnyúló kapcsolatokra gyakorolt hatásaival Békés megyének is számolnia kell, ill. lehet.

Mindezek figyelembe vételével az **aktualizálás célja:**

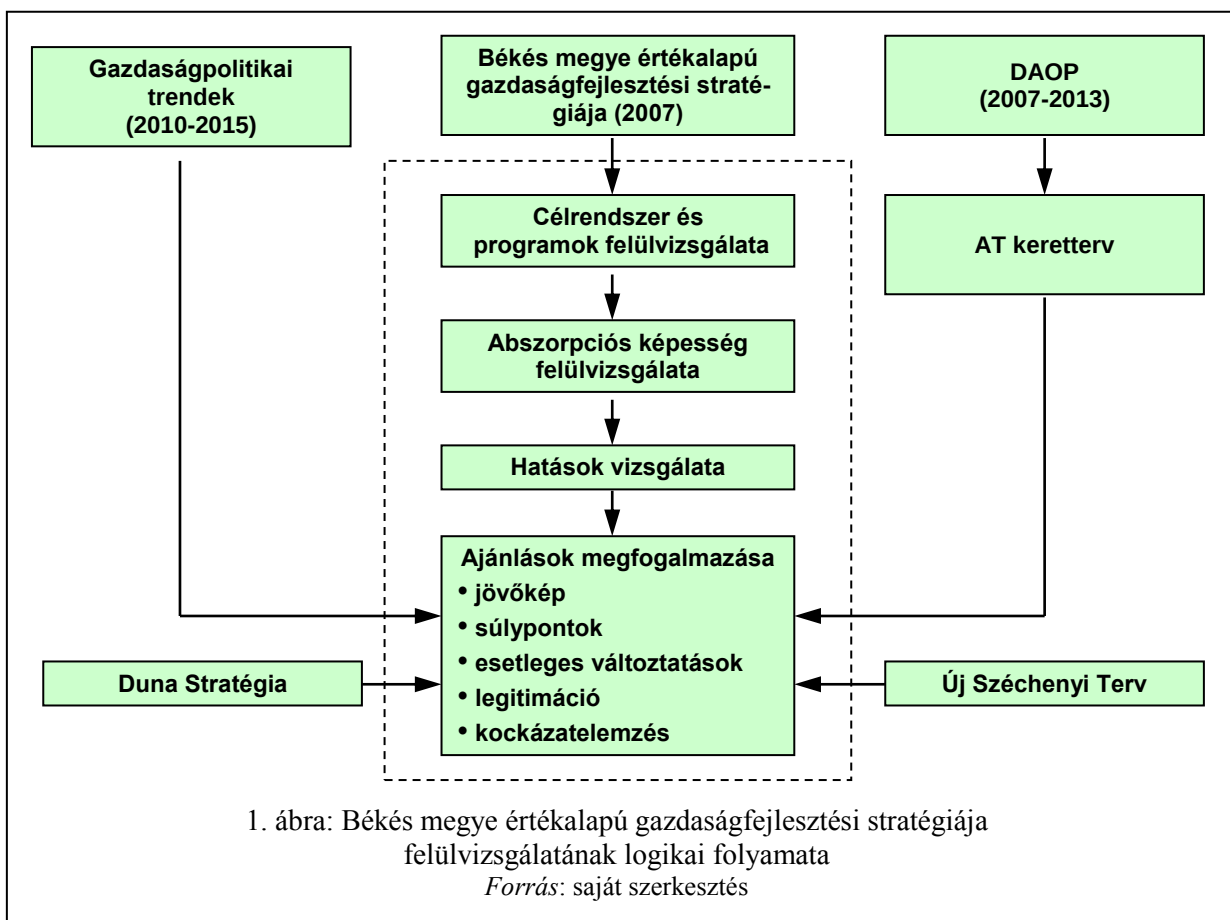
- a 2007-ben elfogadott fejlesztési stratégia jövőképének, célrendszerének értékelése; továbbá
- a stratégia által kiváltott eredmények, elmozdulások számbavétele,
- következő időszak súlypontjainak meghatározása, különös tekintettel az Új Széchenyi Terv és a Duna Stratégia fejlesztési prioritásaira,
- a következő időszak fejlesztéseire szükséges forrásle hívások előkészítése.

1.3 Alkalmazott módszertan

A felülvizsgálat alapvetően négy pontra (1. ábra) fókuszál:

- a stratégia célrendszerének és programjainak értékelésére,
- a 2007 óta eltelt tervezési időszak megyei szintű abszorpciós képességének értékelésére,
- az elért hatások elemzésére,
- a következő időszakra vonatkozó ajánlások megfogalmazására.

Nyilvánvaló, hogy (az előbbieken már említett) gazdaságpolitikai paradigma váltás eredményeként megszülető Új Széchenyi Terv hatással lesz a Dél-Alföldi Regionális Operatív Program (DAOP) célrendszerére, program- és forrás szerkezetére, amelyre Békés megye értékalapú gazdaságfejlesztési stratégiájában figyelemmel kell lenni.

Ezzel egyidejűleg célszerű a Duna Stratégiának a természeti környezet védelmére irányuló programjaira támaszkodni.

2. Stratégia félidek értékelése

Békés megye 2007-2013 időszakra vonatkozó fejlesztési terve **integrált felfogásban készült**. Egyrészt komplexen kezelte a fejlesztési megoldásokat, másrészt integrálta az Új-Magyarország Fejlesztési Terv ágazati, a Dél-alföldi régió Regionális Operatív Programjának (DAROP) megyei elképzeléseit, továbbá a Körös Fejlesztési Terv megállapításait.

Mindhárom dokumentum számos szakmai vita eredményeként formálódott (így pl.: a Körös Fejlesztési Terv számos kistérségi és települési szintű érdekképviselői, továbbá civil fórumon kapott nyilvánosságot).

A **széles körű előkészítettség**, a szakmai és civil fórumokon elhangzottak lehetővé tették a terv **komplexitását**, valamint kedvező fogadtatását, bizonyos esetekben projekt szintű megfogalmazását, megvalósíthatósági tanulmányának előkészítését.

A stratégia (a közgyűlési jóváhagyást követően) felkerült Békés Megye Önkormányzata honlapjára; célrendszere direkt- és indirekt módon megjelent a kistérségi fejlesztési tervekben, ill. programokban.

Az elmúlt években Békés Megye Önkormányzata vezetése különböző szakmai- és civil fórumokon beszámolt a programok helyzetéről. Segítette, támogatta a projektek generálás folyamatát; pályázatok sorát készítette el, ill. működött közre kidolgozásukban. Rendszeresen beszámolt a pályázatok státuszáról.

2.1 Jövőkép, célrendszer értékelése

A 2007-ben jóváhagyott stratégiában a nemzetközi- és a hazai gazdaságpolitikai trendek figyelembe vételével három scenárió fogalmazódott meg.

A **pesszimisztikus scenárió** azt vizionálta, hogy Békés megye társadalmi-gazdasági leszakadása állandósul, egyrészt a térség geopolitikai helyzete, másrészt a felzárkózást kiváltó források mértékének hiánya miatt !

A **realista scenárió** avval számolt, hogy a megye társadalmi-, gazdasági leszakadása megállítható, ezt követően megindítható a felzárkózás hosszú és időigényes folyamata.

Az **optimisztikus scenárió** jelentős tőke érkezését feltételezte, ezért azt vizionálta, hogy a felzárkózás folyamata már 2008-tól megindul (1. táblázat).

1. táblázat: Lehetséges scenáriók 2013-ig

Forgatókönyv	Várható tendenciák	Következmények
a) Pesszimisztikus	- A megye politikai érdek-érvényesítő képessége gyenge marad. - NFT II-ből a Dél-alföldi régióba érkező támogatások döntő hányada Csongrád- és Bács-Kiskun megyébe érkezik. - A megye logisztikai szerepe tovább csökken. - Csökken a társadalmi kohézió.	- A megye humán erőforrás potenciálja tovább csökken. - A megyei területek/szolgáltatások piaca szűkül, a foglalkoztatottsági és aktivitási mutatók romlanak. - Egyes (pl.: sarkadi-, mezőkovácsházi) kistérség slummosodása erősödik. - A megyeközpont térségi szerepköre (pl.: oktatási-, közigazgatási-, kulturális, stb.) tovább gyengül.
b) Realista	- A gazdaságpolitika a jelenleginél nagyobb figyelmet szentel a megyének. - Megindul a helyi értékekre épülő termék-, szolgáltatás-, és piac diverzifikálás, vonzáskörzetek reaktiválása a geopolitikai változásokkal összhangban. - Tudásgazdaság alapjainak lerakása.	Esély van a megye gazdasági felzárkózására.
c) Optimisztikus	- A gazdaságpolitikai forrásokat csoportosít át a Dél-alföldi régión belül Békés megye javára. - EU források biztosíthatók az M44 (Kecskemét – Békéscsaba – Gyula - országhatár) gyorsforgalmi út építéséhez. - Az országos átlagot meghaladó működőtőke érkezik a megyébe.	Az infrastrukturális- és humán erőforrás potenciál, valamint a megye versenyképessége ugrásszerűen javul.

A gyakorlat a második, realista forgatókönyvet igazolta. Ennek oka többek között az elmúlt három évben bekövetkezett gazdasági visszaesés, ill. a térségi befektetési potenciál további csökkenése volt.

2.2 Programok értékelése

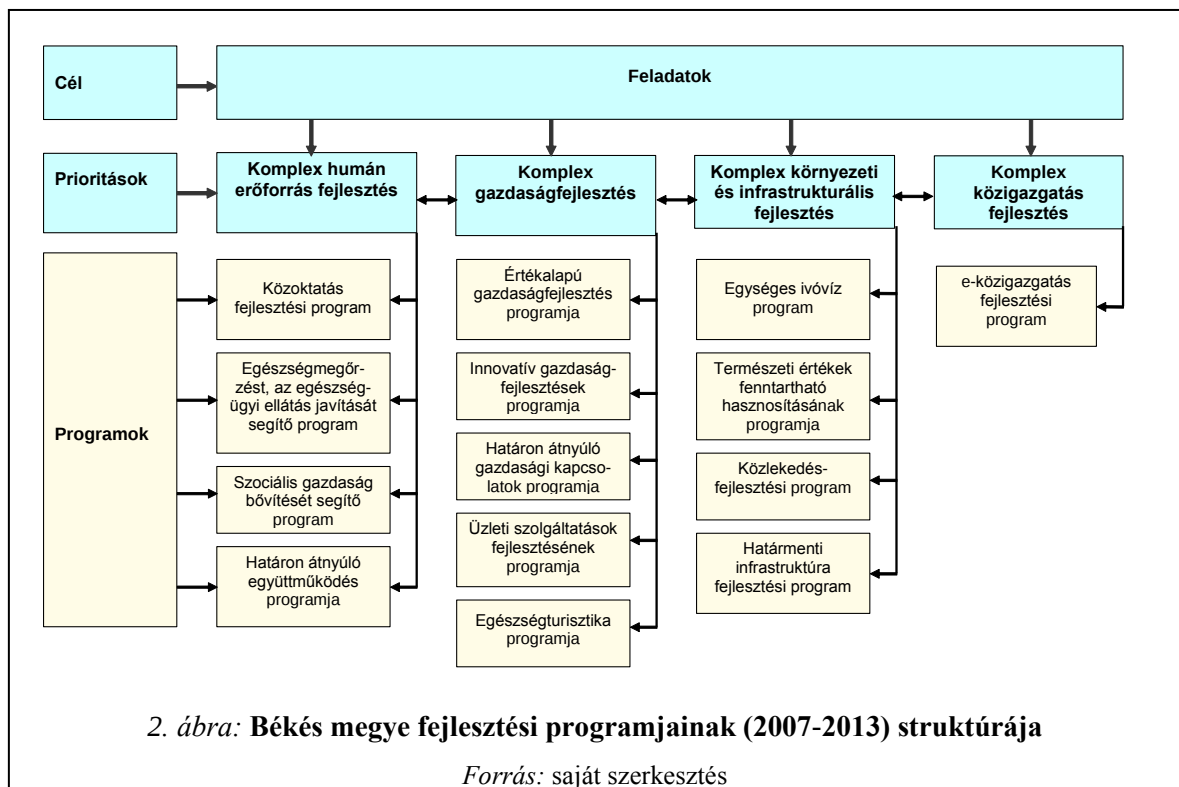
Békés megye 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó fejlesztési terve **négy prioritásra** épült (2. ábra):

- a komplex humán erőforrás fejlesztésre,
- a komplex gazdaságfejlesztésre,
- a komplex környezeti- és infrastruktúra fejlesztésre, továbbá
- komplex közigazgatás fejlesztésre.

A prioritásokhoz programok és alprogramok kapcsolódtak. Ezek összhangban álltak az Új Nemzeti Fejlesztési Terv ágazati-, továbbá a Dél-Alföldi Régió Regionális Operatív Programjával; ugyanakkor lehetőséget adott a megye leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek kiemelt fejlesztésére is.

Minden egyes alprogramhoz projektek tartoznak; ezek részben megyei, más részük kistérségi, valamint települési szinten realizálható feladatokat tartalmazott.

A programokhoz kapcsolódóan kísérlet történt a várható forrás igények meghatározása és a várható hatások összegezésére.

2.3 Abszorpciós képesség értékelése

A 2007-ben elfogadott komplex stratégia programjai alapján Békés Megye Önkormányzata, ill. intézményei (2010. 06. 11-ig) **65 projektet nyújtottak be** (ezek döntő többsége TÁMOP (10), TIOP (6) és DAROP (4)).

A Megyei Önkormányzat, ill. szervezeteinek pályázati aktivitása és forráslelő képessége a hazai átlagnál eredményesebbnek bizonyult (2. táblázat).

Ennek eredményeként 2010. áprilisáig a Megyei Önkormányzat által kezdeményezett projektek összességében 10.446.065.877,-Ft, továbbá 2.634.319,6 euró támogatásban részesültek (3. táblázat).

3. táblázat: Békés Megyei Önkormányzat projektjeinek költségadatai

	Ft	euró
Összes projekt költsége	16.787.800.123	2.825.062,0
Összes támogatás	10.446.065.877	2.634.319,6
Összes saját forrás	885.231.369*	190.742,4

*Megjegyzés: Az összeg tartalmaz 100 eFt egyéb forrást; 170 eFt pályázatból várható egyéb forrást; 625 eFt programfinanszírozást.

A projektek megvalósításához szükséges esetenkénti önrészt a megye biztosítani tudta.

A sikeres pályázatok többsége a megye infrastrukturális fejlesztéséhez járulnak hozzá. Kevésbé sikeresek voltak a munkahelyek teremtésére, ill. megtartására irányuló projektkezdemenyyezések (különösen sajnálatos, hogy a megye 8 települését érintő „integrált telephely fejlesztési program”, valamint a hagyományos kézműves tapasztalatra és szaktudásra épülő szarvasi innovációs inkubátorház program egyike sem lett kiemelt támogatású).

2. táblázat: Pályázatok nyomonkövetése
Békés Megyei Önkormányzat, intézményei és egyéb szervezetei
(2010.06.11-i állapot)

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségtérítése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
1.	Békési egészségügyi klaszter működési feltételeinek biztosítása	<i>Thermál Consulting</i>	DAOP-1.2.1-2008-0009	218/2008.(VI.27)KT.sz.hat.	36 441 500	28 613 200	7 828 300	2009. 09.01.- 2011. 02. 28. (18 hó)
2.	Híd a munka világába – felnőttképzési programok a munkanélküliség csökkentéséért	<i>Békés Megyei IB-SEN Oktatási, Művészeti és Közművelődési Kht.</i>	TÁMOP 3.2.3/08/1-2009-0010	435/2008.(XII.12.)KT.sz.hat.	100 000 000	1 000 000	0	2009.11.01- 2011.06.30.
3.	Építő Közösségek	<i>Békés Megyei IB-SEN Oktatási, Művészeti és Közművelődési Kht.</i>	TÁMOP-3.2.3/08/2	PTB határozat 2010.03.23.	86 289 388	86 289 388	0	2010.09.01- 2012.03.31.
4.	Körös-körül kreatívan	<i>Békés Megyei IB-SEN Oktatási, Művészeti és Közművelődési Kht.</i>	TÁMOP-3.2.11/10-1-2010-0138	PTB határozat 2010.03.23.	45 000 000	45 000 000	0	2010.08.01- 2011.07.31.
5.	Az ápolók leterheltségének csökkentése, betegelégedettség javítása	<i>Pándy Kálmán Megyei Kórház</i>	TÁMOP-6.2.4/A/08/1/konv-2009-0014	levelezés SZFO-val	20 450 088	20 450 088	0	2009.06.01.- 2010.09.05.
6.	Gyógyítás határok nélkül	<i>Pándy Kálmán Megyei Kórház</i>	HURO/0802/021	28/2009.(II.13.) KT.sz.hat (1.kör) 2/2010.(I.19.) PTB.sz.hat.;21/2010.(II.19.) KT.sz.hat. (2.kör)	536 000 000	517 240 000	18 760 000	2010.09.01- 2012.08.31.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
7.	Új tömb kialakítása a Békés Megyei Képviselő-testület Pándy Kálmán Kórházában	Pándy Kálmán Megyei Kórház	TIOP-2.2.4-09/1-2010-0026	355/2009.(XII.18.) KT.sz.hat.6/2010.(I.19.) PTB.sz.hat.		4 642 823 016		
8.	Békés Megye Szubsztitúciós szolgáltatásáért	Pándy Kálmán Megyei Kórház Drogambulanciája	KAB-KRI-09-B-0001		2 800 000	2 500 000	300 000	2009.06.01-2010.06.15
9.	Számítástechnikai eszközök korszerűsítése a drogambulancián	Pándy Kálmán Megyei Kórház Drogambulanciája	KAB-EF-09-AB-0018		574 000	500 000	74 000	2010.03.01-2010.07.30.
10.	A Békés Megyei KEF munkájának támogatása	Pándy Kálmán Megyei Kórház Drogambulanciája			2 981 000	2 646 000	335 000	2009.09.01-2010.08.31.
11.	Eszközkorszerűsítés	Pándy Kálmán Megyei Kórház Drogambulanciája			570 000	500 000	70 000	2010.03.01-2010.07.30.
12.	Genetikai markerek vizsgálata neurológiai betegségekben	Pándy Kálmán Megyei Kórház Drogambulanciája			3 000 000	3 000 000	0	2009.11.01-2011.12.31.
13.	A Békés megyei gyermekvédelmi szakellátásban élő 18 éven aluli gyermekek és szülők számára	Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi, Rehabilitációs és Módszertani Központ	TÁMOP 5.2.5-08/1-2008-0019	215/2008.(VI.27.) KT.sz.hat	20 000 000	20 000 000	0	2009.01.01.-2010.12.31.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
14.	A MI HÁZUNK A Békés megyei gyermekvédelmi gondoskodásban lévő gyermekek és fiatalok ellátását szolgáló 97 férőhely korszerűsítése	Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi, Rehabilitációs és Módszertani Központ	TIOP 3.4.2-08/1-2008-0116	286/2008.(IX.12.) KT.sz.hat.	109 256 893	102 701 000	6 556 000	2009.04.01-2010.09.30.
15.	3921 "Szülősegítő szolgáltatások támogatása"	Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi, Rehabilitációs és Módszertani Központ	3921	493/2009 (XII.10.) FSZK határozat	200 000	200 000	0	2010.01.01-2010.04.15.
16.	4863 "A súlyosan-halmozott fogyatékos személyeket nevelők munkaerőpiaci integrációját elősegítő kísérleti program"	Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi, Rehabilitációs és Módszertani Központ	4863	512/2010 (II.18.) FSZK határozat	4 610 000	4 610 000	0	2010.02.01-2010.11.30.
17.	A Békés megyei egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények és partnerszervezetek közötti együttműködés kiépítése, közös szolgáltatások fejlesztése, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók inkluzív nevelése, oktatása érdekében	Hunyadi János Gimnázium, Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Nevelési Tanácsadó és Kollégium (konzorcium vezetője)	TÁMOP 3.1.6/08/2	287/2008.(IX.12.) KT.sz.hat.	19 799 090	19 799 090	0	2009.07.01-2011.03.31.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	Projekt időtartama
18.	A gyermekek, tanulók személyiségét fejlesztő programok	Hunyadi János Gimnázium, Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Nevelési Tanácsadó és Kollégium (konzorcium vezetője)	P-78/2009.KA		1 662 000	1 362 000	300 000	2009.09.01-2010.06.15.
19.	Összehangolt infrastruktúra-fejlesztés a közös könyvtári szolgáltatások támogatására, az élethosszig tartó tanulás elősegítésére Békés megyében.	Békés Megyei Tudásház és Könyvtár	TIOP-1.2.3-08/1	284/2008.(IX.12.)K T.sz.hat.	100 000 000	100 000 000	0	2009.06.01-2010.05.30
20.	„Békés Tudásdepó-Expressz” A könyvtárhasználók igényeire szabott összehangolt szolgáltatásfejlesztés az olvasási és digitális kompetenciák fejlesztésének elősegítésére	Békés Megyei Tudásház és Könyvtár	TÁMOP-3.2.4-08	433/2008.(XII.12.)KT.sz.hat.	81,6 millió Ft	81,6 millió Ft	0	2009.09.01-2011.04.30.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
21.	Közüoktatás-fejlesztést támogató hálózat kiépítése a Dél-alföldi régióban	<i>Békés Megyei Tudásház és Könyvtár</i>	TÁMOP-3.2.2		484 430 909	484 430 909	0	2009.08.01-2011.01.31
22.	Európai Információs Pont Hálózat	<i>Békés Megyei Tudásház és Könyvtár</i>	GCI-D/2009/2012-HU-I-1	keret-megállapodás 2005 óta	45800 euro, 13,3 millió Ft	22800 euro, 6,6 millió Ft	23000 euro, 6,7 millió Ft	2009.01.01-2009.12.31.
23.	Európai Digitális Könyvtár	<i>Békés Megyei Tudásház és Könyvtár</i>	ECP-2007-DILI-517009		120670 euro	96536 euro	24134 euro	2008.06.01-2011.05.31.
24.	Integrált Közösségi Szolgáltató Tér kialakítása Magyarbányhegyesen	<i>Békés Megyéért Vállalkozásfejlesztési Alapítvány</i>	MVH	292-294/2008.(IX.12.) KT.sz.hat.	53 340 000	53 340 000	0	2010.02.01-2010.08.31.
25.	Tanácsadói hálózat kialakítása	<i>Békés Megyéért Vállalkozásfejlesztési Alapítvány</i>	HURO/0801/058		74056 euro	62947,6 euro	11108,4 euro	2010.01.01-2010.12.31.
26.	Belvízrendezés az élhetőbb településekért (16 település)	<i>Békés Megyei Önkormányzat</i>	DAOP 5.2.1/D-2008-3002	177/2007(VI.01.) KT.sz.hat. (beadásról) 448/2008(XII.29.) KT sz.hat. (átadásról)	2 235 000 000	1 900 000 000	335 000 000	
27.	Szakképzés a gazdaságért - TIOP	<i>Békés Megyei Önkormányzat</i>	TIOP 3.1.1.-08/1-2008-0022	165/2008.(VI.06.) KT. sz.hat.	1 000 000 000	900 000 000	100 000 000	2009.04.01 - 2011.03.31

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
28.	Szakképzés a gazdaságért - TÁMOP	Békés Megyei Önkormányzat	TÁMOP-2.2.3/07/2	188/2008.(VI.06.) K T. sz.hat	400 000 000	400 000 000	0	2009.01.01. - 2010.12.31.
29.	SO2 Sürgősségi Osztály korszerűsítése a Békés Megyei Pándy Kálmán Kórházban	Békés Megyei Önkormányzat	TIOP-2.2.2/08/2-2009-0014	356/2009.(XII.18.) KT. sz.hat.	621 597 451	508534382	113 063 069	2009.12.11-2011.08.25.
30.	Kompetencia alapú oktatás elterjesztése Békés megyében	Békés Megyei Önkormányzat	TÁMOP-3.1.4.-08/2-2008-0100	434/2008.(XII.12.) KT.sz.hat.	72 703 304	72703304	0	2009.05.05-2010.08.31.
31.	Pedagógiai, módszertani reformot támogató informatikai infrastruktúra fejlesztése	Békés Megyei Önkormányzat	TIOP-1.1.1/07/1	9/2008.(II.8.) KT.sz.hat.	37 200 000	37 200 000	0	2008.04.01-2008.12.31.
32.	Pedagógiai, módszertani reformot támogató informatikai infrastruktúra fejlesztése	Békés Megyei Önkormányzat	TIOP-1.1.1/09/1	8/2010.(I.19.) PTB.sz.hat. 21/2010.(II.19.) KT.sz.hat.	4 025 000	4 025 000	0	
33.	A-B Expo Közös Piac	Békés Megyei Önkormányzat	HURO/0802/023_AF	3/2010.(I.19.) PTB.sz.hat. 21/2010.(II.19.) KT.sz.hat.	4169304 euro (BMÖ 2584536 euro Román partner 1534264 euro BMVA 28492 euro BMKIK 22012 euro)	4000000 euro (BMÖ 2452036 euro Román partner 1500000 euro BMVA 27062 euro BMKIK 20902 euro)	169304 euro (BMÖ 132500 euro Román partner 34264 euro BMVA 1430 euro BMKIK 1110 euro)	2010.10.01-2012.07.31
34.	Civilek az iskolában	Farkas Gyula Közoktatási Intézmény	HURO/0901/061/2.3.1	5/2010.(I.19.)IPTB.s z.határozat	27 100 000	25 800 000	1 300 000	2010.08.01-2011.07.31.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
35.	Vállalkozói inkubátorház létesítése a békési Farkas Gyula K.I. területén	Farkas Gyula Közoktatási Intézmény	DAOP-2009-1.1.1/A	23/2010.(II.19.) KT.sz. hat.	295 000 000	147 500 000	147 500 000	2011.01.01-2012.06.30.
36.	Inkubátorház létesítése Szabadkígyóson a Harruckern János K.I. területén	Harruckern János Közoktatási Intézmény	DAOP-2009-1.1.1/A	23/2010.(II.19.) KT.sz. hat.	283 840 000	141 920 000	141 920 000	2011.01.01-2012.06.30.
37.	Energetikai korszerűsítés a Harruckern János K.I. Gyógypedagógiai kollégiumában	Harruckern János Közoktatási Intézmény	Oktatásért Köz-alapítvány kollOKA-XVII.	54/2010.(IV.29.) PTB sz. határozat				
38.	Történekmű park rekonstrukció a Harruckern János Közoktatási Intézmény Mezőhegyesi Intézményegységében	Harruckern János Közoktatási Intézmény	Oktatásért Köz-alapítvány közOKA XXIII.		4 500 000	4 500 000	-	2010.09.01-2010.06.15.
39.	Egészséges fiatalokért a Harruckernben	Harruckern János Közoktatási Intézmény	KAB-IPPP-09-0134		3 200 000	3 200 000	-	2009.09.15-2010.06.15.
40.	Dobbantó - egyéni képességeken alapuló felkészítés a szakmatanuláshoz	Harruckern János Közoktatási Intézmény			18 000 000	18 000 000	-	2011.08.15-ig
41.	Felzárkóztató évfolyam	Harruckern János Közoktatási Intézmény			13 050 000	13 050 000	-	2009.09.01-2010.06.15.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
42.	60 órás tehetséggondozó műhely megrendezése a Harruckern János Közoktatási Intézmény Szabadkígyósi Intézményegységében	Harruckern János Közoktatási Intézmény	NTP-OKA-II/1	69/2010.(V.10.) PTB sz. hat.	1 000 000	1 000 000	-	2010.09.15-2011.05.30.
43.	60 órás tehetséggondozó műhely megrendezése a Harruckern János Közoktatási Intézmény Mezőhegyesi Intézményegységében	Harruckern János Közoktatási Intézmény	NTP-OKA-II/1	70/2010.(V.10.) PTB sz. hat.	1 000 000	1 000 000	-	2010.09.15-2011.05.30.
44.	Tehetséggondozó nyári tábor megrendezése a Harruckern János Közoktatási Intézmény Mezőhegyesi Intézményegységében	Harruckern János Közoktatási Intézmény	NTP-OKA-II/1	67/2010.(V.10.) PTB sz. hat.	1 000 000	1 000 000	-	2010.07.01-2010.07.07.
45.	Tehetséggondozó nyári tábor megrendezése a Harruckern János Közoktatási Intézmény Szabadkígyósi Intézményegységében	Harruckern János Közoktatási Intézmény	NTP-OKA-II/1	68/2010.(V.10.) PTB sz. hat.	1 000 000	1 000 000	-	2010.07.01-2010.07.07.
46.	Ormányos Hüntyüllér című mese bábszínpadon történő bemutatása	Napsugár Bábszínház	OKM Weöres Sándor bábszínházi pályázat 3/2.altéma		3 200 000	2 000 000	1 200 000	2011.02.01-2011.03.26.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
47.	Szent Miklós meséinek bábszínpadon történő bemutatása	Napsugár Bábszínház	OKM Weöres Sándor bábszínházi pályázat 4.altéma		2 750 000	2 000 000	750 000	2010.09.15-2010.11.06.
48.	"Gingalló, szent ajtó, nyíl ki magadtól"bábos témnapok szervezése Békés megye óvodásainak	Napsugár Bábszínház	TÁMOP 3.2.11/10/1	67/2010.(IV.30.) KT.sz.hat.	10 500 000	10 500 000	0	2010.09.01-2011.05.31.
49.	Mentálhigiénés programok hajléktalanok otthonába	Békés Megyei Körs-menti Szociális Otthon	2009-KP-109		440 000	440 000	0	2009.12.01-2010.10.31.
50.	A kábítószer-probléma kezeléséhez kapcsolódó ellátások infrastrukturális fejlesztésének támogatása - A nagyszénási Drogterápiás Intézet fejlesztése	Békés Megyei Körs-menti Szociális Otthon	KAB-EL-10-IF-0039	65/2010.(V.10.) PTB.sz.hat.	2 200 000	2 000 000	200 000	2010.08.01-2011.06.30.
51.	Békés és Arad megye történeti kapcsolatai: Márki Sándor naplójának kiadása	Békés Megyei Levéltár		357/2009.(XII.18.) KT.sz. hat.	3 500 000	3 000 000	500 000	2010.01.01-2010.12.30.
52.	Értékalapú történeti kutatások 3 településen	Békés Megyei Levéltár		357/2009.(XII.18.) KT.sz. hat.	1 300 000	1 000 000	300 000	2010.02.01-2010.11.30.
53.	A megye igazgatási és településszervező szerepe a múltban	Békés Megyei Levéltár		357/2009.(XII.18.) KT.sz. hat.	4 500 000	4 000 000	500 000	2010.01.15-2010.12.31.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
54.	Egy gyulai polgárcsalád világa - a Ladics család történetéből - Konferenciakötet megjelentetése	Békés Megyei Levéltár	Nemzeti Kulturális Alap Levéltári Szakmai Kollégium A 1005 N 0162		1 280 000	1 280 000	0	2010.05.01-2010.09.30.
55.	Márki Sándor 1873 és 1892 közötti naplójának kiadásra való előkészítése	Békés Megyei Levéltár	Nemzeti Kulturális Alap Levéltári Szakmai Kollégium A 1005 N 0152		1 280 000	1 280 000	0	2010.04.01-2010.09.30.
56.	A Levéltár könyvtári katalógusához való 24 órás on-line hozzáférés megteremtése - OPAC	Békés Megyei Levéltár			800 000	700 000	100 000	2010.04.01-2010.05.31.
57.	Rendhagyó történelem órák a Békés Megyei Levéltárban	Békés Megyei Levéltár			2 080 000	1 500 000	580 000	2010.01.04-2010.12.30.
58.	Fejezetek Békés megye múltjából - történeti konferencia	Békés Megyei Levéltár			450 000	350 000	100000 egyéb forrás	2010.05.01.-2010.06.30.
59.	Értékalapú történeti kutatások	Békés Megyei Levéltár			5 500 000	5 000 000	500 000	2010.01.01-2010.10.30.
60.	Nagy utazások című országos történeti konferencia megrendezése	Békés Megyei Levéltár			830 000	660 000	170000 pályázatból várható egyéb forrás	2010.08.01-2010.12.31.
60.	Nagy utazások című országos történeti konferencia megrendezése	Békés Megyei Levéltár			830 000	660 000	170000 pályázatból várható egyéb forrás	2010.08.01-2010.12.31.

2. táblázat folyt.

Ssz.	Projekt címe	pályázó neve	OP/intézkedés	Határozat száma	projekt összes költségvetése	összes támogatás	összes saját forrás	projekt időtartama
61.	A 2010-es vándorkiállítás anyagához a gyulai (Békés Megyei) polgárság történetére vonatkozó források feltárása és forráskiadvány megjelenítése	Békés Megyei Levéltár			1 806 000	1 806 000	0	2009.10.01-2010.05.30.
62.	Az MDP Békés Megyei Bizottsága vezető testületei napirendi jegyzékének adatbázisba történő építése	Békés Megyei Levéltár	Nemzeti Kulturális Alap Levéltári Kollégium2236/0117		312 500	312 500	0	2009.09.01-2010.03.31.
63.	Az MDP Békés Megyei Bizottsága vezető testületei iratainak digitalizálására és adatbázisban való feldolgozására, valamint on-line közzétételére	Békés Megyei Levéltár	Nemzeti Kulturális Alap Levéltári Szakmai Kollégium 2222/0063		1 176 000	1 150 000	0	2009.12.01-2010.09.30.
64.	A Békés Megyei Levéltár "Plakátok, tablók és egyéb kisnyomtatványok" gyűjteményének adatbázis építése	Békés Megyei Levéltár	Nemzeti Kulturális Alap Levéltári Kollégium 2236/0118		575 000	575 000	0	2009.09.01-2010.03.31.
65.	Seres István: A Károlyi-huszárezred hadkiegészítése a Tiszánntúlon az 1735.évi felkelés idején című forráskiadvány megjelentetése	Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága	NKA 2312/0643		1 500 000	875 000	625000 (programfinanszírozás)	2009.06.25-2010.07.01.

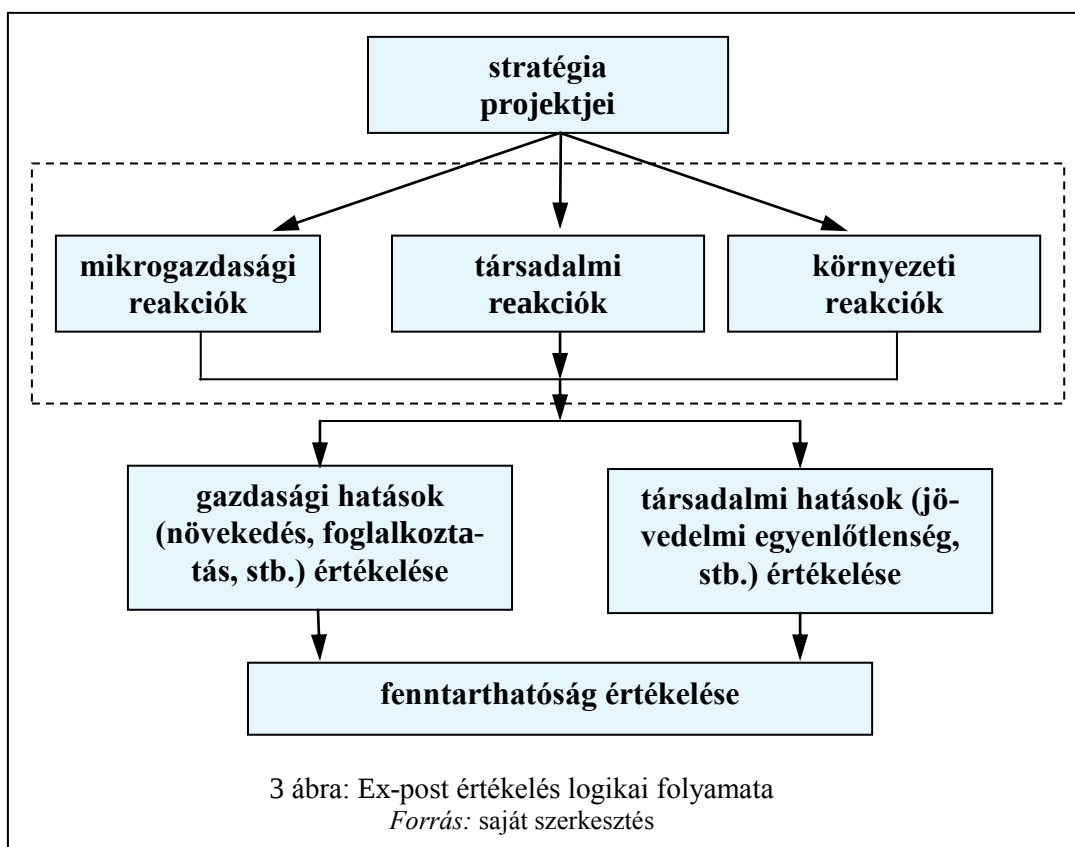
Forrás: Békés Megyei Önkormányzat Területfejlesztési Osztály

2.4 Békés megye pozícióinak változása

Azt szokták mondani, hogy minden stratégia annyit ér, amennyi megvalósul belőle. Jelen esetben ez annyit jelent, hogy amennyi és amilyen mértékű, ill. nagyságrendű változást, elmozdulást generált.

A stratégia **programjainak, ill. az ennek alapján megindult projekteknek gazdasági-, társadalmi- és környezeti hatásai voltak, vannak és lesznek a jövőben is** (3. ábra).

A hatások mérése (különösen ilyen rövid táv vonatkozásában) nem egyszerű feladat. Nyilván az eredmények hosszabb távon (éveken keresztül) és változó intenzitással jelentkeznek. (Az elmúlt 3 év értékelésekor nem lehet eltekinteni a 2008-as pénzügyi válság napjainkig tartó makro- és mikrogazdasági hatásaitól !) Ezért Békés megye pozícióinak változását és tendenciáját elsősorban:

- a demográfiai helyzet-,
- a gazdasági helyzet-,
- az infrastrukturális viszonyok

vonatkozásában vizsgáltuk.

2.4.1 Demográfiai folyamatok és térszerkezet változása

a) Az évtizedek óta tartó országos demográfiai recesszió változatlanul tetten érhető: mind Békés megye, mind a régió lakónépessége változatlanul csökken. Tekintettel arra, hogy a megye összlakosságának csaknem 50 %-a a békéscsabai és a gyulai kistérségben él, így döntően az itt élők népmozgalmi adatai alakítják a megye egészének demográfiai folyamatait (4. táblázat).

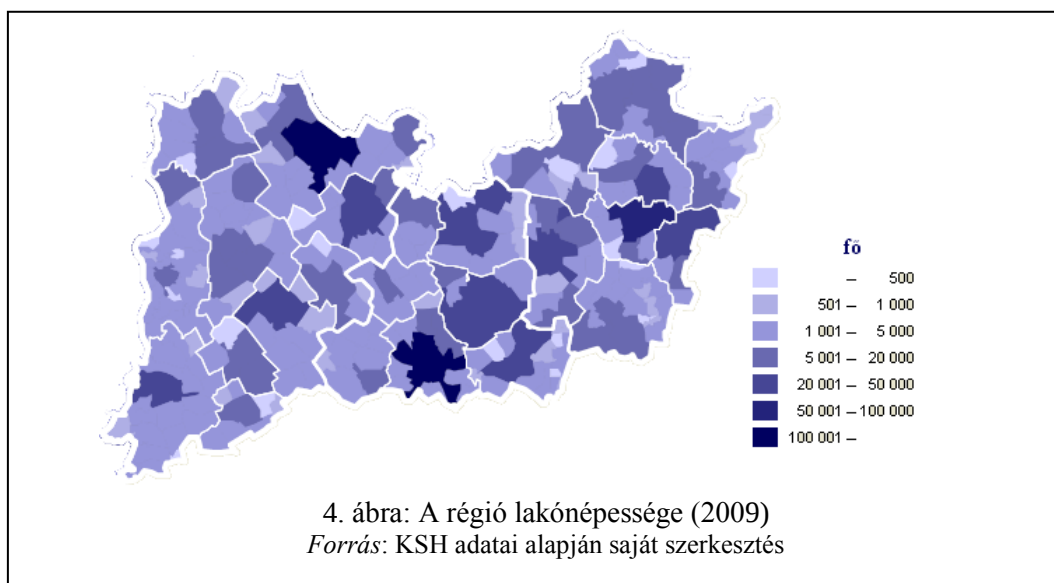
4. táblázat: A települések számának, területének, népességének megoszlása (2009)

Kistérség megnevezése	A települések átlagos népessége (fő)	A terület %-os megoszlása	A népesség %-os megoszlása	A városi lakosság aránya, %
Békéscsabai	12 793	8,04	25,68	84,49
Békési	4 888	11,31	9,81	72,55
Gyulai	10 843	7,37	21,76	85,75
Mezőkovácsházai	2 373	15,72	4,76	43,41
Orosházai	6 061	15,14	12,16	69,23
Sarkadi	2 169	10,19	4,35	44,50
Szarvasi	5 697	14,66	11,43	71,11
Szeghalomi	5 001	17,57	10,04	88,48
Békés megye	5 022	100,0	100,0	72,50

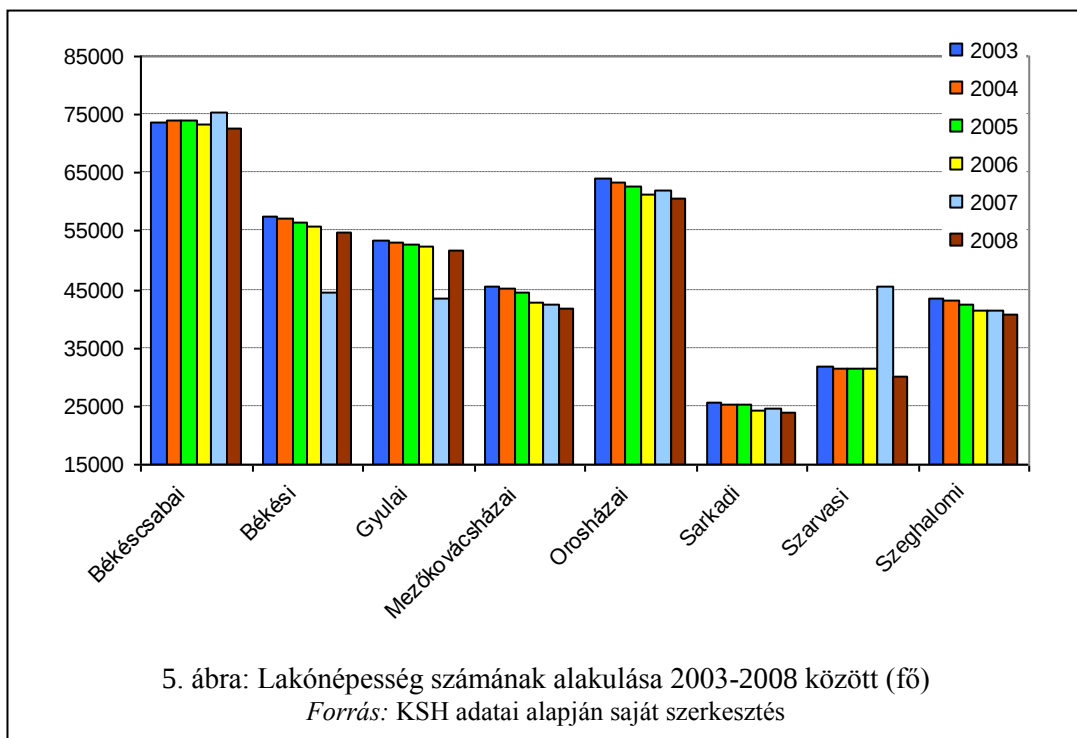
Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

b) A megye egészére jellemző az aprófalvas településszerkezet, ami kihat a demográfiai viszonyokra is. A kistelepülések, ill. az aprófalvak problémája (a funkcionális központok nehézkes elérhetősége, a hiányos infrastruktúrája, munkahelyek hiánya, alacsony jövedelem, stb.) miatt ezeknek a településeknek a fiatal korosztály megtartó képessége változatlanul alacsony. Így tovább öregszik a népesség, a települések lakónépessége tovább csökken.

c) A megye lakosságának több mint egynegyede él a Békéscsabai kistérségben (a 76 ezres Békéscsabai kistérség 64 ezer lakosa él Békéscsabán). A városi lakosság aránya a Békéscsabai kistérségben a legmagasabb Békés megyén belül; a Sarkadi- és a Mezőkovácsházi kistérségek esetében 50 százaléknál alacsonyabb magyarországi átlag 62 %; 4. ábra).

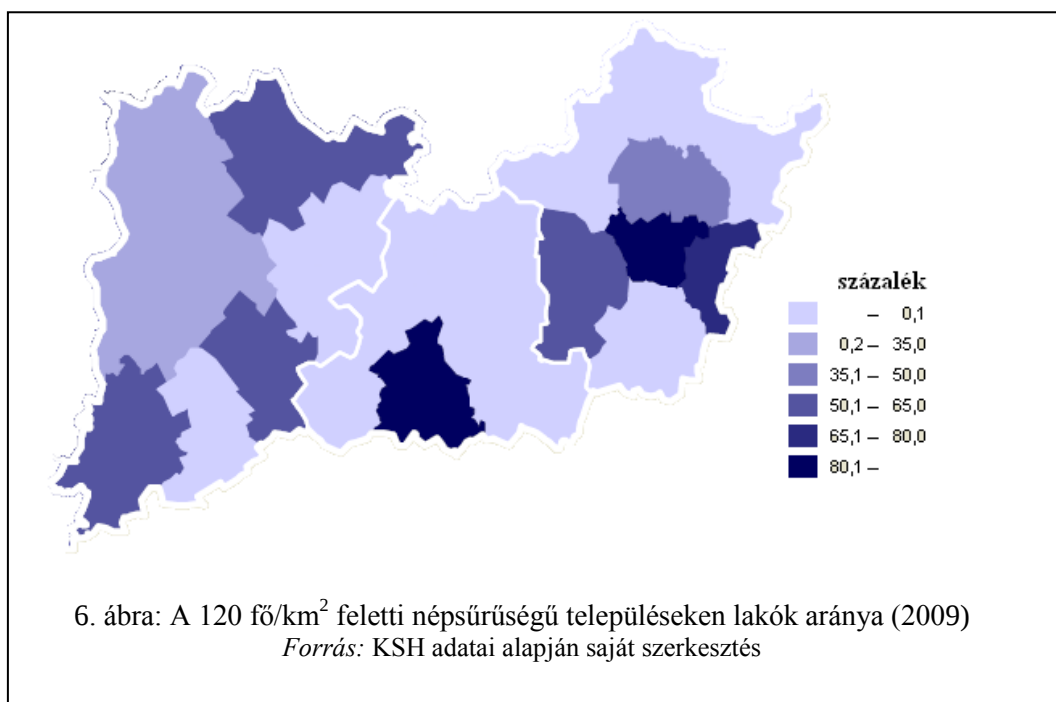

d) Pozitív, hogy a békéscsabai kistérség népességszámának csökkenése 2008 után megállt. (A 2007-ben jelentkező csökkenés esetében figyelembe kell venni, hogy míg 2003-ban az adatok korrigáltak (a települések kistérségi beosztása megegyezik), a 2007. évi váltás egyes kistérségek esetében kiugró értékeket eredményez, tehát nem valós demográfiai folyamatok eredményezték az eltéréseket. A Békéscsabai és Szarvasi kistérséget pozitívan, a Békési és Gyulai kistérséget negatív érinti a települések átsorolása, 5. ábra.)

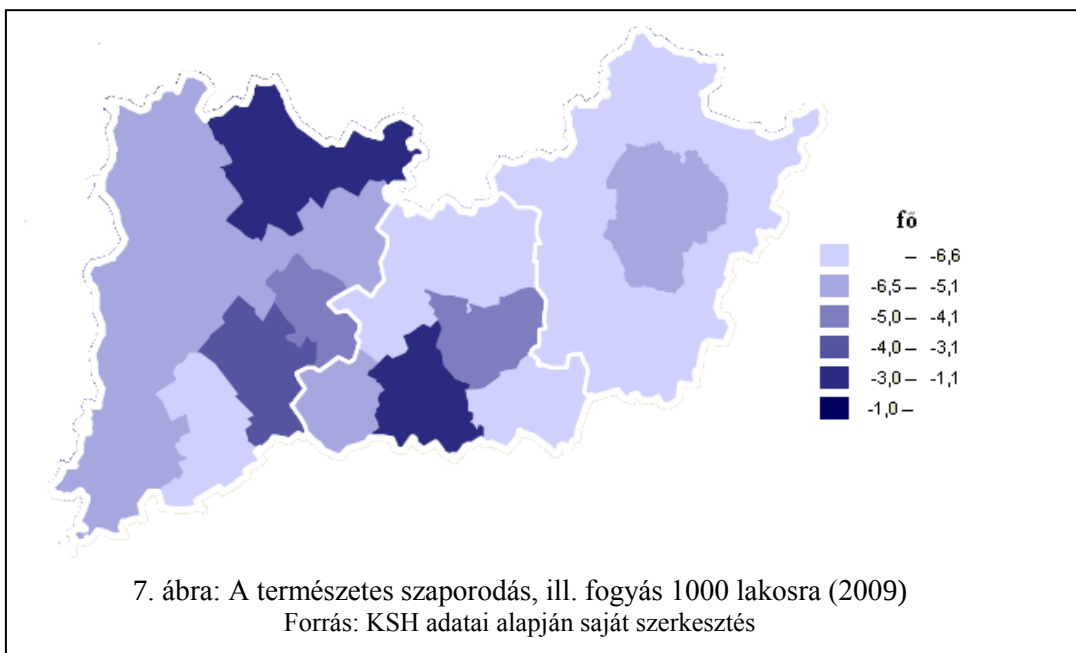

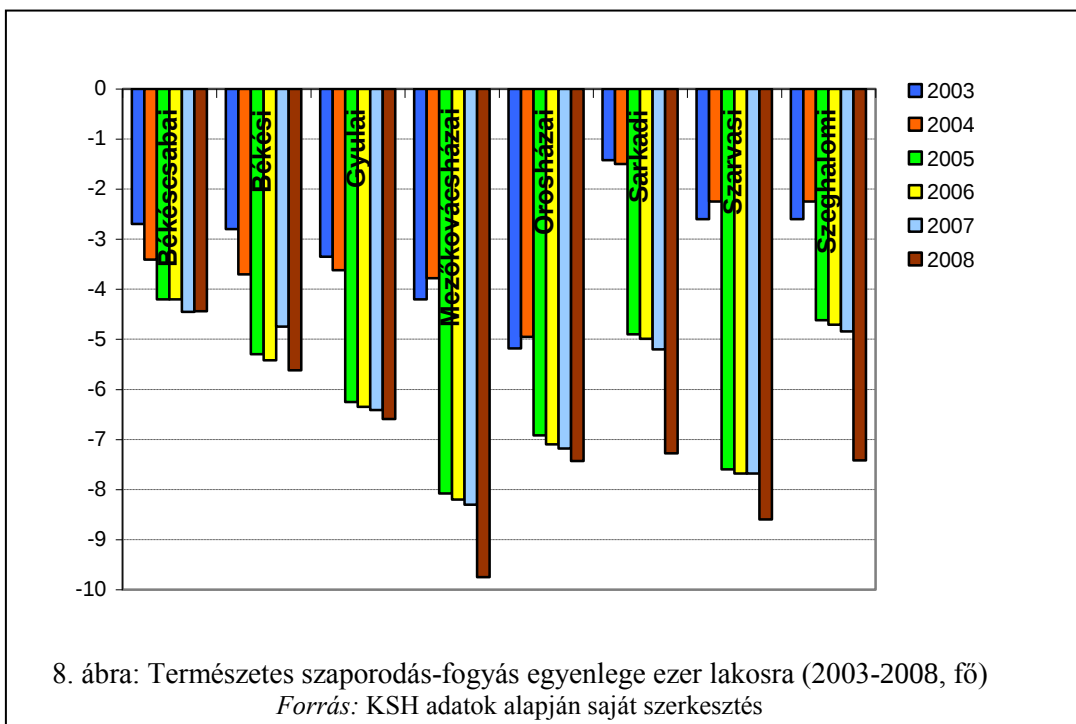
- e) A megyében a 120 fő/km^2 feletti népsűrűségű településeken lakók aránya alacsony, Békéscsabán kívül nincs más település a kistérségben, amely meghaladná ezt az értéket (6. ábra).

- f) A demográfiai viszonyokat változatlanul kedvezőtlenül befolyásolja, hogy **a születések és halálozások száma közötti rés állandósult**: a halálozások száma magas szinten stagnál, a születések száma pedig évről-évre csökken (a Békéscsabai kistérség értéke a megyén belül is alacsonynak számít). A természetes fogyás országos értéke $3,6 \text{ fő}$, amelyhez képest a kistérségi tendenciák lényegesen rosszabbak: a Békési és Békéscsabai kistérség kivételével az egész megyére markáns fogyás jellemző, 6 ezreléknél magasabb (7. ábra). Ennek a tendenciának a megfékezése nagyon nehéz, az egyes települések népességmegtartó képességének erősítésében lehetne kiutat találni, ehhez leginkább a munkahelyteremtő képesség, a telephelyi vonzerő növelése nyújthatna segítséget.

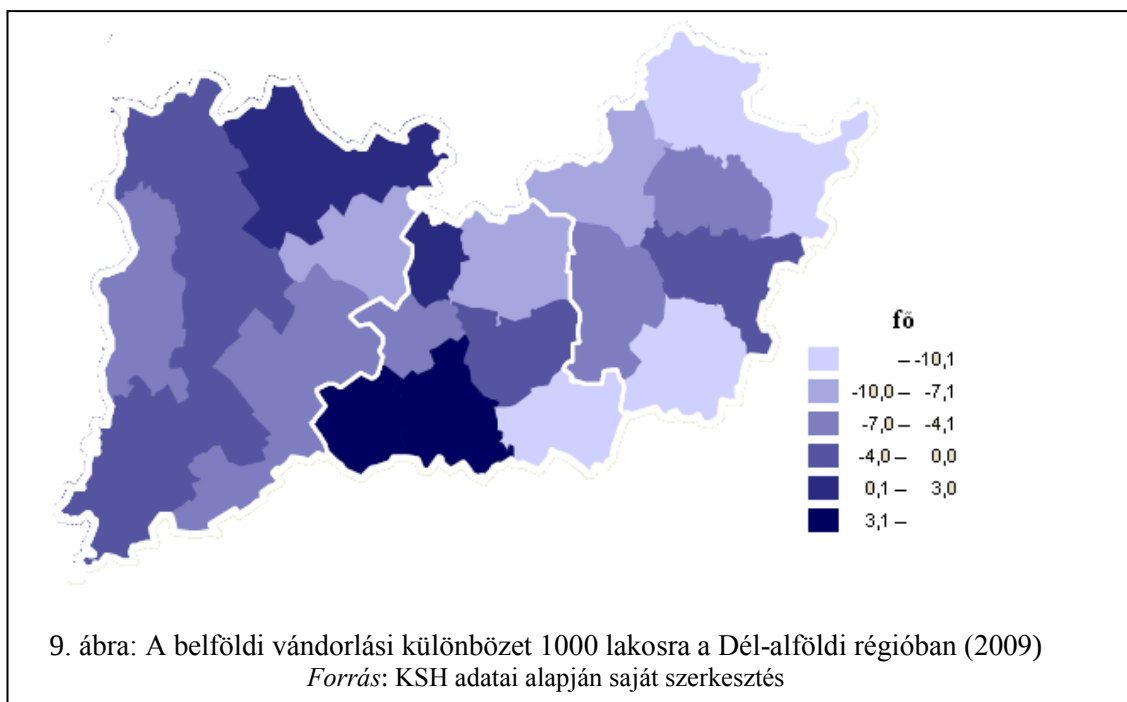

g) A Békéscsabai kistérség **halálozási rátája** a megyei és az országos átlagnál kedvezőbb, a természetes fogyás kisebb mértékű. Országos összehasonlításban a demográfiai értékek helyzetképe elsősorban az alacsonyabb születésszám miatt mutat lemaradást (8. ábra).

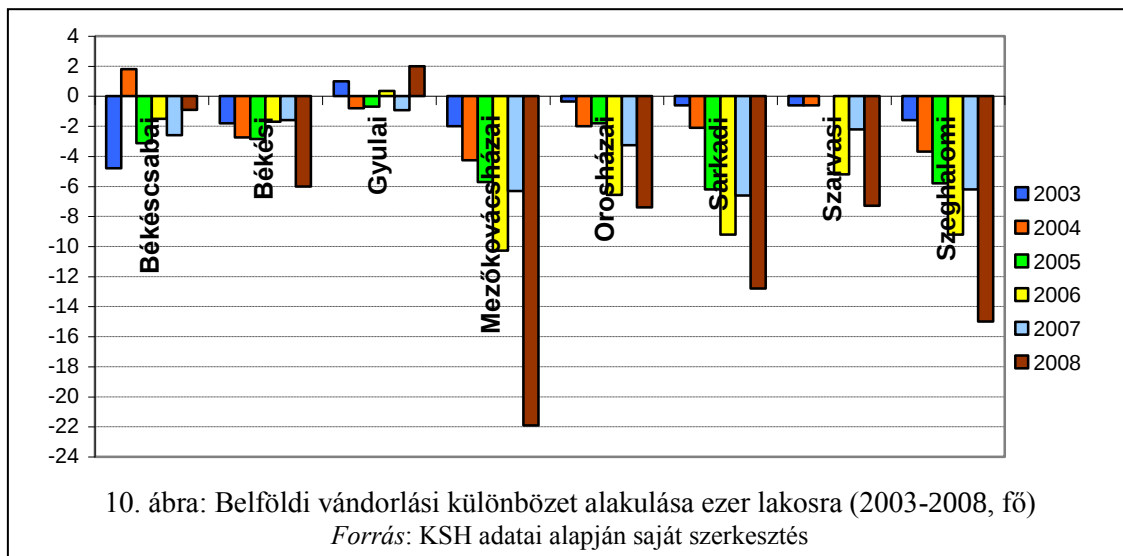

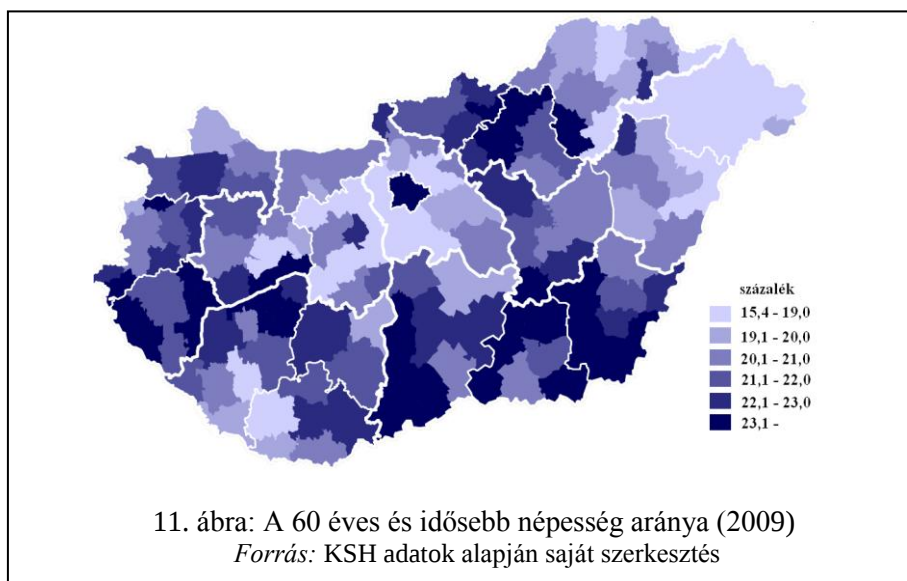
h) Az **elvándorlás** országos szinten leginkább Békés megye kistérségeit sújtja. A Békés-csabai és a Gyulai kistérség kedvezőbb helyzetben van, bár összességében mindkettő rátája magasabb mint az országos és a regionális érték. Ez a tendencia a kistérségek munkaerőpiaci helyzetével hozható összefüggésbe; a munkalehetőségek hiánya és a rossz elérhetőségi feltételek miatt a lakosság az ingázás helyett elvándorol az adott településről (9. ábra).

i) Az idősoros adatokat tekintve látható, hogy az elvándorlás 2007-től a legtöbb kistérség esetében csökkent, de az országos (-1,4 fős) értékkel szemben jelentős a térségek lemaradása (10. ábra).

j) Békés megyében a **gyermekkorúak aránya 2007-től is csökkent**, nőtt a 60 évesnél idősebbek aránya.

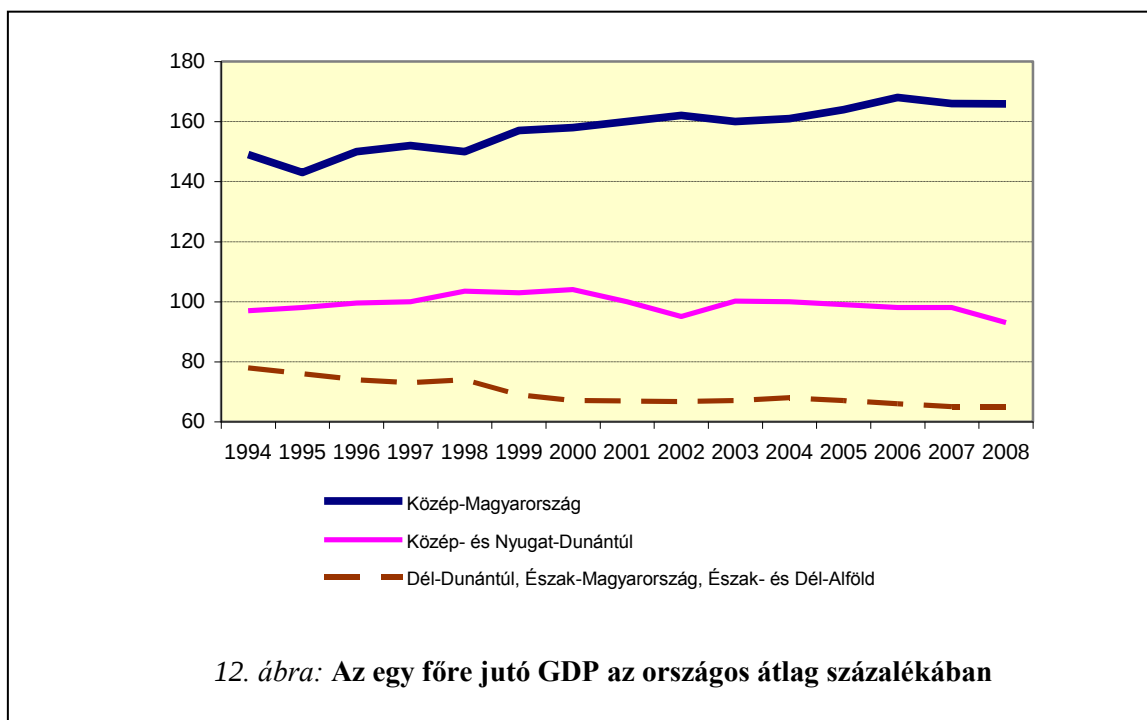

A Békés megye öregedő korfája országosan is szembetűnő. Az 21 százalékot meghaladó országos átlag nemzetközi összehasonlításban is magas, a megye kistérségeinek értéke azonban ezt az adatot is felülmúlja (különösen Békéscsaba, Csabaszabadi és Telekgerendás mutatója kedvezőtlen). Félő, hogy amennyiben a tendenciák nem változnak, a születésszám növekedése nem valósul meg, a kedvezőtlen demográfiai folyamatok tovagyűrűző hatása a fejlődés korlátjává válik.

2.42 Megye gazdasági helyzetének változása

a) Az egy lakosra jutó GDP-adatok alapján 2009-ben Közép-Magyarország fölénye némileg mérséklődött mind a relatíve fejlettebb (Közép- és Nyugat-Dunántúl), mind a kevésbé fejlett (Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak- és Dél-Alföld) térségekhez képest (12. ábra).

b) A nemzetközi pénzügyi válságnak és a hazai (az EU átlagánál nagyobb) gazdasági visszaesés hatására 2007 évhez képest a régiók sorrendje ugyan nem változott, de a közöttük lévő különbségek módosultak. Közép-Magyarország teljesítménye 2008-ban 64 %-kal haladta meg az országos értéket, az átlaghoz mért előnye azonban az elmúlt két év alatt kissé mértékben (1 százalékponttal) csökkent.

A fejlettebb régiók közül Nyugat-Dunántúl 2 százalékpontos relatív csökkenéssel az átlag alá került, Közép-Dunántúl pedig hasonló mértékű növekedéssel az országos átlag 93 %-át érte el.

A kevésbé fejlett régiók közül Észak-Magyarország, Dél-Alföld, valamint Dél-Dunántúl relatív pozíciója enyhén javult, és teljesítményük az átlagos érték 64–68%-át tette ki.

Észak-Alföld gazdasági teljesítménye ugyanakkor nem került közelebb az átlagoshoz, annak 63 %-át érte el. Közép-Magyarország és az utolsó helyen álló Észak-Alföld fejlettsége között továbbra is 2,6-szeres a különbség az egy főre jutó GDP-adatok alapján.

A kiugró értéket mutató főváros nélkül számított vidéki átlagot Közép-Magyarország mellett csak Közép- és Nyugat-Dunántúl múlja felül. A vidéki régiók tekintetében a két szélső értéket képviselő Nyugat-Dunántúl és Észak-Alföld mutatójának aránya (1,6) alig változott 2006-hoz képest.

5. táblázat: A GDP megoszlása, egy főre jutó értéke, 2009.

Régió	GDP		Egy főre jutó GDP			
	milliárd Ft	megoszlás, %	ezer Ft	az országos átlag %-ában	a vidéki átlag %-ában	az EU-27 átlagának %-ában ^{a)}
Közép-Magyarország	12 008	47,1	4 162	164,3	215,8	103,1
Közép-Dunántúl	2 607	10,2	2 357	93,0	122,2	58,3
Nyugat-Dunántúl	2 483	9,7	2 487	98,1	128,9	61,6
Dél-Dunántúl	1 668	6,5	1 730	68,3	89,7	42,8
Észak-Magyarország	2 024	7,9	1 627	64,2	84,3	40,3
Észak-Alföld	2 426	9,5	1 596	63,0	82,7	39,5
Dél-Alföld	2 265	8,9 1	692	66,8	87,7	41,9
ÖSSZESEN	25 479	100,0	2 534	100,0		62,7

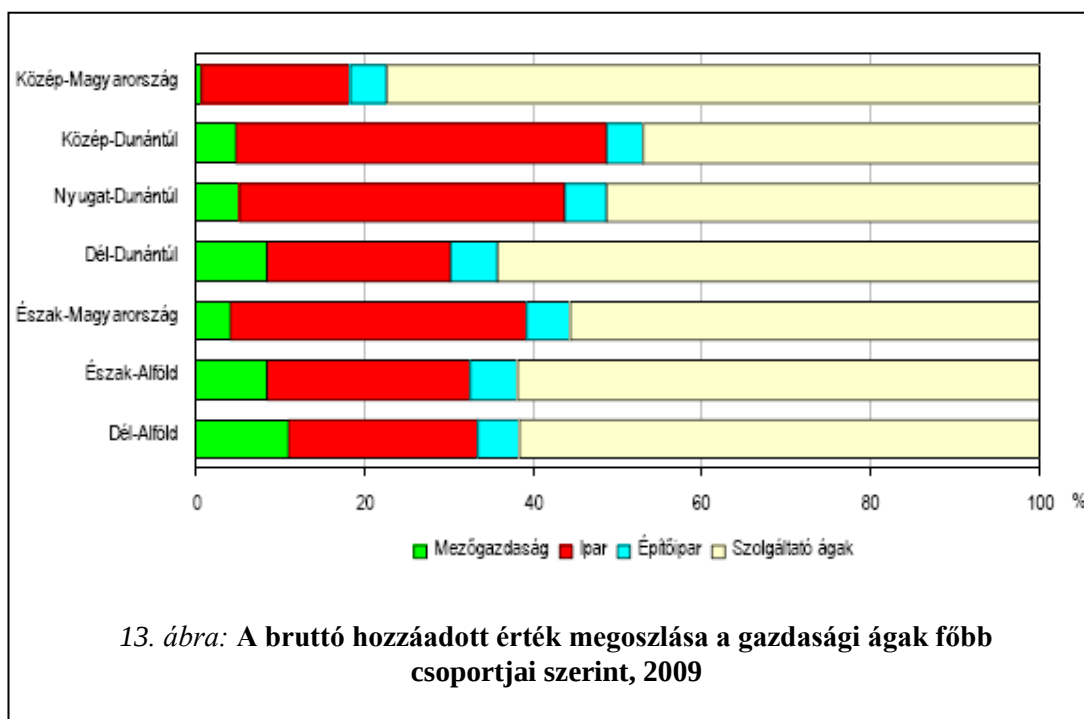
a) Vásárlóerő-paritáson (PPÁSÁ) számolva.

c) A csökkenő értékek alapján rendezett megyei rangsor elején továbbra is Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom áll, az első harmadba Pest mellett csak dunántúli megyék tartoznak. A sort az alföldi és az észak-magyarországi megyék zárják, kiegészülve a dél-dunántúli Somogygal. Budapestet a legkevésbé fejlett Nógrád megyével összehasonlítva 4,7-szeres a különbség, ami 1994 óta a legnagyobb.

d) Nemzetközi összehasonlításra a 27 tagú Európai Unió vásárlóerő-paritáson (PPS) mért egy főre jutó GDP-adatai állnak rendelkezésünkre. A közösség átlagát 2009-ben régióink közül egyedül Közép-Magyarország mutatója haladta meg (3 %-kal). Az uniós átlagnak Nyugat-Dunántúl és Közép-Dunántúl a hattizedét, míg a négy kevésbé fejlett hazai régió a négytizedét érte el.

e) A bruttó hozzáadott érték előállításában az egyes gazdasági ágak hozzájárulása térségenként más és más, ugyanakkor az előző évekhez képest 2009-ben nem történt jelentős változás. Országosan a GDP kétharmada a szolgáltatást nyújtó ágakból, egyharmada az árutermelő gazdasági ágakból (mezőgazdaságból, iparból, építőiparból) származott (13. ábra).

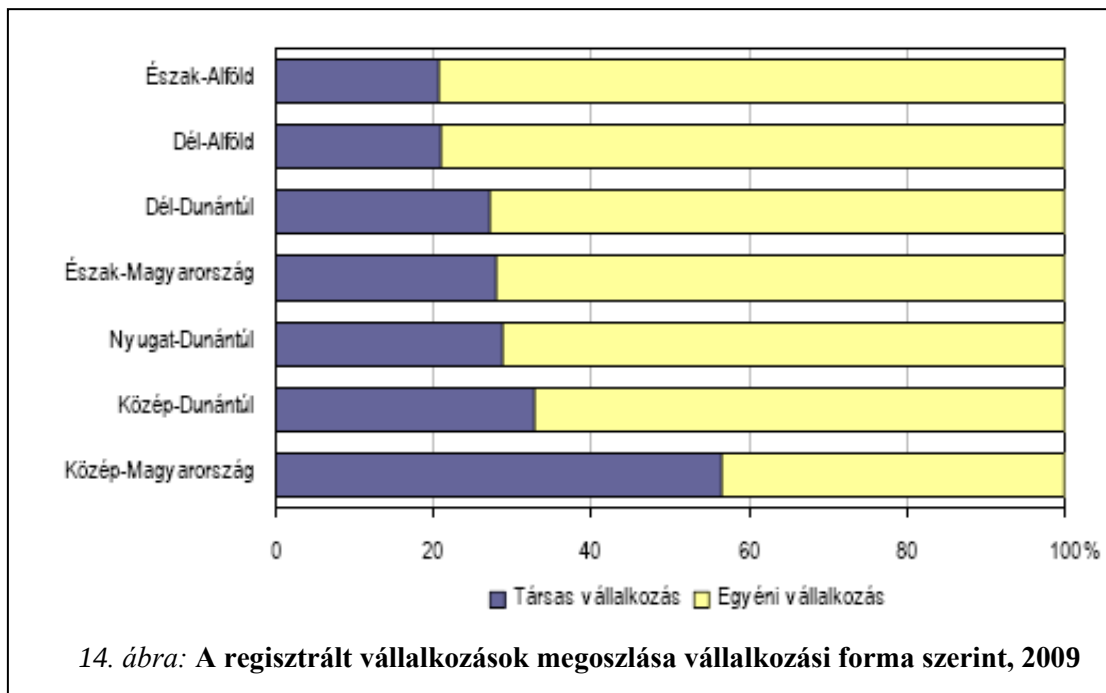
f) Tovább árnyalja a képet, ha az egyes ágazatok bruttó hozzáadott értékét egy lakosra vetítve vizsgáljuk. Eszerint Közép-Magyarország a mezőgazdaság kivételével valamennyi területen jóval az adott ágazati átlag feletti teljesítményt nyújtott.

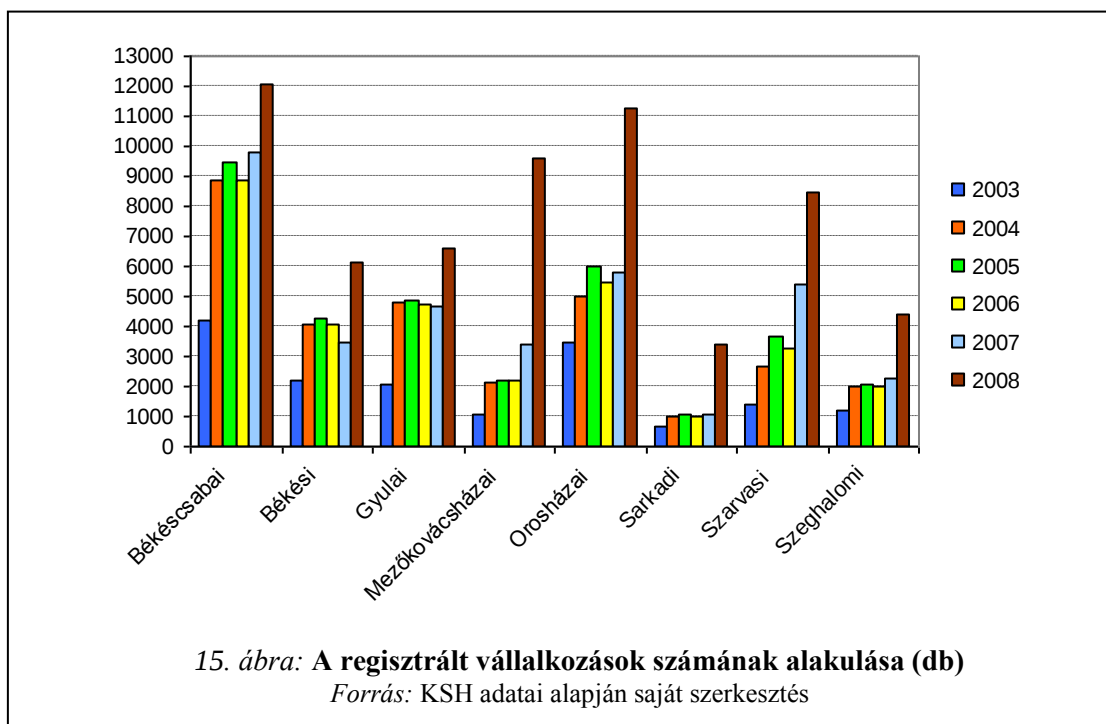
6. táblázat: Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték az országos ágazati átlag százalékában, 2008

Gazdasági ág	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Országos ágazati átlag
Mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás	28,2	110,3	127,4	145,9	67,6	133,1	185,3	100,0
Bányászat, feldolgozóipar	114,0	173,8	161,8	43,4	85,5	62,1	59,9	100,0
Villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás	131,2	76,7	65,0	181,7	122,8	48,2	56,9	100,0
Építőipar	146,4	89,7	104,2	81,8	72,5	75,6	71,7	100,0
Kereskedelem, javítás	207,4	61,7	64,1	55,9	44,3	54,4	62,3	100,0
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	143,9	87,3	109,1	101,7	72,4	68,6	69,1	100,0
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	204,9	59,3	78,6	59,5	48,2	53,9	53,1	100,0
Pénzügyi közvetítés	247,6	36,9	52,1	43,7	35,0	35,7	3,8	00,0
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	209,9	68,9	77,3	59,3	41,8	47,1	49,0	100,0
Közigazgatás, kötelező társadalombiztosítás	183,8	64,7	71,3	67,1	67,9	63,2	65,4	100,0
Oktatás	118,9	78,9	84,8	107,5	88,0	93,7	101,0	100,0
Egészségügyi, szociális ellátás	125,9	76,1	98,1	98,4	80,7	92,9	92,5	100,0
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	178,9	72,8	86,4	64,0	58,3	65,6	66,5	100,0

g) Országosan a bejegyzett szervezetek 94 %-a vállalkozásként folytatta tevékenységét, melyek száma 2008-ban 328 ezerrel emelkedett. A növekedés minden régióra jellemző volt, a legnagyobb (74 %) mértékűt Észak-Alföldön, a legkisebbet (7 %) pedig Közép-Magyarországon regisztrálták. A vállalkozásoknál jóval kisebb gyakoriságú nonprofit szervezetek köre a régiók mindegyikében bővült 1–2 %-kal. A költségvetési és társadalombiztosítási szervezetek száma ugyanakkor összességében szűkült, kisebb növekedést csak a közép-magyarországi és a közép-dunántúli régióban regisztráltak. A 2008-ban országosan regisztrált 1 millió 561 ezer nyereségérdekeltségű szervezet 36 %-át társas, 64 %-át egyéni vállalkozásként tartották nyilván. 2007-hez képest a társas vállalkozások részaránya 7 százalékponttal csökkent. Közép-Magyarországon a társas vállalkozások hányada az átlagost jóval meghaladó, 57 % volt, a többi régióban 21–33 % között szóródott. A magasabb értékek Közép- és Nyugat-Dunántúlt, valamint Észak-Magyarországot jellemezték (14. ábra).

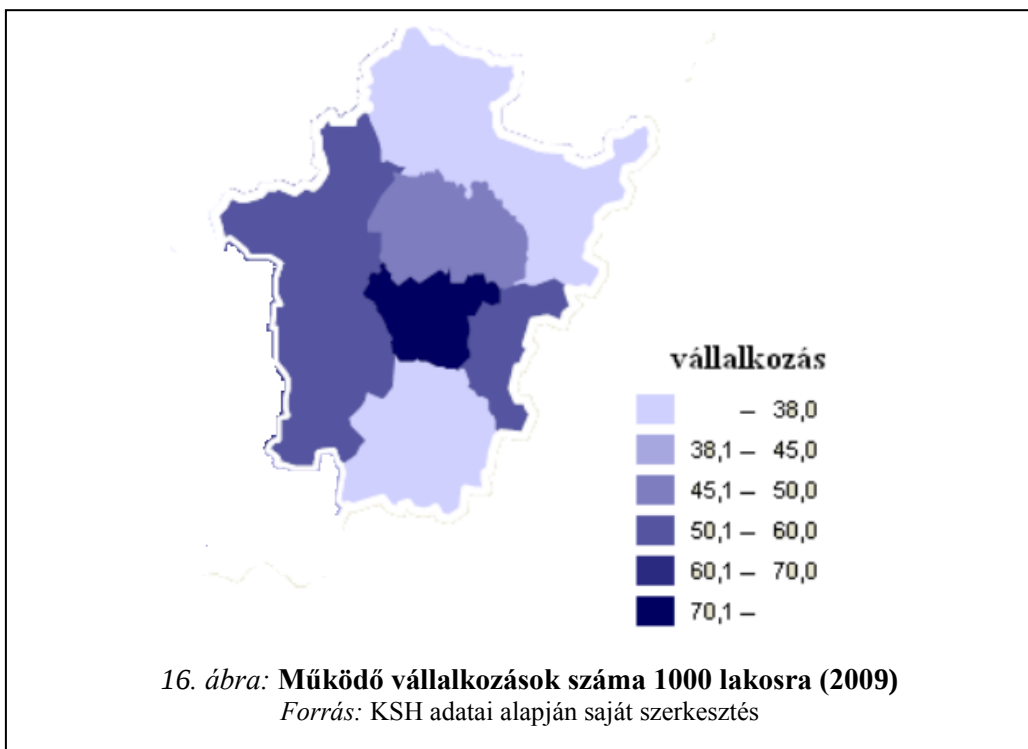

h) Az ezer lakosra jutó működő vállalkozások régióon belüli aránya a megyeszékhelyek kistérségében a legnagyobb: Szegeden, Békéscsabán és Kecskeméten. Békés megyében a Szarvasi, Orosházai és a Gyulai kistérségben közepesnek mondható a működő vállalkozások száma, a sereghajtó kistérségek közé tartozik a Szeghalomi, Sarkadi és a Mezőkovácsházai (15. ábra).

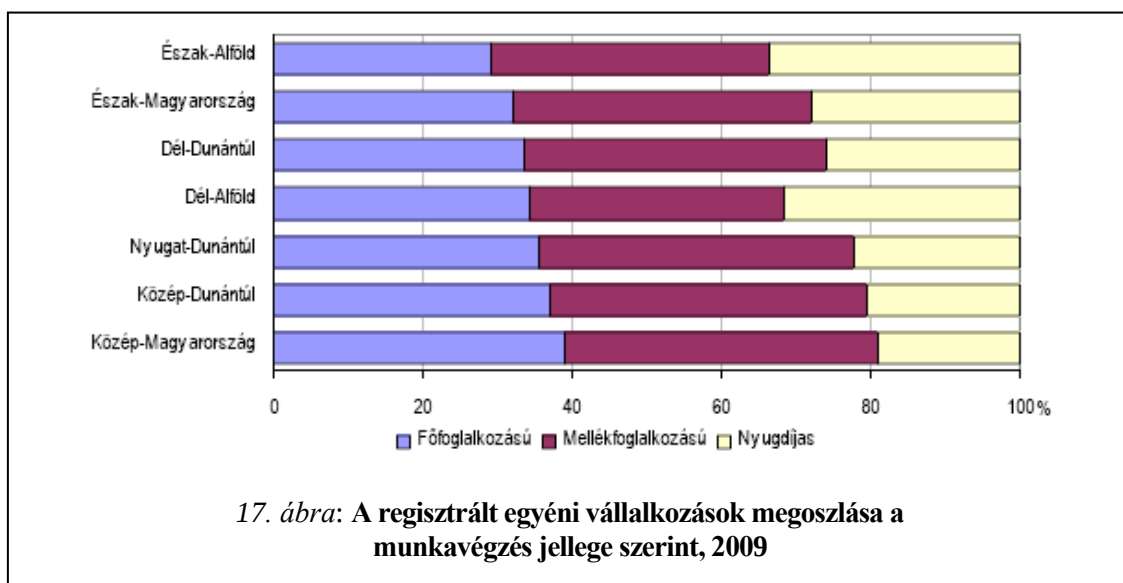

Békés megyében a regisztrált vállalkozások számát idősorosan vizsgálva látható, hogy töretlen a növekedés. A legerőteljesebben a Békéscsabai-, Békési-, Gyulai-, Mezőkovácsházi-, Orosházai-, Szarvasi kistérségben nőtt a számuk. A Sarkadi- és a Szeghalomi kistérségben is javult a helyzet, de jóval kisebb mértékben (2006-os változás elsősorban a már előzőekben is említett statisztikai átsorolással magyarázható). A 2009-es év erőteljes „növekedést” hozott a Mezőkovácsházai és a Szarvasi kistérségben élőknek, visszafogott növekedést az Orosházai, Sarkadi és a Szeghalomi kistérségben és csökkent a vállalkozások száma a Békési és a Gyulai kistérségben (16. ábra).

2009 végén az egyéni vállalkozók 35%-a főfoglalkozásuként, 40 %-a mellékfoglalkozásuként, 26 %-a pedig nyugdíjasként dolgozott.

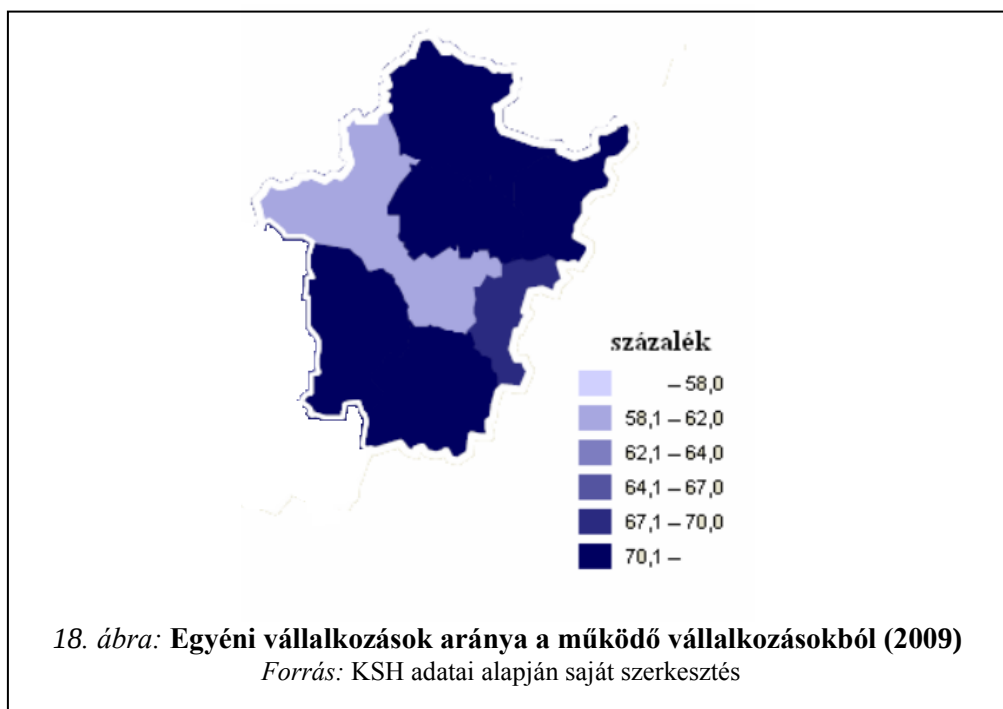
A nyugdíj mellett dolgozó egyéni vállalkozók hányada az országosnál (26 %) kisebb volt Közép-Magyarországon, Közép- és Nyugat-Dunántúlon, viszont kiemelkedően magas volt Észak-Alföldön (34 %) és Dél-Alföldön (32 %), mely a mezőgazdasági vállalkozások nagyobb jelenlétével függ össze (17. ábra).

2009 végén az országos nyilvántartásban 561 ezer társas vállalkozás szerepelt, melyek között a korlátolt felelősségű társaságok voltak a leggyakoribbak. Számuk 14 %-kal nőtt egy év alatt. A növekedés főként a gazdasági szervezetekről szóló törvény változásával van összefüggésben, ugyanis a kft-k alapításához szükséges alaptőke csökkentése e szervezeti forma elterjedtségét fokozta, elsősorban a betéti társaságok terhére. Országosan 2008-ban az összes társas vállalkozás 52 %-át regisztrálták kft-ként. E gazdálkodási forma Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon képviselt legmagasabb részarányt. A társas vállalkozásokon belül a második leggyakoribb gazdálkodási forma a betéti társaság, melyek száma egy év alatt 3 %-kal csökkent. Országosan 2008-ban az összes társas vállalkozás 38 %-a működött betéti társaságként. Hányaduk a kevésbé fejlett térségekben magasabb az átlagosnál. Az összes vállalkozás közel 1 %-át kitevő részvénytársaságok száma az év folyamán 8 %-kal gyarapodott, és 2008 végén elérte a 4800-at. Mérsékelt arányuk szorosan összefügg az alapítás szigorúbb feltételeivel, az enyhítések ellenére is nagyobb szükséges tőkeerővel, a szakképzett munkaerő meglétével.

A részvénytársaságok társas vállalkozásokon belüli aránya Közép-Magyarországon volt a legmagasabb, 63%-uk ebben a régióban koncentrálódott.

Regionális összehasonlításban az egyéni vállalkozások aránya Békés megyében kimagasló – kiemelve különösen az Orosházai, Mezőkovácsházai, Szeghalomi és a Sarkadi kistérségeket. A Békéscsabai kistérség összességében kedvezőbb helyzetet mutat, azonban települési szinten jelentős különbségek vannak (18. ábra).

i) A Békéscsabai kistérségben 2009-ben összesen 9921 regisztrált vállalkozás működött, melynek 91%-a Békéscsabán található. A regisztrált vállalkozásokon belül a legnagyobb arányt az egyéni vállalkozások tették ki, mintegy 6745 található a kistérségben. A betéti társaságok és a korlátolt felelősségű vállalkozások száma hasonló. Az ezer főre jutó vállalkozások számát tekintve Békéscsaba (139.) kiemelt helyet foglal el a többi településhez képest.

Az egy regisztrált vállalkozásra jutó egyéni vállalkozás aránya a Békéscsabán a legalacsonyabb, a 70-80 százalék körüli értékek mögött kényszervállalkozások nagy aránya adja a magyarázatot.

j) Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma folyamatosan nő a térségben, de jelentős számuk változatlanuk kényszervállalkozás (7. táblázat)

7. táblázat: Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás az év végén

Régió	Társas vállalkozás		Egyéni vállalkozás		Összes vállalkozás	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Közép-Magyarország	97	102	74	79	171	181
Közép-Dunántúl	40	42	70	86	110	128
Nyugat-Dunántúl	41	43	78	106	119	149
Dél-Dunántúl	38	40	76	106	113	146
Észak-Magyarország	30	32	53	81	83	113
Észak-Alföld	31	33	59	125	90	158
Dél-Alföld	34	36	79	135	112	171
Összesen ^{a)}	53	56	70	100	123	156

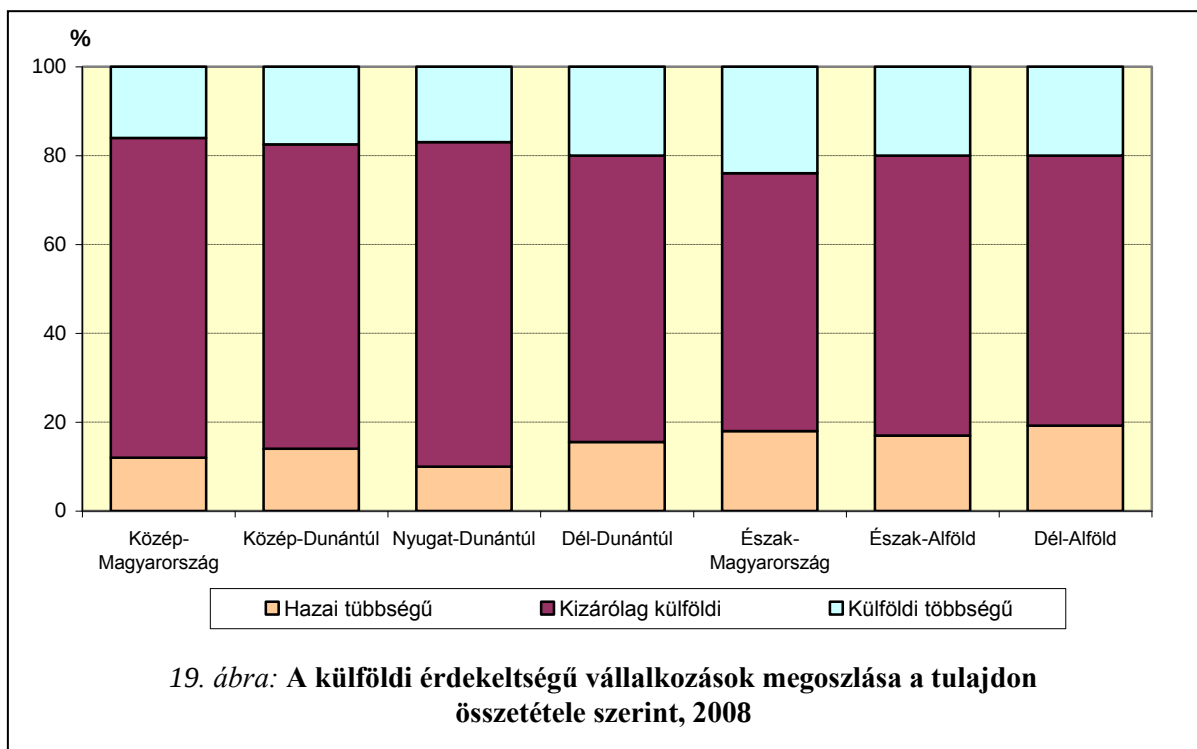
a) Külföldön működőkkel együtt.

A hazai gazdaságban közel két évtizede van jelen számottevően és egyre növekvő mértékben a külföldi tőke. A külföldi érdekeltségű vállalkozások száma 2007-ben több mint 5 %-kal nőtt az előző évhez képest, jelentős területi differenciák mellett. A legnagyobb ütemű (12 %) gyarapodás Észak-Magyarországon történt, ugyanakkor Dél-Dunántúlon 2008. január 1-jén az egy évvel korábbinál (3 %-kal) kevesebb ilyen szervezetet regisztráltak.

2008 elején 27 ezer külföldi érdekeltségű vállalkozás volt az országban, ezen belül legtöbb (19 ezer) Közép-Magyarországon, legkevesebb pedig (700) Észak-Magyarországon.

A külföldi érdekeltségű vállalkozások körében 2008 elején a kizárólag külföldi tulajdonban levők aránya 72 %-ot, a külföldi többségűeké 16 %-ot, míg a hazai többségűeké 12 %-ot képviselt.

A csak külföldi tulajdonnal rendelkezők részaránya régióként 58 és 74 % között szóródott. A legmagasabb arány Közép-Magyarországot, a legalacsonyabb Észak-Magyarországot jellemezte. A vegyes tulajdonú szervezetek aránya valamennyi régióban jóval mérsékeltebb a kizárólag külföldi tulajdonban lévőkénél.

A külföldi érdekltségű vállalkozások 2008 elején Magyarországon 20 685 milliárd forint – területi megoszlásban is részletezhető – saját tőkével rendelkeztek, amelyből 14 833 milliárd forintot tett ki a külföldi tőkerész. A saját tőke nagysága folyó áron országosan 18 %-kal gyarapodott egy év alatt, ezen belül Dél-Alföldön (38 %-kal) és Közép-Magyarországon (22 %-kal) az átlagot meghaladóan emelkedett. A növekedés a külföldi befektetéseknek köszönhető. A saját tőke összege Dél-Dunántúlon (8 %-kal) és Észak-Magyarországon (15 %-kal) csökkent. A külföldi tőke legnagyobb ütemben (40 %-kal) Dél-Alföldön bővült, és a növekedés az átlagos ütemnél (9 %) nagyobb volt Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon is. Nyugat-Dunántúlon az előbbieknél szerényebb (4 %-os) emelkedést regisztráltak, Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon folyó áron szinten maradásról beszélhetünk, Dél-Dunántúlon pedig 8 %-os csökkenés következett be. A külföldi tőke területi allokációjából adódóan az egy lakosra jutó külföldi befektetések nagysága igen széles intervallumban, 0,2 és 3,6 millió forint között szóródott. A mutató értéke Közép-Magyarországon az átlagos érték 2,4-szerese, Nyugat-Dunántúlon 1,1-szerese volt, ugyanakkor Közép-Dunántúlon az országos átlag háromnegyedét, a többi régióban viszont csupán egy-háromtizedét tette ki (8. táblázat).

8. táblázat: Külföldi érdekeltségű vállalkozások saját tőkéje, 2007

Régió	Saját tőke	Ebből: külföldi	A külföldi tőke ará- nya a sa- ját tőké- ből, %	Egy vállal- kozásra jutó saját tőke	Ezen be- lül: külföl- di	Egy lakos- ra jutó külföldi tőke
	milliárd Ft					
Közép-Magyarország	15 944,0	10 384,0	65,1	846,9	551,6	3,6
Közép-Dunántúl	1 329,9	1 251,2	94,1	804,0	756,5	1,1
Nyugat-Dunántúl	1 692,2	1 640,0	96,9	650,1	630,0	1,6
Dél-Dunántúl	176,2	160,7	91,2	141,8	129,3	0,2
Észak-Magyarország	522,9	472,3	90,3	713,4	644,3	0,4
Észak-Alföld	541,7	495,2	91,4	667,9	610,6	0,3
Dél-Alföld	477,9	429,6	89,9	365,1	328,2	0,3
Összesen ^{a)}	20 684,7	14 833,1	71,7	761,0	545,7	1,5

a) Területre nem bontható adatok nélkül.

Az előző évhez hasonlóan a külföldi tőke legnagyobb része, 36 %-a a feldolgozóipari vállalkozásokban koncentrált. A külföldi befektetésekből jelentős arányban részesedett még az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ág, ahol a teljes tőkeállomány ötöde működött.

Ezt a kereskedelem, javítás gazdasági ág követte (15 %), és a pénzügyi közvetítés részaránya is figyelemre méltó nagyságú (12 %) volt, ahol 2007-ben igen jelentős bővülés történt.

k) **A megye változatlanul agrárjellegű.** A mezőgazdaság bruttó termelésének volumene Magyarországon az ezredfordulót követő évek közül 2004-ben és 2008-ban volt kiugró. 2008-ban a 2005–2007 közötti folyamatos csökkenést követően jelentősen, 27%-kal növekedett a termelés.

A mezőgazdaság teljes kibocsátásából legnagyobb arányt képviselő növénytermesztési és kertészeti termékeket előállító ágazat bruttó termelési értéke 2008-ban 45 %-kal múlta felül az előző évit. Ez a nagyarányú növekedés elsősorban a gabonafélék és a gyümölcsök 70 %-ot meghaladó volumenbővülésével magyarázható. Az állattenyésztésben az ezredforduló óta tartó csökkenés tovább folytatódott. 2008-ban az élő állatok és állati termékek bruttó termelési értéke 3,1 %-kal volt alacsonyabb az előző évinél.

Az ágazat régiónkénti teljesítményének különbségeiről a fontosabb növények terméseredményei és az állatállomány alakulása alapján alkothatunk képet, mivel területi részletezésben 2008. évre termelési érték adatok még nem állnak rendelkezésre.

Az ország mezőgazdasági területe 5 millió 790 ezer hektár volt 2008-ban, és az összes földterülethez viszonyított aránya 62 %-ot tett ki. A mezőgazdasági terület művelési ágak szerinti megoszlása a 2007. évihez hasonlóan alakult, a terület 78 %-a szántó, 17 %-a gyepterület, a konyhakert, a gyümölcsös és a szőlőterület együttes részaránya pedig 5 %.

9. táblázat: A földterület művelési ágak szerint, 2008. május 31.

Művelési ág	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
Szántó	307,0	497,7	508,6	698,7	497,2	967,4	1 026,2	4 502,8
Konyhakert	12,1	12,5	9,9	9,9	18,2	14,6	18,7	96,1
Gyümölcsös	11,3	4,7	6,7	5,7	13,5	41,1	15,5	98,5
Szőlő	5,3	10,1	6,7	12,9	18,9	3,7	25,1	82,6
Gyep	61,6	111,8	79,3	105,5	194,7	227,0	229,9	1 009,8
Mezőgazdasági terület	397,3	636,8	611,2	832,7	742,5	1 253,8	1 315,4	5 789,8
Erdő	163,1	256,9	281,3	336,9	395,5	218,1	232,6	1 884,4
Nádas	4,3	9,4	8,4	6,9	2,4	15,1	12,9	59,4
Halastó	7,9	2,7	0,6	6,5	0,9	8,0	8,1	34,7
Termőterület	572,6	905,8	901,5	1 183,0	1 141,3	1 495,0	1 569,0	7 768,3
Művelés alól kivett terület	172,1	215,4	207,3	194,4	179,7	316,8	249,4	1 535,1
Összesen	744,7	1 121,1	1 108,9	1 377,4	1 321,1	1 811,8	1 818,3	9 303,4

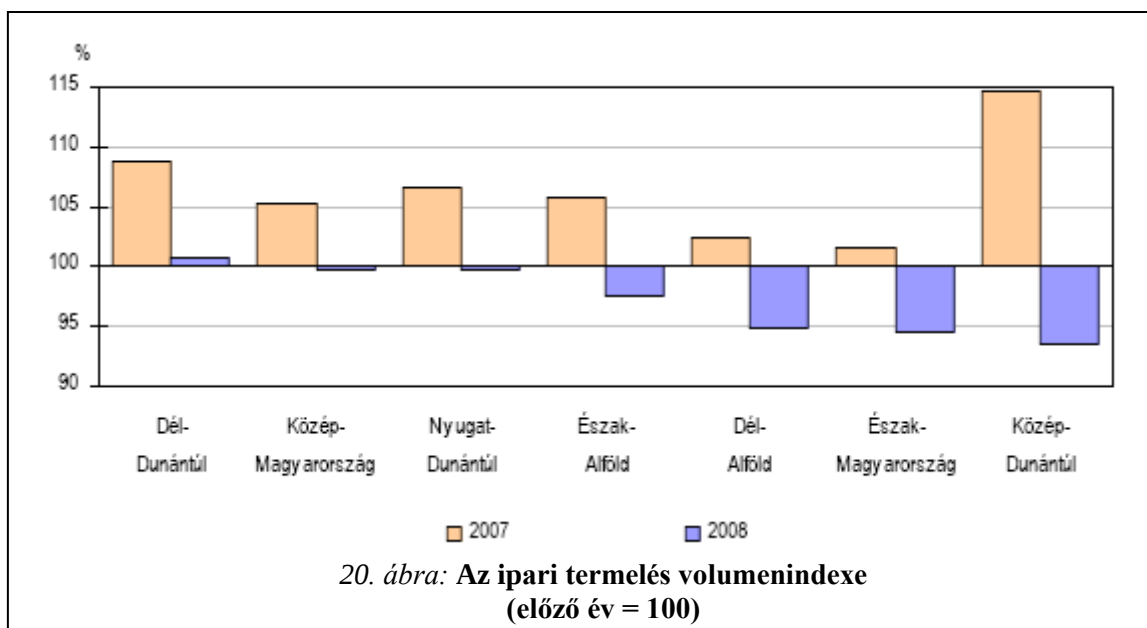
Kiugróan magas a térség állatállománya (10. táblázat).

10. táblázat: A száz hektár mezőgazdasági területre jutó állatállomány nagysága, 2008. dec.1.

Állatfaj	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Ország összesen
Szarvasmarha	14	14	18	9	9	13	11	12
Sertés	44	59	42	71	23	71	70	58
Juh	15	14	4	11	13	41	27	21
Baromfi	709	806	913	468	419	650	839	686

1) Visszaesett a régióban és a megyében az ipari termelés (20. ábra).

Idegenforgalom, vendéglátás

a) 2008-ban az ország kereskedelmi és magánszálláshelyein együttesen a vendégek száma 3, a vendégéjszakáké 1 %-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A vendégéjszakák száma 4 régióban (Dél-Alföld, Nyugat- és Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország) növekedett 3–5 %-kal, a többi térségben mérséklődés történt. A vendégéjszakák háromtizede Közép-Magyarországon koncentrálódott, továbbá a dunántúli régiók részesedése egyenként 10 %-feletti volt. Országosan a vendégéjszakák 86 %-a a kereskedelmi szálláshelyeken realizálódott.

b) Az ország kereskedelmi szálláshelyeit igénybe vevő vendégek száma 2000 óta – változó intenzitással – évről évre növekedett, és 2008-ban 1,3-szerese volt az évtized elején mértnek. A regisztrált vendégkörön belül a külföldi országokból szintén növekvő számban, ugyanakkor tendenciájában csökkenő arányban érkeztek a vendégek. 2000–2008 között a tartózkodási idő változó mértékű rövidülése a vendégéjszakák számának ingadozását eredményezte. 2008-ban a kereskedelmi szálláshelyeket 7 millió 651 ezer vendég összesen 19 millió 974 ezer vendégéjszakára vette igénybe. A vendégek száma 2 %-kal haladta meg

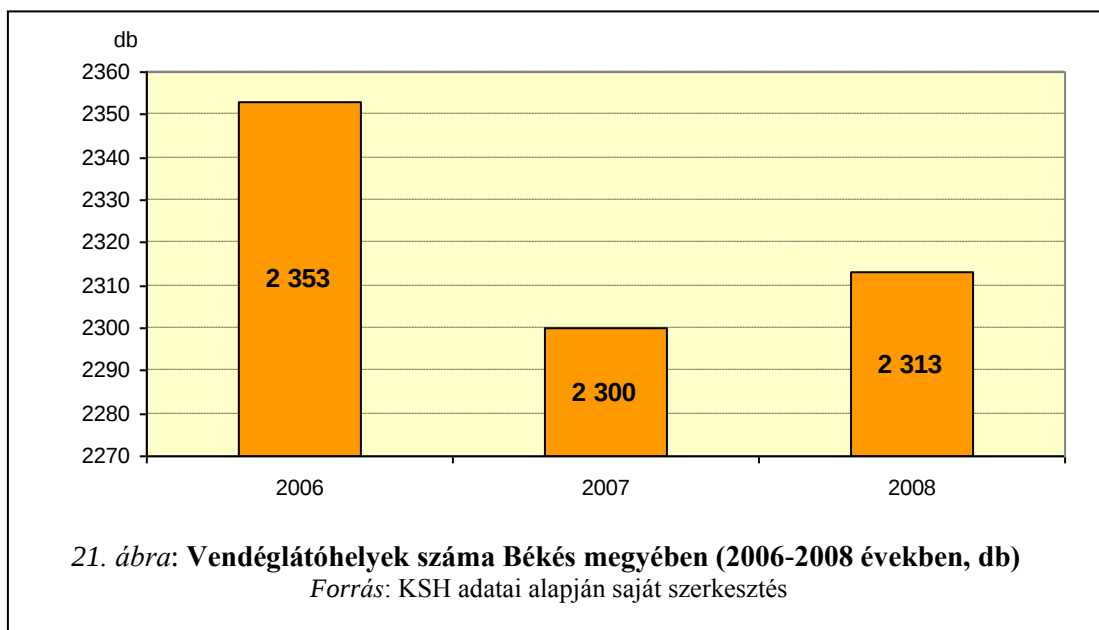
az egy évvel korábbit, a vendégéjszakák száma azonban 1 %-kal elmaradt attól, így az átlagos tartózkodási idő 4 %-kal csökkent.

c) A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a vendégéjszakák száma alapján Nyugat-Dunántúlon és Dél-Alföldön 3–4 %-kal növekedett, Észak-Magyarországon stagnált, a többi térségben pedig csökkent 2007-hez képest. Ugyanakkor a vendégek száma csupán Dél- és Közép-Dunántúlon mérséklődött. A vendégek az országban átlagosan 2,6 éjszakát töltöttek a szálláshelyeken, a régiók közül a legtávolabbi Nyugat-Dunántúlon (3,1 éjszakát), legrövidebb ideig Közép- és Észak-Magyarországon (2,3 éjszakát) tartózkodtak.

d) A turizmus szerepe a térségben önmagában nem jelentős, elsősorban azért, mert a Békéscsabai kistérség országos viszonylatban jelenleg nem kiemelt idegenforgalmi terület. Lehetőségek leginkább más térségekkel, turisztikai attrakciókkal történő összekapcsolásban rejlenek. A kistérség legfontosabb turisztikai vonzerőit a gasztronómiai események (Csabai Kolbászfesztivál), valamint a kulturális és egyéb rendezvények, nemzetközi sportesemények jelentik.

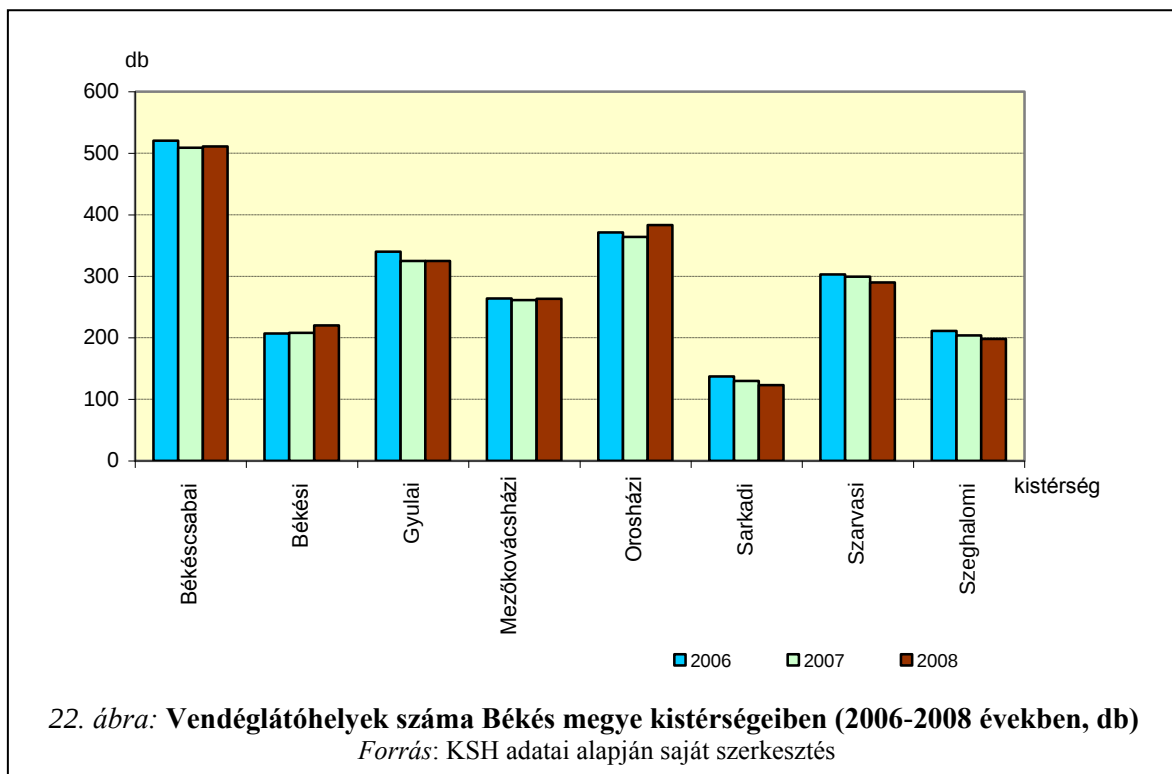
e) A kereskedelmi szállásférőhelyek száma stagnál, a vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a Békéscsabai kistérségben (az utóbbi években jelentősen visszaesett, szemben az országos tendenciával. A szálláshelyek a kistérségen belül Békéscsabára koncentrálódnak. Problémát elsősorban egyes szállodák és egyéb (kollégiumi) szálláshelyek minősége jelent.

A vendéglátóhelyek száma 2008-ban Békés megyében némi növekedést mutat (21. ábra).

A megye kistérségeiben a vendéglátóhelyek számának alakulása 2006 és 2008 között jelentős változást nem eredményezett (22. ábra).

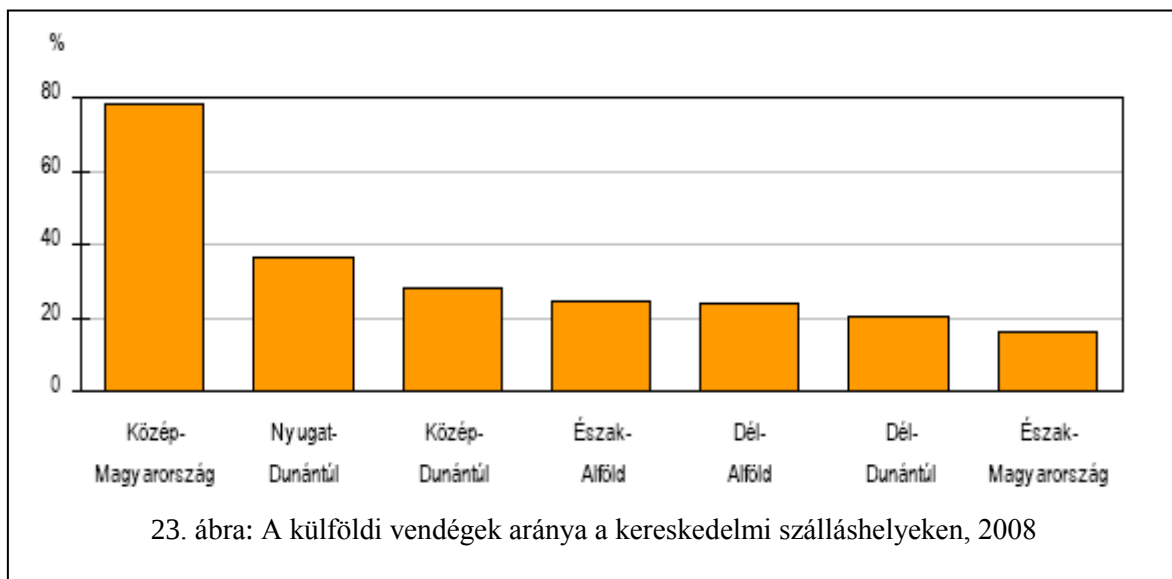

f) A vendégkörön belül a külföldi vendégek aránya régióként tág határok között szóródott. A Közép-Magyarországra jellemző 78%-os arányt a főváros iránt nagy érdeklődést mutató külföldiek magas hányada magyarázza. A többi régióban a külföldiek aránya az átlagosnál (46 %) alacsonyabb, 36–16 % közötti volt.

A külföldi vendégforgalom erős területi koncentráltóságát jelzi, hogy a vendégéjszakák több mint fele a fővárosban, további harmada a dunántúli régiókban realizálódott, a három keleti régió pedig együttesen mindössze 12 %-ot képviselt (23 ábra).

23. ábra: A külföldi vendégek aránya a kereskedelmi szálláshelyeken, 2008

23. ábra: A külföldi vendégek aránya a kereskedelmi szálláshelyeken, 2008

Munkaerőpiaci helyzet változása

Országosan 2009-ben átlagosan 3 millió 325 ezer fő állt alkalmazásban. Számuk az egy évvel korábbihoz képest összességében lényegesen nem, területenként azonban eltérően változott. Kisebb mértékű (1,5 %-os) létszámbővülést egyedül a központi régióban mértek. Az alföldi régiókban viszonylag csekély, 1% alatti, Közép- és Nyugat-Dunántúlon egyaránt 1–1 %-os, Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon pedig 2 % körüli csökkenés történt. Néhány gazdasági ágban azonban jelentősebb növekedés is kimutatható. Legnagyobb mértékben, átlagosan 20 %-kal a pénzügyi közvetítés területén dolgozók száma bővült. Régióként a szélső értékeket Észak-Magyarország (24 %-kal) és Dél-Dunántúl (17 %-kal) képezi. Ezzel együtt e területen a foglalkoztatottak mindössze 2,3 %-a dolgozott (11. táblázat).

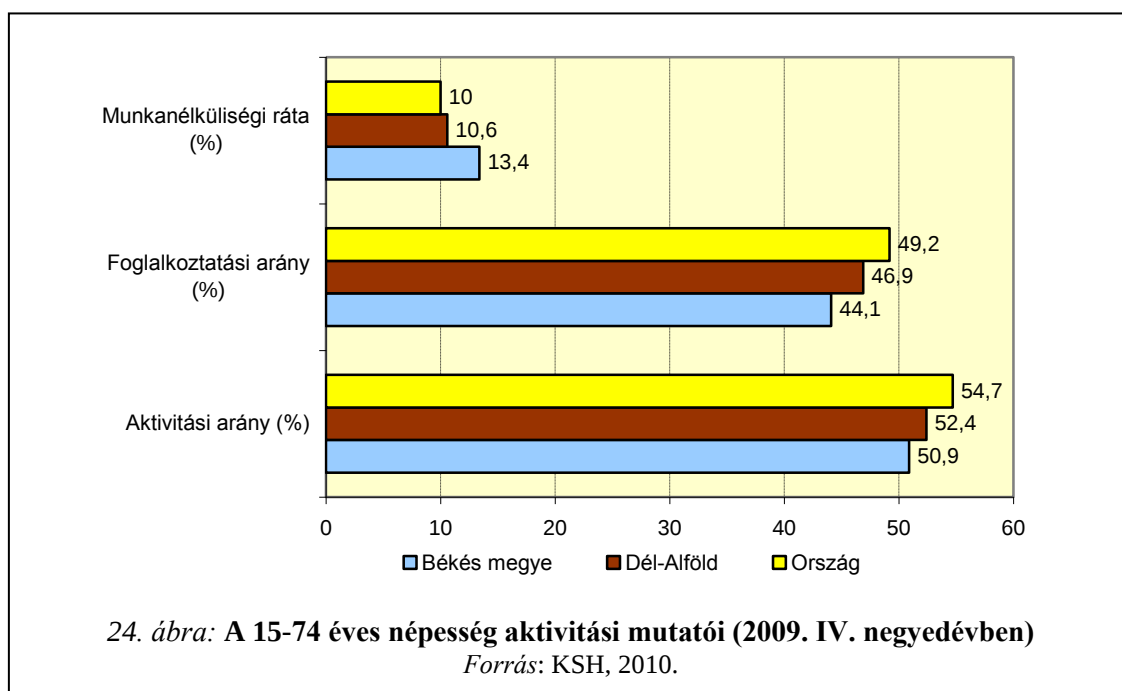
2009 év végén a KSH felmérése szerint a megyében élő 15-74 éves népesség száma 282,3 ezer fő volt, 6,1 ezerrel kevesebb, mint egy évvel korábban. Ebben az időszakban a foglalkoztatottak átlagos száma 124,5 ezer, a munkanélkülieké 19,3 ezer fő volt. (Számuk értelemszerűen eltér a Foglalkoztatási Hivatal adataitól, hiszen számbavételük itt a tényleges munkavégzés alapján történt.) Az előző év azonos időszakához viszonyítva a munkanélküliek száma 4,5 ezer fővel emelkedett, a foglalkoztatottak száma 5,9, az inaktívaké 4,7 ezer fővel csökkent.

11. táblázat: Az alkalmazásban állók megoszlása gazdasági ág szerint, 2009

(%)

Gazdasági ág	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás,	0,9	3,6	3,5	5,7	3,2	4,9	6,1	3,1
Bányászat	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Feldolgozóipar	14,8	35,9	32,2	21,1	26,1	24,0	24,2	22,5
Villamosenergia-, gáz-, vízellátás	0,7	2,1	1,4	2,8	2,5	1,6	1,4	1,4
Ipar összesen	15,6	38,2	33,8	24,0	28,9	25,8	25,8	24,0
Építőipar	5,7	5,6	5,0	6,3	6,3	5,8	5,8	5,8
Kereskedelem, javítás	18,2	12,3	13,2	14,3	13,2	15,0	16,3	15,7
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	3,8	3,5	4,4	3,9	3,6	3,3	3,6	3,8
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	8,4	6,3	7,5	6,4	7,3	6,7	6,8	7,4
Pénzügyi közvetítés	3,4	1,2	1,6	1,7	1,7	1,4	1,8	2,3
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	19,3	8,5	7,9	7,0	5,7	8,0	6,3	12,1
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	8,7	5,2	5,8	8,4	9,4	8,4	7,5	7,9
Oktatás	6,6	7,0	7,2	11,1	9,9	10,6	10,1	8,2
Egészségügyi, szociális ellátás	5,9	6,4	6,9	8,3	8,2	7,6	7,5	6,8
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	3,6	2,2	3,1	2,7	2,6	2,6	2,8	3,0
Összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

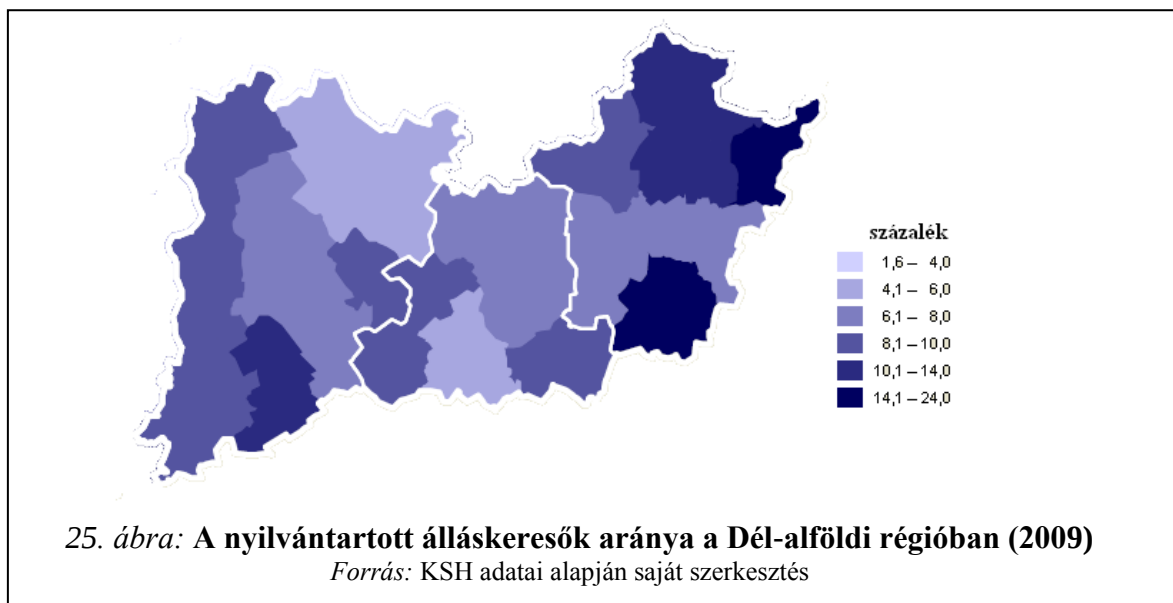
Békés megyében az aktivitási arány 2,0, a foglalkoztatási ráta 0,4, a munkanélküliségi ráta 2,2 százalékponttal emelkedett, mely utóbbi Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyék után a 4. legmagasabb az országban.

A Foglalkoztatási hivatal 2009 december végén a megyében 29.229 fő álláskeresőt regisztrált, számuk az egy évvel korábbihoz képest az országos tendenciánál mérsékeltebben, 16,3 %-kal emelkedett. A nyilvántartott álláskeresők 9,5 %-a (2.775 fő) pályakezdő volt, számuk 17,8 %-kal nőtt. A korábbi évekkel ellentétben a szakmával rendelkező nyilvántartott álláskeresők száma 20 %-ot meghaladóan emelkedett. A legnagyobb növekedés a pályakezdő diplomásoknál következett be, ahol ennek mértéke négytized volt. Továbbra is a kevésbé iskolázott, ill. a képesítéssel nem rendelkezők esélyei a legkedvezőtlenebbek.

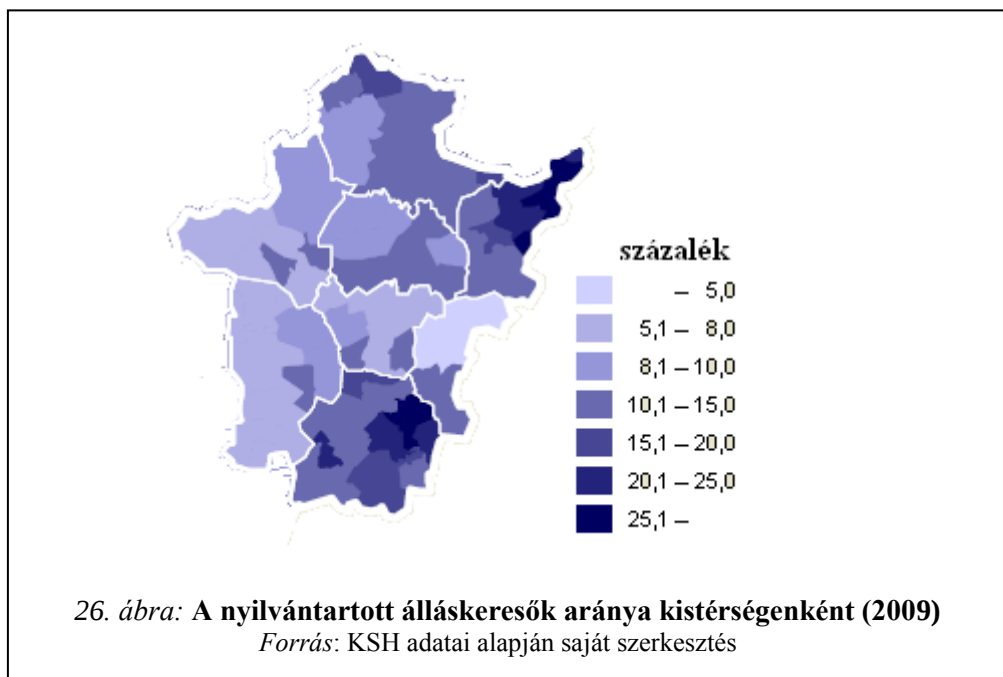
A bejelentett betöltetlen álláshelyek száma az év során áprilisban volt a legtöbb (2.194 fő), novemberben pedig a legkevesebb (498 fő), decemberben 572 főt regisztráltak, 199-cel kevesebbet, mint egy évvel korábban. Ez az érték az utóbbi évek minimuma, így a munkát keresők elhelyezkedési esélyei lényegesen romlottak. Az elmúlt év decemberében még csak 33 fő munkanélküli jutott egy üres állásra, de ez a szám 2009. decemberére 51-re emelkedett. A nyilvántartott álláskeresők 22 %-a (6.413 fő) részesült álláskeresői járadékban. A december végi állapotok szerint 8.735 fő részesült rendszeres szociális segélyben, 1,7 %-kal kevesebben, mint egy évvel korábban.

a) A csökkenő népességszám és kedvezőtlen korösszetétel eredményeként az utóbbi években változott a gazdaságilag aktívak és inaktívak aránya: az aktívak, ezen belül a foglalkoztatottak aránya jelentősen csökkent, amelyhez a növekvő munkanélküliségi mutatók is hozzájárultak. A megye foglalkoztatási rátája elmarad az (51 százalékos) országos átlagtól, ami európai összehasonlításban rendkívül alacsony (25. ábra).

b) Megyei viszonylatban a Békéscsabai kistérség településeinek foglalkoztatási adatai kedvezőbbek (Békéscsaba 6,8, Újkígyós 6,9, valamint Kétsoprony 7 százalékos értéke az országos értéket (6,7 %) kis mértékben haladja meg (26. ábra)).

c) A megyében a nyilvántartott álláskeresők száma nőtt az elmúlt időszakban. Változatlanul komoly gondot jelent, hogy jelentősek a különbségek (jelentős munkaerőpiaci problémákra utal Szabadkígyós és Telekgerendás munkanélküliségi szintje is, 60 százalékkal meghaladja az országos átlagot).

d) A Dél-alföldi régió munkanélküliségi aránya (8,7 %) magasabb az országos átlagnál. A munkanélküliek számának növekedése, ill. a foglalkoztatottak számának csökkenése mellett az inaktív keresők számának és népességben belüli arányának növekedése figyelhető meg; nagy számban fordult elő az egészségi problémák miatt történő leszázalékolás az elmúlt években, növelve az inaktív járadékosok, rokkantnyugdíjasok számát.

e) A nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma nagyjából 10 százalékkal haladja meg az országos átlagot (2008-ban 300 fő volt). Kiemelkedő értéket jelez Telekgerendás és Újkígyós, ezeken a településeken ez a mutató majdnem 30 százalékkal magasabb, itt 1000 lakosra 376, illetve 385 nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülő jut.

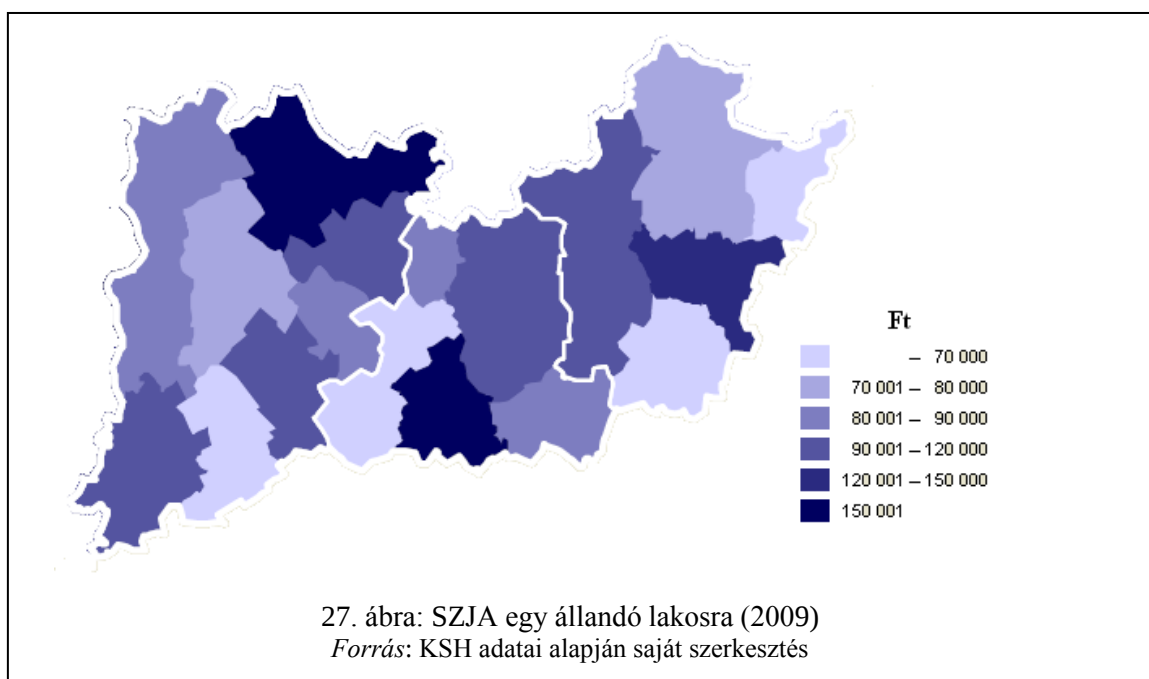
f) Igen magas a megyében a rendszeres szociális segélyben részesülők aránya (az országos átlag 14 fő).

g) Az öregedő népesség, a segélyezettek számának növekedése összességében az eltartottak növekedését eredményezte. Csökken az adózók aránya a megyében.

Az ezer lakosra jutó adózók száma tekintetében a Békéscsabai kistérség adatai a legmagasabbak a megyében, meghaladja a 421 fős regionális értéket is. A térségen belül elsősorban a Sarkadi kistérség helyzete a legrosszabb a 300 főt alig meghaladó értékkel.

h) Az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem mutatója informál a háztartások helyzetéről, de hatással van az önkormányzatok lehetőségeire, a kereskedelmi forgalom jellemzőire is.

Egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó nagyságára vonatkozóan regionális összehasonlításban a kistérség lemaradást mutat a másik két megyeszékhely kistérségével szemben, de megyén, illetve kistérségen belül is jelentősek a különbségek. A 99.373 Ft-os megyei értéket csupán Békéscsaba haladja meg csaknem 157 ezres értékkel. Csabaszabadin mindössze 43 ezer forint az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó, a másik négy település értéke 80 és 90 ezer forint között mozog.

Összefoglalva:

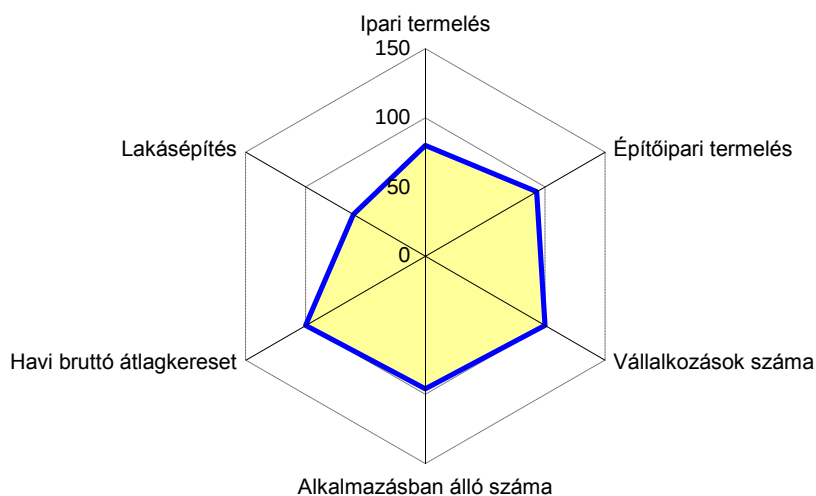
A megye társadalmi, gazdasági helyzetében 2007 óta összességében **pozitív elmozdulás történt**. Ennek mértéke részben a nemzetközi pénzügyi válság, másrészt a hazai gazdaság visszaesése miatt elmarad a remélt mértéktől, amit a Strukturális és Kohéziós Alapokból megvalósult fejlesztések nem tudtak (tudnak) kompenzálni. Ezt támasztják alá a gazdaságstatisztikai adatok is.

2009-ben Békés megyében a 4 fő feletti vállalkozások telephely szerinti adatai alapján az ipari termelés értéke (az előző évihez képest) az országosnál 1 százalékponttal kisebb mértékben, 17 %-kal csökkent. A megyei székhelyű 49 főnél többet foglalkoztató szervezetek ipari termelése és értékesítése az országosnál jobban csökkent, egyaránt több mint ötödével maradt el az egy évvel korábbtól. A megyei székhelyű építőipar országost meghaladó termeléseszköket produkált, a beruházások teljesítményértéke még folyóáron sem érte el a tavalyit. A vendégek és a vendégéjszakák száma mérséklődött. A szálláshelyek vendégeinek növekvő hányada külföldi, számuk 2 %-kal csökkent, a belföldi vendégeké az előbbinél jobban, közel 9 %-kal lett kevesebb. A regisztrált vállalkozások száma kismértékben emelkedett, a vállalkozói aktivitás (az egyéni vállalkozások nagy száma miatt) magasabb az országosnál.

A megyében zajló kedvezőtlen irányú demográfiai folyamatok miatt a népesség természetes fogyása tovább folytatódott, de ennek mértéke az előző évihez képest mérséklődött.

A megfigyelt gazdasági szervezeteknél alkalmazásban állót létszáma 4,7 %-kal, havi átlagkeresete 1,2 %-kal volt kisebb, mint 2008-ban. A fogyasztói árak 4,2 %-os emelkedése a reálkeresetek csökkenéséhez vezetett.

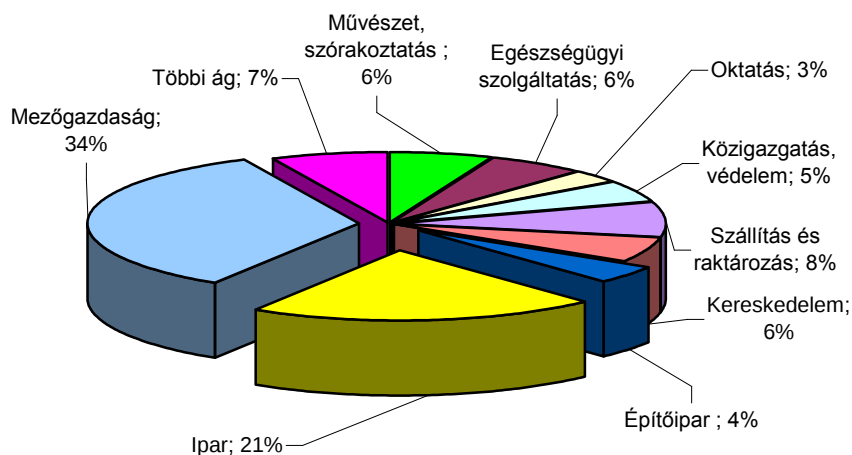
A lakásépítésben mutatkozó visszaesés az országosnál jóval nagyobb volt.

28. ábra: Békés megye gazdasági helyzetét jellemző fontosabb indikátorok változása (2009)

Megjegyzés: 2008=100 %

2009-ben a megye megfigyelt gazdasági szervezetei közel 45 milliárd forintot fordítottak beruházásra, folyóáron kevesebbet, mint egy évvel korábban. A beruházási célú kiadások 44 %-át építésre, 51 %-át gépek, járművek beszerzésére fordították. Az építési beruházások folyóáron számított értéke meghaladta az egy évvel korábbit, a gépek és járművek viszont számottevően elmaradt attól.

29. ábra: A beruházások gazdasági ágankénti megoszlása Békés megyében (2009)

12. táblázat: Összehasonlító adatok (2009)

Megnevezés	Bács-Kiskun	Békés	Csongrád	Dél-Alföld	Ország
	megye				
	Lakónépesség				
Népesség száma, ezer fő ^{a)*}	528	367	423	1 318	10 013
Népesség indexe	99,6	98,8	99,8	99,4	99,8
	Ipar				
Termelés volumenindexe ^{b)}	91,6	83,1	90,8	89,5	82,2
Egy lakosra jutó termelési érték ^{b)} , ezer Ft	1 079,7	728,6	1 178,7	1 013,4	1 794,3
Termelés volumenindexe ^{c)}	91,6	77,9	93,2	89,5	82,1
Értékesítés volumenindexe ^{c)}	92,4	80,2	94,5	91,6	83,7
Ezen belül: belföldi	96,1	83,2	94,8	93,7	86,9
Export	89,8	77,2	93,3	88,4	81,4
Értékesítésből az export aránya, %	57,3	48,0	21,5	37,9	57,1
	Építőipar				
Építőipari termelés volumenindexe ^{d)}	90,1	82,7	93,8	90,3	92,6
Egy lakosra jutó termelési érték, ^{d)} ezer Ft	95,1	54,2	125,8	93,5	131,7
	Turizmus				
Vendégek száma, ezer	142,1	136,1	155,2	433,4	7 012,6
Vendégek számának indexe	95,6	92,1	83,9	90,0	91,7
Vendégéjszakák száma, ezer	333,5	401,3	300,3	1 035,1	18 286,7
Vendégéjszakák számának indexe	93,6	94,4	78,4	88,9	91,6
	Regisztrált vállalkozások ^{e)}				
Regisztrált vállalkozások száma	92 254	63 970	74 642	230 866	1 592 591
Regisztrált vállalkozások számának indexe	102,1	101,6	102,1	102,0	102,0
1000 lakosra jutó vállalkozás	175	174	176	175	159
	Beruházás				
Teljesítményérték, millió Ft	71 631	44 697	66 818	183 145	3 015 989
Egy lakosra jutó teljesítményérték, ezer Ft	135,4	121,1	157,6	138,5	300,9
	Gazdasági aktivitás ^{f)}				
Aktivitási arány, %	52,8	51,5	54,3	52,9	55,0
Foglalkoztatási arány, %	46,8	44,5	50,0	47,2	49,2
Munkanélküliségi ráta, %	11,2	13,7	8,0	10,9	10,5
	Alkalmazásban állók száma és keresete ^{g)}				
Alkalmazásban állók, ezer fő	104,2	68,0	89,9	262,1	2 660,7
Alkalmazásban állók számának indexe	96,3	95,3	96,2	96,0	96,3
Alkalmazásban álló havi bruttó átlagkeresete, Ft	154 200	149 322	165,888	156 950	199 775
Alkalmazásban álló havi bruttó átlagkeresetének indexe	99,7	98,8	100,1	99,7	100,5
Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, Ft	102 503	100 184	108,112	103,829	124 086
Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresetének indexe	101,0	100,5	101,5	101,1	101,7
	Lakásépítés				
Épített lakás	630	349	1 462	2 441	31 994
Épített lakások indexe	66,3	53,8	115,8	85,3	88,7
Tízezer lakosra jutó épített lakások száma	11,9	9,5	34,5	18,5	31,9

a) 2010. január 1-jén. –b) A 4 főnél többet foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai. –c) A 49 főnél többet foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai. –d) A 4 főnél többet foglalkoztató szervezetek székhely szerinti adatai. –e) Az országos adatok a külföldön működőkkel együtt. –f) A KSH munkaerő-felmérése alapján IV. negyedévi adatok. –g) A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások, létszámhatártól függetlenül a költségvetési szervek és a kijelölt nonprofit szervezetek székhely szerinti adatai.

Index: előző év azonos időszaka (időpontja) = 100,0.

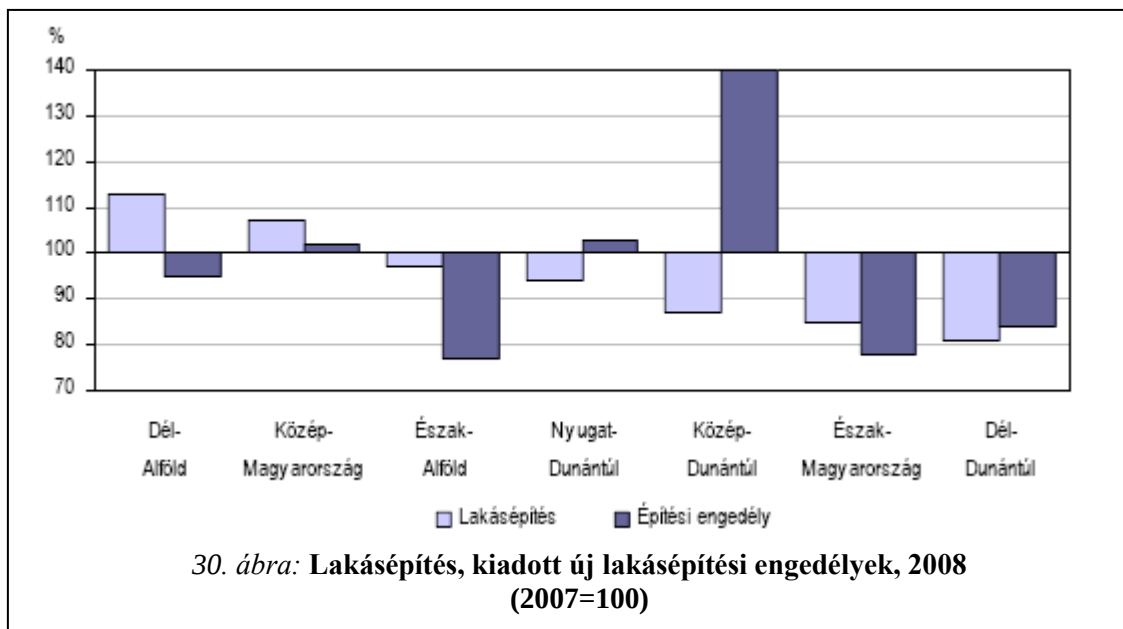
Forrás: KSH.

2.43 Infrastrukturális ellátottság változása

Lakáshelyzet, közműellátás

a) Országosan 2008-ban a lakások 52%-át természetes személyek, 47 %-át vállalkozások építették. A dunántúli régiókban a természetes személyek, Észak-Magyarországon és az Alföldön a vállalkozások részaránya emelkedett, ugyanakkor Közép-Magyarországon mindkét építetői kör építetéseinek aránya növekedett, miközben az egyéb építetők (helyi önkormányzat, központi költségvetési szerv) építései mérséklődtek. Mindazonáltal a közép-magyarországi régió kivételével az építetők összetételében továbbra is a természetes személyek szerepe a nagyobb. A helyi önkormányzatok és központi költségvetési szervek csökkenő mértékben vették ki részüket a lakásépítésekben, az általuk épített lakások aránya 2008-ban nem érte el az 1%-ot. Az építetői kör változásával összefüggésben az építésekben belül változatlan maradt a saját használatra épített lakások aránya, az értékesítési célúaké pedig kisebb lett. Ugyanakkor a csekély súlyú bérbeadás, illetve a szolgálati használat céljából épített lakások aránya magasabb lett (30. ábra).

b) A megye több településén még mindit problémát jelent a szennyvízcsatorna-hálózat hiánya. A szennyvízelvezetés hiányában a szippantott szennyvíz tengelyen történő elszállítása folyik. A környező tisztítókra történő csatlakozás költséges, amit az önkormányzatok nem mindig tudnak vállalni.

c) A környezeti elemek állapotának felmérésekor a hulladékgazdálkodás kulcstényezőként emelhető ki. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya az összes lakáshoz képest jobb helyzetet mutat, mint a szennyvízhálózatnál, a szilárd hulladék gyűjtése és elszállítása minden településen szervezetten történik.

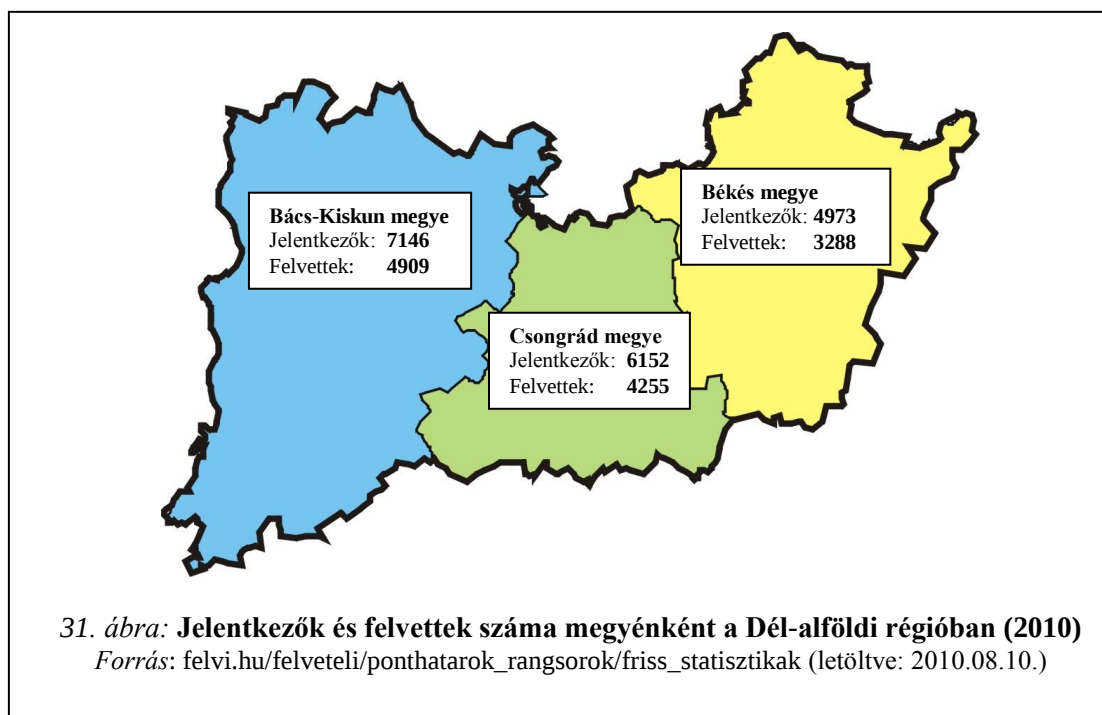
Oktatási és egészségügyi infrastrukturális ellátottság változása

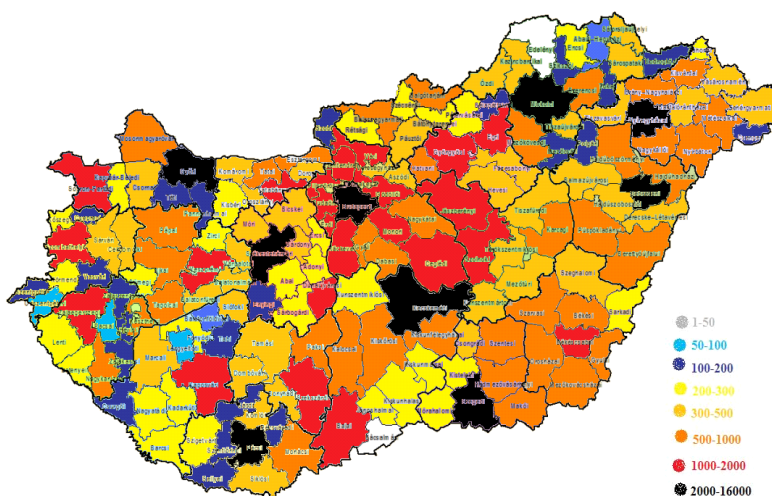
a) Az óvodai és általános iskolai oktatás fenntartása, mint önkormányzati feladatkör komoly településmegtartó erőt jelent. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok eredményeképpen a megye óvodás gyermekeinek és általános iskolai tanulóinak száma évről évre folyamatosan csökken.

b) A csökkenő gyermeklétszám és a finanszírozási gondok miatt a megyében intézményösszevonásokra került sor.

c) Változatlanul alacsony Békés megye humán potenciál indexe.

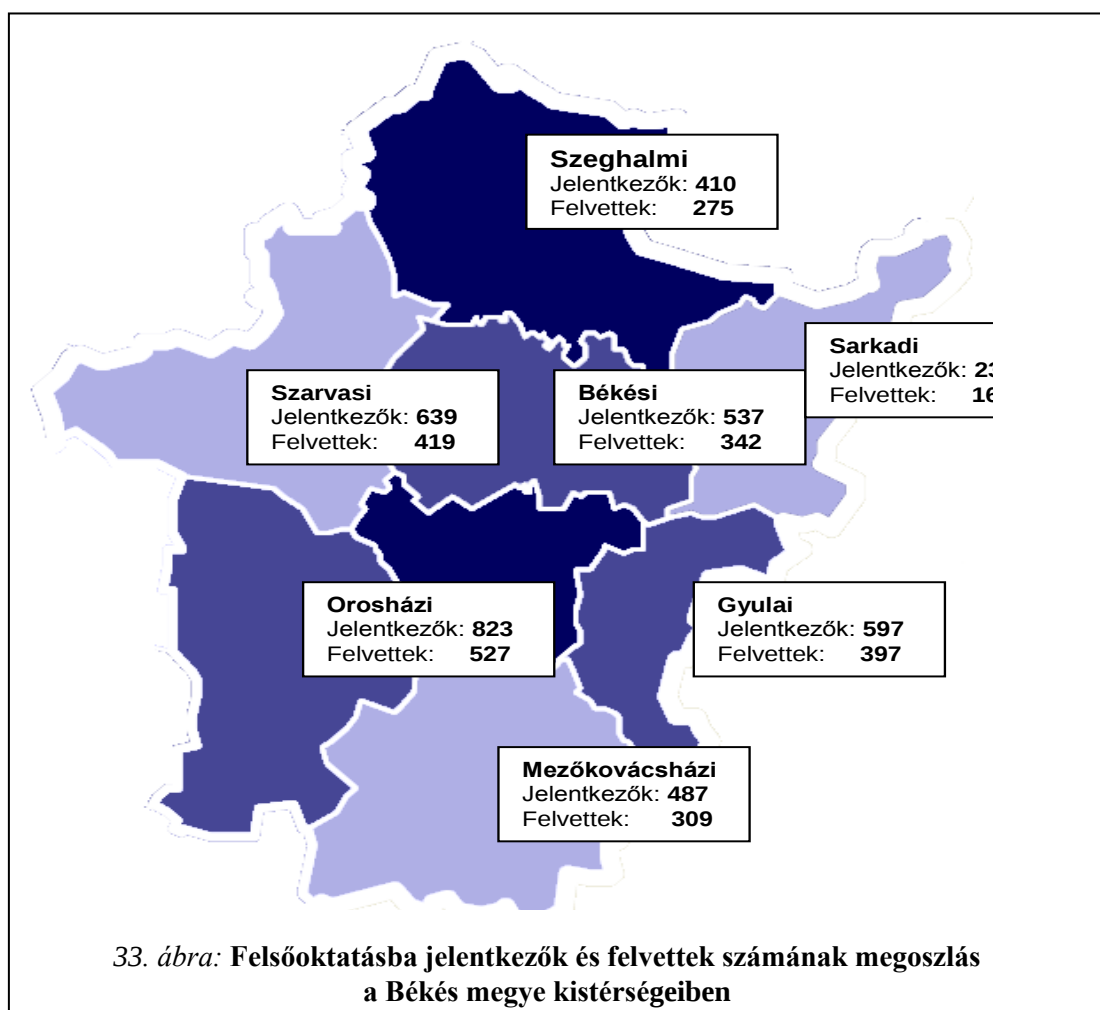
A 2010. augusztusában publikált felvételi adatok szerint a felsőoktatásba jelentkezők és felvettek aránya alapján Békés megye az utolsó helyet foglalja el az országos rangsorban (31. és 32. ábra).

32. ábra: A felsőoktatásba (alapképzés, nappali tagozat) jelentkezők száma kistérségenként (fő), 2010.

Változatlanul jelentősek a megyén belüli különbségek ebben a vonatkozásban is.

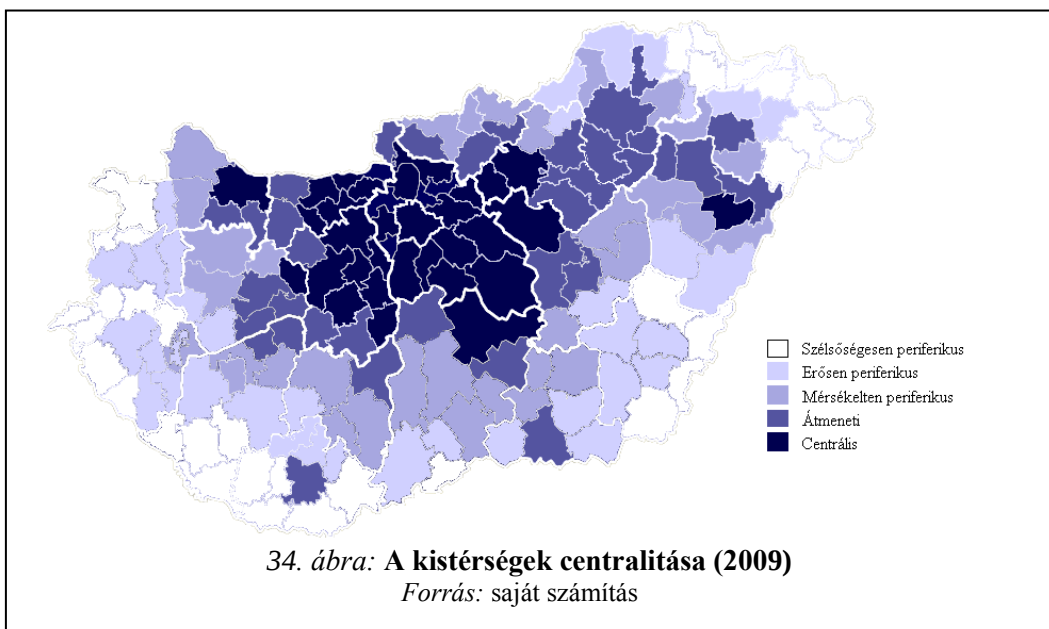
33. ábra: Felsőoktatásba jelentkezők és felvettek számának megoszlás a Békés megye kistérségeiben

2.44 Megye elérhetőségének változása

a) A jó fekvés, a kedvező elérhetőség a gazdasági telephelyválasztás alaptényezője, különösen azokon a területeken, ahol a hagyományos gazdasági kapcsolatok hiányosak. A régió versenyképességét nagyban meghatározza elérhetősége a fővárosból és nyugat-európai piacokról. Ez az elérhetőség az utóbbi években javult, de ez régió perifériális térségeinek elérhetőségén nem sokat változtatott a térségbe vezető utak áteresztő képessége és minősége miatt.

Egyes területek között gyenge a kohézió, amelyek a tőke áramlása és a piaci kapcsolatok javítása, valamint az életminőség szempontjából is meghatározó. A régiót érintő autópálya ma még nehezen tudja bekapcsolni a régió keleti kistérségeit az ország vérkeringésébe, hiszen a megfelelő rákapcsolódási lehetőségek nincsenek kialakítva, megfosztva ezzel a régió nagy részét az elérhetőséget preferáló külföldi tőkebefektetők megjelenésétől. A helyzetet tovább rontja, hogy az úthálózat, elsősorban a mellékutak nagy részének minősége nemcsak európai viszonylatban, de az országos átlagtól is messze elmarad, amely tény szintén akadályozza a térségi gazdaságfejlesztési szándékok megvalósítását (34. ábra).

b) A közúti, lineáris ellenállási tényezővel számított saját és belső potenciál értékei alapján az elérhetőség szempontjából egy békés megyei kistérséget sem sorolhatunk az első három kategóriába. A skálázási módszer lényege, hogy azok a térségek kapnak magasabb értéket, amelyek rövidebb idő alatt érnek el nagyobb tömeget.

Az alacsony regionális értékek arra a problémára utalnak, hogy hiányoznak a megfelelő rákapcsolódási feltételek, az alsóbbrendű úthálózat elégtelen színvonalú, sok a zsáktelepülés, amelyekre jellemző a gyenge infrastrukturális ellátottság, a funkcionális központoktól való távolság. (13. táblázat).

13. táblázat: A kistérségek népességének megoszlása az elérhetőség függvényében (%)

NUTS III	Elérhetőségi kategóriák					
	Szélsőségesen periferikus	Erősen periferikus	Mérsékelt periferikus	Átmeneti	Centrális	Összesen
Bács-Kiskun	3,3	17,2	33,0	14,5	32,0	100,0
Békés	39,7	60,3	-	-	-	100,0
Csongrád	-	25,0	26,4	48,6	-	100,0
Ország	9,8	14,8	13,2	19,4	42,8	100,0

Forrás: saját számítás

c) Magyarország lakosságának 38 százaléka lakik az előzőekben definiált módszertanon alapuló, periferikus területen. Országos szinten kiemelhető Békés megye, ahol kiugróan magas a szélsőségesen periferikus területen élők aránya. Békés megye problémája, hogy a térségben nagyobb népességsúlyú megyeszékhely, Békéscsaba sem került magasabb kategóriába az elégtelen közlekedési viszonyok miatt.

Az elérhetőség, illetve a bejárési költségek nagysága szoros kapcsolatban áll a munkanélküliségi mutatók alakulásával. Az alacsony iskolai végzettségű népesség munkavállalását erősen korlátozzák a közlekedési költségek, melyek elsősorban – a személygépkocsik alacsony arányából adódóan – a lakóhely és a potenciális munkahelyek közötti tömegközlekedési kapcsolatok sűrűségétől függenek.

d) A probléma tárgyalása azért is indokolt, mert a kistérség népességének nagy része ingázik, egyes településeken ez az arány több mint 50 százalék. Az ingázók döntő többsége a megye más településére, elsősorban Békéscsabára jár dolgozni. A munkahelyek megszűnése, a települések alacsony népességmegtartó képessége miatt féltő, hogy tovább csökken a térség lakossága, ezért is indokolt a mobilitási feltételek javítása.

e) A helyi közlekedési kapcsolatok fejlesztése (a hiányzó utak megépítése, a menetrendek koordinálása, az alternatív közlekedési megoldások keresése) érdemben segítene az említett gondok orvoslásában, emellett várható lenne a fejlesztések jótékony munkaerőpiaci hatása is (14. táblázat).

14. táblázat: A nyilvántartott munkanélküliek megoszlása az elérhetőség függvényében (%)

NUTS III	Elérhetőségi kategóriák					
	Szélsőségesen periferikus	Erősen periferikus	Mérsékelt periferikus	Átmeneti	Centrális	Összesen
Bács-Kiskun	5,6	19,9	36,4	13,2	25,0	100,0
Békés	50,2	49,8	-	-	-	100,0
Csongrád	-	32,1	30,7	37,2	-	100,0
Ország	18,9	21,0	18,5	21,4	20,2	100,0

Forrás: saját számítás

f) Az elérhetőség és a fejlettség közötti kapcsolatot jelzi, hogy a regisztrált vállalkozások 1000 főre jutó száma és az egy lakosra jutó SZJA alapot képző jövedelem az országos tendenciát tekintve monoton növekedést mutat a centrumtérsegek felé haladva.

Szembevetve a Békés megyei értékek országos és regionális átlagokhoz viszonyított lemaradása. Az erősen periferikus térségek átlagnál magasabb mutatóját a megyeszékhely szerepe magyarázza (15. táblázat).

15. táblázat: A regisztrált vállalkozások 1000 főre jutó száma az elérhetőség függvényében (db)

NUTS III	Elérhetőségi kategóriák					
	Szélsőségesen periferikus	Erősen periferikus	Mérsékelt periferikus	Átmeneti	Centrális	Összesen
Bács-Kiskun	70	95	112	92	132	103
Békés	75	106	-	-	-	91
Csongrád	-	105	117	140	-	117
Ország	77	93	94	98	111	101

Forrás: saját számítás

g) Az egy lakosra jutó SZJA alapot képező jövedelem alakulása szintén jelzi a régió alacsonyabb gazdasági potenciálját. Bár az erősen periferikus kategóriában a megyei érték az országos átlagnál magasabb, országos viszonylatban mind a megye, mind a régió lemaradást mutat: Békés megye esetében átlagosan 150 ezer Ft különbséggel (16. táblázat).

16. táblázat: Az egy lakosra jutó SZJA alapot képző jövedelem az elérhetőség függvényében (Ft)

NUTS III	Elérhetőségi kategóriák					
	Szélsőségesen periferikus	Erősen periferikus	Mérsékelt periferikus	Átmeneti	Centrális	Összesen
Bács-Kiskun	1.218.062	1.313.568	1.306.382	1.358.383	1.651.665	1.343.915
Békés	1.311.937	1.429.104	-	-	-	1.370.520
Csongrád	-	1.408.334	1.270.772	1.776.726	-	1.382.354
Ország	1.366.072	1.395.031	1.3793.80	1.550.994	1.819.759	1.536.123

Forrás: saját számítás

h) Tekintettel arra, hogy a vidéki térségek periférikus helyzetét jellemzően nemcsak társadalmi-gazdasági szempontból beszélhetünk hátrányos helyzetről, hanem elérhetőség szempontjából is, a közlekedésfejlesztés kiemelt területének kell tekintenie az alacsonyabb rendű úthálózat javítását, bővítését, hogy a kedvezőbb elérhetőség megteremtésével ezen ketősség fogalma elváljon, elősegítve ezáltal a gazdasági szempontú periferialitás csökkenését.

Az elérhetőség javítása céljából célszerű lenne különös figyelmet fordítani a külterület közlekedési hálózatra kapcsolására, a falvak és a szomszédos kistérségek központjai közötti közlekedési kapcsolatok fejlesztésére, mert elsősorban ezeknek a megléte és sűrűsége gyakorol erős hatást a települések fejlettségi mutatóira. A problémák ismeretében a korábban elsősorban sugaras kapcsolatokra szervezett rendszereknek (napi kapcsolataiknak, termelési és szolgáltatási folyamataiknak) egyre inkább át kell alakulniuk a térségen belüli lehetséges kapcsolatok gazdagságát kiaknázni képes hálózati térré.

2.45 Megye kistérségi rangsorának változása

A vizsgált indikátorok alapján összeállítottuk a térségre vonatkozó, 2003-2009 évek közötti Bennett-rangsort (a 2007. évi sorrendet befolyásolta egyes kistérségek településeinek statisztikai átsorolása).

A gyengülő pozíció elsősorban a demográfiai, foglalkoztatási mutatók változásával magyarázható: a markánsan fogyó népességszám (megyei és országos átlagtól is elmaradó születésszám, a magas halálozási arányszám), a negatív vándorlási egyenleg miatt folyamatosan gyengül a kistérség népességpotenciálja.

Az eredmények alapján a Gyulai kistérség pozíciója jelentős mértékben javult (2005-ben megelőzte a megyeszékhely kistérségét). Jelentős az előrelépés a Szarvasi illetve Szeghalomi kistérség esetében. Ezzel ellentétben a tendencia a Békési kistérségben: itt 9 hellyel soroltuk hátrébb a térséget 2003-hoz képest (17. táblázat).

17. táblázat: A kistérségek rangsora

Kistérség	2003 n=168	2005 n=168	2007 n=174	2008. n=174
Gyulai	44.	28.	27.	26.
Békéscsabai	29.	30.	36.	36.
Szarvasi	101.	97.	84.	85.
Orosházai	109.	92.	98.	98.
Békési	98.	100.	106.	107.
Szeghalomi	136.	125.	122.	122.
Mezőkovácsházai	156.	155.	147.	147.
Sarkadi	166.	162.	167.	167.

Jelmagyarázat: n=kistérségek száma

Forrás: KSH adatai alapján saját számítás

Mutatócsoportonként vizsgálva a kistérségek sorrendjét kirajzolódnak a térségre jellemző főbb problémák. Míg a demográfiai mutatókat tekintve a Békéscsabai kistérség a 23. helyen áll, a jövedelmi mutatók esetében 31., az infrastrukturális mutatók sorrendjében pedig nem is szerepel az első 70 kistérség között (2009-ben).

A foglalkoztatási mutatók közül elsősorban a tercier szektorban foglalkoztatottak alacsonyabb aránya, valamint az 1 lakosra jutó SZJA alapot képző jövedelmek nagysága tekintében küzd lemaradással a kistérség.

Ezek az adatok is alátámasztják a megye kistérségeire vonatkozó helyzetelemzésben látható képet, és azt, hogy országos összehasonlításban is kedvezőtlenek a békéscsabai kistérség pozíciói.

Az infrastrukturális mutatószámok közül az egy lakosra jutó épített lakások száma szintén alacsonyabb az országos viszonylathoz képest, amely jelzi a települések népességmegtartó képességének problémáit. A térség hiányos szennyvízelvezetése- és szennyvízkezelése, a közüzemi szennyvízhálózatba kapcsolt lakások alacsony aránya indokolja a kistérség kedvezőtlenebb pozícióját a rangsorban, és kirajzolja a fejlesztendő területek egy részét.

A másodlagos közlekedési infrastruktúra, azaz a mobilitást jelző adatok (jelen vizsgálat esetében az ezer lakosra jutó személygépkocsik száma) terén szintén érzékelhető a térség lemaradása (18. táblázat). Mindez azzal magyarázható, hogy a személygépkocsik életmódszerűségét jelző indikátoroknak tekinthetők; részben ez a tény is oka, hogy az ország keleti részének egésze alacsonyabb értékekkel, gyengébb minőségi mutatókkal (életkor, márkák szerinti megoszlás) rendelkezik.

18. táblázat: A kistérségek rangsora 2009-ben

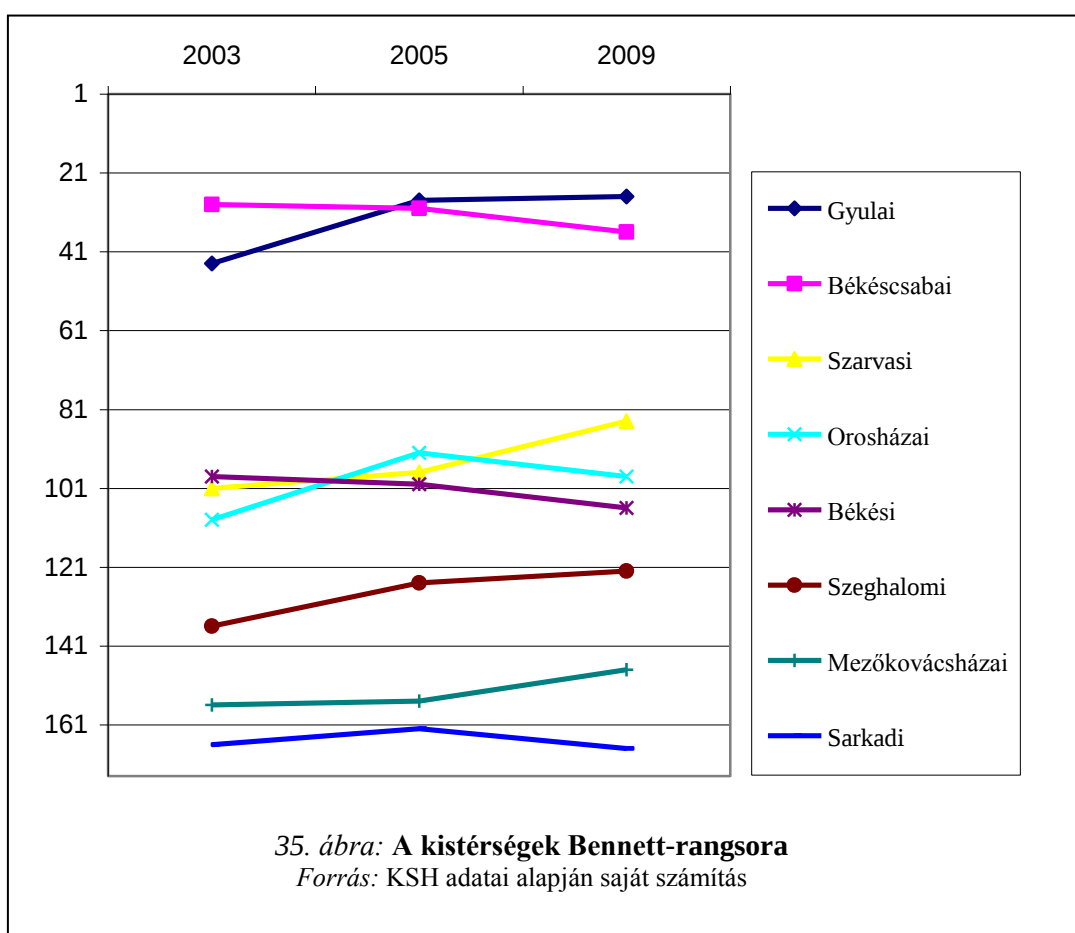
Kistérség	Demográfia	Foglalkoztatás	Infrastruktúra	Oktatás	Kereskedelem, vállalkozások
Gyulai	48.	43.	60.	11.	30.
Békéscsabai	23.	31.	73.	19.	43.
Szarvasi	113.	94.	104.	93.	67.
Orosházai	79.	92.	142.	78.	68.
Békési	83.	121.	99.	13.	135.
Szeghalomi	156.	141.	150.	59.	100.
Mezőkovácsházai	137.	146.	165.	95.	118.
Sarkadi	150.	158.	163.	88.	172.

Forrás: KSH adatai alapján saját számítás

Békés megye kistérségeinek többsége kedvező helyen szerepel az oktatás területén. Az elemzésbe bevont mutatók között az általános iskolai és a gimnáziumi tanulók aránya szerepel, amelyek közül a gimnáziumi tanulók magas aránya emeli magasabb pozícióba a Békéscsabai kistérséget.

A foglalkoztatási és infrastrukturális mutatókhoz hasonlóan lemaradással küzd a kistérség a vállalkozási adatokat tekintve, amelyek mind alátámasztják a helyzetelemzésben vizsgált problémákat. A kereskedelmi szálláshelyek aránya rendkívül alacsony Békés megye egészében (ez alól a Gyulai kistérség tekinthető kivételnek). Megyei szinten a Békéscsabai kistérségben a legmagasabb a vállalkozássűrűségi mutató, valamint pozitívum, hogy itt a legjobb a vállalkozásminőségi arány, azaz itt a legmagasabb a társas vállalkozások aránya az egyéni-, sokszor kényszer-vállalkozásokkal szemben.

A Bennett-sorrend összességében a Békéscsabai kistérség pozícióinak gyengülését a Gyulai kistérség erősödése mutatja a vizsgált években.

2.46 Regionális index változása

Az Európai Unió 2008 óta alkalmazza az un. **Regionális Lisszaboni Index-et**, amely nyolc indikátor felhasználásával számszerűsíti a területi változásokat. Ezek az alábbiak:

- 15-54 éves férfiak foglalkoztatási rátája;
- 15-54 éves nők foglalkoztatási rátája;
- 55-64 évesek foglalkoztatási rátája;
- Korai iskolaelhagyók aránya a 18-24 évesek körében;
- Középfokú végzettségűek aránya a 20-24 évesek körében;
- Életen át tartó tanulásban való részvétel a 25-64 évesek körében;
- Versenyszféra K+F ráfordításai a GDP %-ában;
- Kormányzati, felsőoktatási és nonprofit szektor K+F ráfordításai a GDP %-ában.

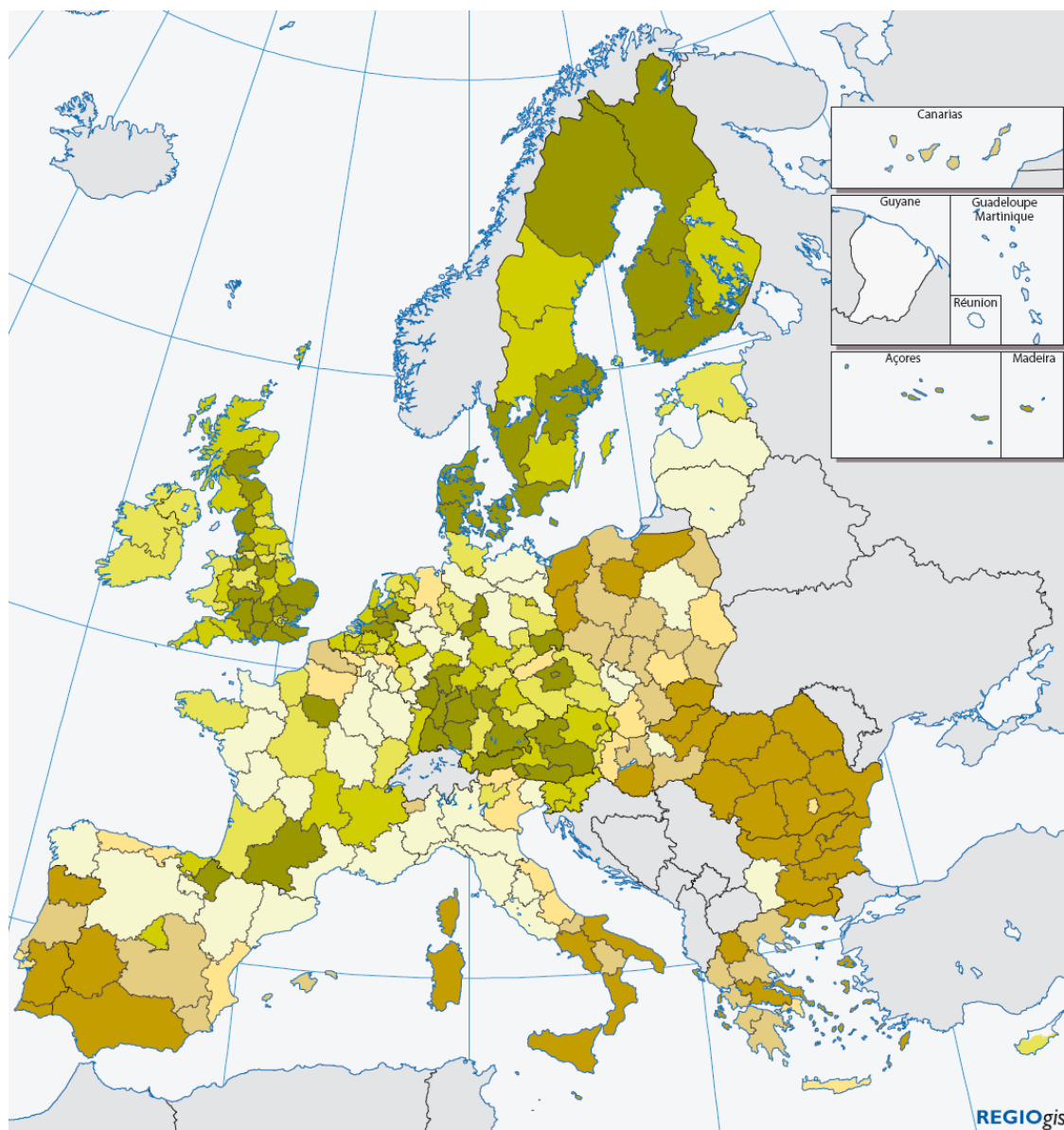
Valamennyi indikátorhoz meghatározták az úgynevezett Lisszaboni célokat, ill. az un. lisszaboni indexet, amely azt méri, hogy az egyes régiók milyen messze vannak ezen célértékek elérésétől (36. ábra).

Egyes régióhoz rendelt tényleges indikátor érték 0 és 1 közé eső értéket vehetnek fel, az alábbi összefüggés alapján

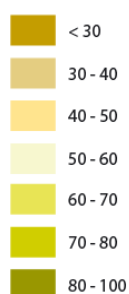
$$i = 1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{\text{lisszaboni cél} - \text{minimális regionális ráta}} \cdot 100 (\%)$$

A hazai statisztikai adatszolgáltatási rendszernek megfelelően az indikátor listát némileg megváltoztattuk:

- 15-74 éves férfiak foglalkoztatási rátája (x_1);
- 15-74 éves nők foglalkoztatási rátája (x_2);
- 1000 lakosra jutó középiskolai tanulók száma (x_3);
- Felsőfokú képzésben tanulók aránya a 15-64 évesek körében (x_4);
- K+F ráfordítások a GDP százalékában (x_5);
- Egy főre jutó GDP (x_6);
- Egy főre jutó hozzáadott érték (x_7).

A Lisszaboni Index 2007-ben

A Lisszaboni Index azt mutatja meg, hogy az EU régiói mennyire közel helyezkednek el a nyolc származtatott 2010 Lisszaboni célértékhez:

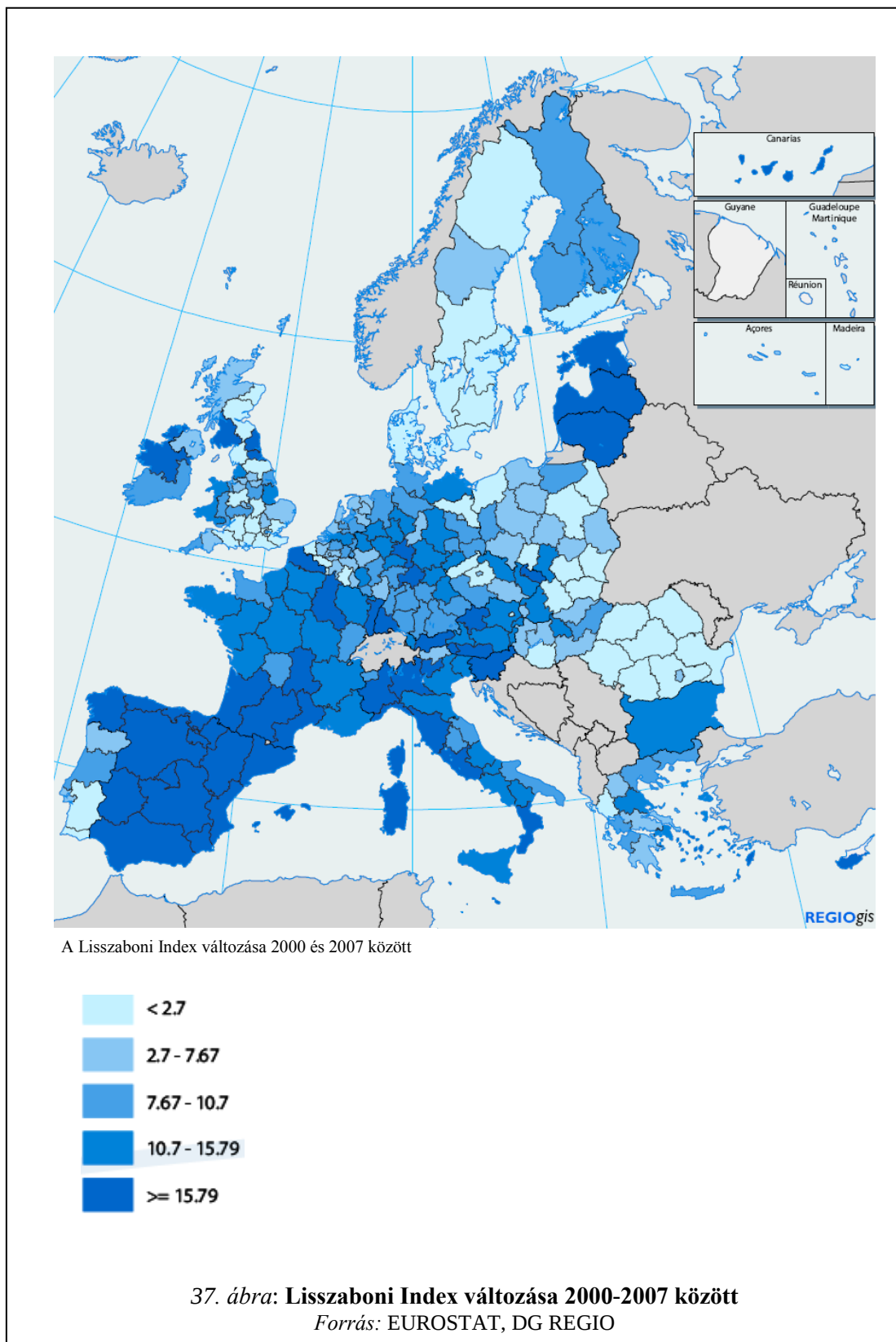
- 85% a 15-54 éves férfiak foglalkoztatási rátája;
- 64% a 15-54 éves nők foglalkoztatási rátája;
- 50% az 55-64 évesek foglalkoztatási rátája;
- 10% a korai iskolaelhagyók aránya a 18-24 évesek körében;
- 85% a középfokú végzettségük aránya a 20-24 évesek körében;
- 12,5% az életen át tartó tanulásban való részvétel a 25-64 évesek körében;
- 2% a versenyszféra K+F ráfordításai a GDP %-ában;
- 1% a kormányzati, felsőoktatási és nonprofit szektor K+F ráfordításai a GDP %-ában.

100-as érték jelzi, hogy az adott régió mind a nyolc célértéket elérte.

Az a régió, amely legtovább esik a célértékektől, 0 pontszámot kap.

36. ábra: Lisszaboni Index 2007.

Forrás: EUROSTAT, DG REGIO

Valamennyi indikátorhoz meghatároztuk az úgynevezett Lisszaboni célokat. Az index azt méri, hogy az egyes régiók, ill. megyék milyen messze vannak ezen célértékek elérésétől (19. táblázat).

19. táblázat: Indikátoronkénti regionális index számítás módszertana

ssz.	indikátor	Lisszaboni cél	Számítás módja
1.	15-74 éves férfiak foglalkoztatási rátája	$(85 * 4 + 50) / 5 = 78$	$1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{35}$
2.	15-74 éves nők foglalkoztatási rátája	$(64 * 4 + 50) / 5 = 61$	$1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{35}$
3.	1000 lakosra jutó középiskolai tanulók száma	osztrák átlag	$1 - \frac{\text{osztrák átlag} - \text{regionális ráta}}{\text{osztrák átlag} - 47}$
4.	Felsőfokú képzésben tanulók aránya a 15-64 évesek körében	12,5	$1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{\text{lisszaboni cél}}$
5.	K+F ráfordítások a GDP %-ában	1,5	$1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{\text{lisszaboni cél}}$
6.	Egy főre jutó GDP	osztrák átlag	$1 - \frac{\text{osztrák átlag} - \text{regionális ráta}}{\text{osztrák átlag}}$
7.	Egy főre jutó hozzáadott érték	osztrák átlag	$1 - \frac{\text{osztrák átlag} - \text{regionális ráta}}{\text{osztrák átlag}}$

Forrás: saját szerkesztés

Megjegyzés: amennyiben valamely régió értéke meghaladja a Lisszaboni célértéket, akkor értéke = 1.

A hét indikátor pontszámait ezután átlagoltuk (az átlagolás során a mutatókat súlyozatlanul vettük figyelembe). Az így kapott átlagot minden megyére meg kell határozni, majd ezeket transzformálni egy 0-tól 100-ig terjedő értékre úgy, hogy az 1-es átlagértéket 100-zá, a legalacsonyabb regionális értéket pedig 0-vá kell transzformálni az alábbi összefüggés segítségével:

$$\text{Index} = \frac{\text{regionális érték} - \text{legalacsonyabb régió értéke}}{1 - \text{legalacsonyabb régió értéke}} \cdot 100 (\%)$$

A fenti módszertan alapján Magyarország megyéinek Lisszaboni indexe 2005 és 2009 között az alábbiak szerint változik (20. táblázat).

20. táblázat: Regionális index megyei értékei

Megye	2005	2006	2007	2008	2009
Budapest	60,90	61,01	58,52	60,13	60,46
Pest	15,68	14,79	15,32	17,09	17,91
Fejér	22,90	24,24	23,90	25,45	24,19
Komárom-Esztergom	21,00	19,11	19,19	22,45	19,53
Veszprém	25,24	24,32	25,79	26,94	25,84
Győr-Moson-Sopron	26,77	27,68	28,15	32,29	32,04
Vas	20,18	21,21	32,34	25,65	28,36
Zala	19,94	17,95	17,97	18,17	16,67
Baranya	17,35	16,57	10,53	10,34	14,33
Somogy	6,94	2,92	0,32	5,36	4,31
Tolna	9,74	7,71	4,64	6,94	8,17
Borsod-Abaúj-Zemplén	5,75	4,95	4,72	6,03	6,96
Heves	9,49	9,03	10,81	14,60	14,71
Nógrád	0,00	0,00	0,39	0,00	0,00
Hajdú-Bihar	29,22	27,32	24,79	32,55	28,60
Jász-Nagykun-Szolnok	7,40	7,90	11,13	14,86	13,61
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2,30	0,80	0,00	1,65	2,55
Bács-Kiskun	13,49	12,07	14,39	15,99	16,42
Békés	3,90	3,05	4,29	4,55	4,69
Csongrád	29,64	30,22	29,12	29,70	30,11

Forrás: saját szerkesztés

Békés megye regionális indexe (bár évről-évre) javul, de változatlanul alacsony (csak Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Somogy megyét előzi meg).

Ennek oka:

- a GDP arányos K+F+I ráfordítás alacsony szintje,
- a felsőfokú képzésben tanulók alacsony aránya.

21. táblázat: Regionális index számítás alapjául szolgáló megyei adatok

év	Fogl. rá- ta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakos- ra jutó ta- nuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (eu- ro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hoz- záadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (eu- ro)
2005	47,88	37,03	731854	44,5	1492	6074,92	4212	1087325	0,39	15257	490797	3,11	937705	5216,91
2006	48,52	38,37	725779	45,3	1558	6166,63	4730,8	1125685	0,42	15652	487903	3,21	974319	5313,46
2007	48,91	38,21	718951	45,2	1662	6614,14	5303,7	1186919	0,45	15136	483960	3,13	1016313	5625,62
2008	48,60	36,30	709634	45,5	1672	6610,00	5364,3	1179299	0,45	15089	477615	3,16	1054720	5875,82
2009	48,70	35,70	701160	46,4	1875	7053,65	5910	1329947	0,44	14627	471639	3,10	1094024	5869,79

Heves megyei adatok

év	Fogl. rá- ta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakos- ra jutó ta- nuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (eu- ro)	K+F rá- fordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hoz- záadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (eu- ro)
2005	52,34	40,37	322756	45,1	1516	6172,64	1640,9	487782	0,34	6337	217826	2,91	421003	5311,08
2006	52,31	39,63	320886	46	1613	6384,33	2480,1	516564	0,48	6730	216642	3,11	449266	5541,58
2007	53,83	40,03	319460	45,5	1828	7274,75	2828,4	581738	0,49	7416	216052	3,43	498120	6205,25
2008	54,50	39,70	316874	45,3	1831	7238,58	3533,6	577849	0,61	6601	214079	3,08	533247	6652,84
2009	51,40	40,00	314441	44,9	1994	7501,32	4127	631459	0,65	6307	212216	2,97	571805	6841,03

Nógrád megyei adatok

év	Fogl. rá- ta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakos- ra jutó ta- nuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (eu- ro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hoz- záadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (eu- ro)
2005	49,61	39,59	216501	34,1	1099	4474,76	37,4	237082	0,02	3719	146269	2,54	203952	3835,66
2006	53,32	38,61	214824	34,3	1163	4603,21	152	248798	0,06	3971	145240	2,73	215855	3977,04
2007	54,05	39,16	213030	34,7	1162	4624,32	240,7	245942	0,10	4067	144045	2,82	210591	3934,06
2008	51	37,1	210182	34,8	1212	4791,46	255,1	253152	0,10	3971	141780	2,80	216772	4077,30
2009	46,3	39,1	207637	35	1318	4958,24	357	276764	0,13	3823	139810	2,73	220091	3987,59

Ausztria adatai

év	középiskolai tanulók száma	népesség	arány	GDP/fő (euró)	forint / eu- ró (január 1-én)	Hozzáadott érték	Hozzáadott érték / fő
2005	244400	8201359	29,80	29600	245,6	219 362 000 000	26747,03
2006	253100	8254298	30,66	31000	252,65	231 658 000 000	28065,14
2007	261000	8282984	31,51	32600	251,28	244 836 000 000	29558,91
2008	247661	8318592	29,77	33800	252,95	2,46891E+11	29679,42
2009	247796	8355260	29,66	33100	265,82	254 980 833 333	30517,40

Forrás: Eurostat; Forrás: Eurostat; Forrás: MNB; Forrás: Statistic Austria

Budapesti adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 la- kosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F rá- fordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hoz- záadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (eu- ro)
2005	64,83	52,56	1697343	62,7	4660	18973,94	131459	7910696	1,66	39687	1179709	3,36	6783815	16273,31
2006	63,58	51,67	1698106	62,3	5220	20660,99	154208,3	8858680	1,74	40664	1179267	3,45	7660194	17854,83
2007	63,98	51,02	1696128	62,7	5493	21860,08	148079,9	9333549	1,59	41368	1175679	3,52	7991961	18751,53
2008	64,30	49,10	1702297	61,8	5868	23198,26	161634,5	10017993	1,61	40260	1176808	3,42	8686803	20173,90
2009	62,70	50,30	1712210	61	6321	23779,25	169945	10688125	1,59	39940	1180659	3,38	9290876	20413,24

Pest megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 la- kosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F rá- fordítás (millió Ft)	GDP (mil- lió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hoz- záadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (eu- ro)
2005	61,84	46,99	1143629	22,9	1946	7923,45	7331	2239604	0,33	19306	795165	2,43	1922020	6842,97
2006	62,65	47,55	1157564	23,1	2033	8046,70	8867,9	2372679	0,37	21499	804283	2,67	2032937	6951,20
2007	63,14	47,52	1176550	23,6	2233	8886,50	10681,3	2648372	0,40	21934	817228	2,68	2267700	7670,39
2008	61,80	47,20	1195020	23,4	2288	9045,27	10610,3	2754826	0,39	21946	829035	2,65	2419899	8005,48
2009	59,60	47,10	1213290	24	2528	9510,19	12285	3032892	0,41	22562	840180	2,69	2592739	8039,08

Fejér megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	61,73	45,10	428798	41,3	2082	8477,20	4328	892328	0,49	8286	298481	2,78	767465	7287,48
2006	63,17	47,64	428332	41,2	2274	9000,59	5022,1	974472	0,52	8655	298474	2,90	847748	7833,70
2007	62,33	46,66	428711	41	2415	9610,79	6275,8	1035081	0,61	8612	299292	2,88	886300	8227,32
2008	60,40	46,30	428572	41,4	2394	9464,32	6888,7	1025499	0,67	8555	299202	2,86	952673	8787,90
2009	57,20	44,80	428295	43,5	2599	9777,29	7863	1113967	0,71	8315	298987	2,78	1012090	8889,73

Komárom-Esztergom megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	61,61	48,00	315544	39,7	2482	10105,86	757	782381	0,10	5567	220131	2,53	674246	8700,22
2006	62,77	47,69	314783	39,6	2421	9582,43	1131,6	762548	0,15	5803	219612	2,64	659347	8290,55
2007	63,36	48,37	315036	40,6	2738	10896,21	633,2	862158	0,07	5827	220248	2,65	738233	9325,57
2008	63,20	49,30	314649	40,2	2737	10820,32	1202,3	860874	0,14	5805	219739	2,64	754596	9480,98
2009	60,60	45,10	314450	39,6	3147	11838,84	1140	989857	0,12	5656	219566	2,58	786589	9410,41

Veszprém megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	61,88	45,56	366555	40,1	1625	6616,45	4588	594271	0,77	7915	255179	3,10	511479	5681,46
2006	61,22	46,48	365009	40,4	1701	6732,63	5183,1	619748	0,84	8096	254219	3,18	538623	5840,66
2007	61,88	47,31	363706	40,1	1929	7676,70	6007,4	699665	0,86	8234	253618	3,25	599096	6555,23
2008	59,80	45,20	361620	40,3	1937	7657,64	6977,6	699353	1,00	7748	251792	3,08	637350	6967,72
2009	56,30	44,40	360387	41,1	2072	7794,75	7687	747069	1,03	7588	250824	3,03	681158	7110,35

Győr-Moson-Sopron megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	63,11	46,18	439922	45,5	2415	9833,06	5306	1064375	0,50	9154	307986	2,97	916870	8486,01
2006	64,86	45,33	441606	45,8	2693	10659,01	7171,2	1190622	0,60	9546	309492	3,08	1037617	9300,00
2007	65,78	46,73	442667	46	2838	11294,17	7144,4	1258825	0,57	9771	310111	3,15	1077884	9690,29
2008	65,30	46,50	444384	45,8	2965	11721,68	9645,2	1321651	0,73	9669	310929	3,11	1171804	10424,66
2009	62,00	47,50	447033	45,8	3137	11801,22	10564	1397013	0,76	9327	312746	2,98	1252311	10538,65

Vas megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	59,87	49,80	265229	42,9	2057	8375,41	867	544744	0,16	5390	184107	2,93	469079	7201,06
2006	63,02	48,32	264361	43,2	2318	9174,75	1531	611599	0,25	5555	183782	3,02	531014	7950,41
2007	63,66	48,04	263251	43,2	2373	9443,65	6670,2	623084	1,07	5635	183252	3,08	533523	8065,39
2008	60,70	48,20	261877	42,7	2314	9148,05	3705,1	604951	0,61	5181	182102	2,85	575649	8690,12
2009	56,40	45,90	260950	42,1	2579	9702,05	6607	674667	0,98	5438	181510	3,00	607871	8763,28

Zala megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma	Felsőfokú képzésben tanulók aránya	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	62,13	49,46	295197	44,8	1873	7626,22	564	551939	0,10	6575	204432	3,22	472007	6510,41
2006	61,33	51,01	294175	44,3	1892	7488,62	729	555978	0,13	6355	203941	3,12	476393	6409,74
2007	61,31	50,48	293443	43,8	2032	8086,60	1004,4	594378	0,17	6559	203529	3,22	508943	6902,20
2008	61,40	47,50	291678	43,5	2212	8744,81	949,2	643674	0,15	6237	202034	3,09	522717	7084,81
2009	58,00	46,00	290204	43,1	2358	8870,66	1169	686807	0,17	6216	200805	3,10	541185	7015,44

Dél-dunántúli régió megyéi

Baranya megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	53,24	41,39	400313	39,6	1577	6421,01	4999	629849	0,79	8085	276417	2,92	542414	5517,00
2006	53,79	42,43	398355	40,8	1701	6732,63	5495,2	677358	0,81	8176	275289	2,97	585296	5815,49
2007	52,07	38,57	398215	41,4	1834	7298,63	4747	728927	0,65	8316	275561	3,02	624152	6237,56
2008	49,10	39,30	396633	43,7	1902	7519,27	4182,4	752566	0,56	8166	274200	2,98	665692	6635,14
2009	53,50	40,70	394911	39,3	2046	7696,94	4056	808978	0,50	8153	273240	2,98	706561	6730,74

Somogy megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	52,85	38,92	331802	37,3	1434	5838,76	1210	474092	0,26	6071	226510	2,68	406858	4992,70
2006	52,07	38,21	329399	37,2	1464	5794,58	1058,6	481640	0,22	6230	225428	2,76	417143	5012,37
2007	50,30	37,70	328496	37,6	1558	6200,25	953,7	509206	0,19	6124	224740	2,72	436014	5282,17
2008	50,00	40,40	325024	37,4	1676	6625,82	1268,5	542530	0,23	6225	222091	2,80	449161	5463,26
2009	50,10	39,30	322197	28,2	1777	6684,97	1140	577041	0,20	6008	220364	2,73	463739	5414,58

Tolna megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma	Felsőfokú képzésben tanulók aránya	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	55,28	43,57	245350	39,8	1501	6111,56	249	366472	0,07	5307	167945	3,16	316069	5245,27
2006	55,09	43,41	242946	40,8	1582	6261,63	372,3	382847	0,10	5481	166591	3,29	332692	5420,17
2007	54,08	40,39	240966	41,7	1767	7032,00	371,7	423639	0,09	5192	165660	3,13	362746	5990,86
2008	53,70	40,90	238431	42,1	1826	7218,82	287,5	432958	0,07	4988	163893	3,04	383846	6364,43
2009	53,00	41,40	235874	48	1900	7147,69	349	451377	0,08	4912	162164	3,03	407185	6494,17

Kelet-magyarországi régió megyéi

Hajdú-Bihar megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	52,94	39,78	549372	45	1611	6559,45	14756	883320	1,67	12407	375963	3,30	761763	5645,79
2006	56,35	39,14	547357	46,3	1697	6716,80	14404,9	927369	1,55	12584	375523	3,35	800833	5790,98
2007	54,10	38,72	545641	46,7	1805	7183,22	15054,3	983050	1,53	12282	375470	3,27	841748	6139,28
2008	50,60	40,90	543802	47,5	1882	7440,21	20006,4	1021668	1,96	13307	374783	3,55	881433	6407,87
2009	48,80	38,10	542192	48,1	2051	7715,75	20156	1115403	1,81	12941	374004	3,46	921426	6393,22

Jász-Nagykun-Szolnok megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	52,95	38,95	410823	41,8	1361	5541,53	1610	556512	0,29	7969	276673	2,88	475638	4714,04
2006	54,70	40,64	407232	42,6	1544	6111,22	1902,2	625998	0,30	8079	274467	2,94	539610	5244,68
2007	55,11	42,11	403622	42,7	1643	6538,52	3262,1	659634	0,49	7901	272586	2,90	564819	5568,99
2008	56,20	42,50	399200	42,6	1732	6847,20	3421,7	687687	0,50	7968	269486	2,96	615870	6099,07
2009	51,60	41,30	394891	42,8	1833	6895,64	4248	730731	0,58	7544	266246	2,83	660461	6291,90

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	49,31	36,13	581623	39,9	1188	4837,13	1548	689278	0,22	12697	393339	3,23	593858	4157,31
2006	49,40	36,92	578573	40,9	1249	4943,60	1806,4	720801	0,25	13153	392496	3,35	626260	4284,27
2007	48,61	36,52	576054	41,5	1352	5380,45	2129,6	775407	0,27	13510	392379	3,44	663951	4586,85
2008	47,70	34,50	571018	42	1386	5479,34	2569,2	787576	0,33	13423	390302	3,44	698116	4833,29
2009	46,30	35,30	565326	42,2	1509	5676,77	2860	861229	0,33	12785	387121	3,30	733163	4878,81

Dél-alföldi régió megyéi

Bács-Kiskun megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	56,01	41,73	540499	39	1456	5928,34	3397	785006	0,43	10706	368114	2,91	676644	5097,26
2006	54,52	41,67	537862	39,7	1560	6174,55	4501,5	837752	0,54	11239	367062	3,06	726636	5347,20
2007	55,10	41,89	536290	40,2	1686	6709,65	6177,2	902105	0,68	11563	366814	3,15	772438	5732,00
2008	55,90	42,00	533710	40,4	1789	7072,54	5616	951975	0,59	11212	365196	3,07	821033	6081,64
2009	54,90	39,50	530379	41,4	1904	7162,74	7006	1014762	0,69	11001	362453	3,04	868930	6163,27

Békés megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	50,99	37,55	389590	43,1	1297	5280,94	1071	502986	0,21	7396	262248	2,82	432195	4516,93
2006	52,73	37,01	385847	43,6	1357	5371,07	1421,3	520982	0,27	7649	260221	2,94	450548	4621,75
2007	52,83	40,31	382190	44,8	1462	5818,21	1396,6	554868	0,25	7605	258279	2,94	475112	4947,19
2008	51,60	39,20	376657	45,3	1561	6171,18	1054	583922	0,18	7390	254594	2,90	495535	5201,08
2009	49,60	38,90	371322	46,1	1630	6131,97	1217	612172	0,20	7339	250919	2,92	516994	5237,78

Csongrád megyei adatok

év	Fogl. ráta (férfi) (%)	Fogl. ráta (nő) (%)	Népességszám (fő)	1000 lakosra jutó tanuló	GDP egy főre (eFt)	GDP/fő (euro)	K+F ráfordítás (millió Ft)	GDP (millió Ft)	K+F / GDP	Felsőfokú képzésben tanulók száma	15-64 évesek száma (fő)	Felsőfokú képzésben tanulók aránya (%)	Bruttó hozzáadott érték (M Ft)	Hozzáadott érték/fő (euro)
2005	55,92	42,75	424849	49,4	1670	6799,67	10191	708545	1,44	9342	292962	3,19	606523	5812,79
2006	56,85	44,75	423585	50,1	1755	6946,37	11018,5	743367	1,48	9628	292494	3,29	637771	5959,43
2007	57,43	44,29	423751	49,8	1891	7525,47	11409,3	801533	1,42	9513	292883	3,25	686322	6445,54
2008	56,50	43,10	424139	49	1989	7863,21	11888,2	843249	1,41	9480	293044	3,24	723338	6742,15
2009	55,70	43,50	423826	49,1	2117	7964,04	12497	894663	1,40	9224	292636	3,15	763237	6774,61

2.5 Stratégia összefoglaló értékelése

A 2007 óta eltelt időszak elegendő hosszú ahhoz, hogy a 2007-ben elfogadott Békés megyei fejlesztési stratégia vonatkozásában érdemi megállapításokat lehessen tenni, ill. SWOT elemzésnek lehessen alávetni (22. táblázat).

22. táblázat: 2007-ben elfogadott megyei stratégiai SWOT összefoglaló táblázata

Stratégia erős pontjai	Stratégia gyenge pontjai
• újszerűsége (értékalapúság) • széleskörű szakmai-, érdekképviselői típusú megalapozottsága • integratív-, ernyő jellege • világos hívó szavai, mozgósító ereje • megyei kistérségek differenciált kezelése	• korlátozott indikatív hatású • korlátozott forrás-lehívó hatású
Stratégia veszélyei	Stratégia korlátai
• eltérő politikai szándékok, érdekek • eltérő makrogazdasági-, fejlesztéspolitikai érdekek	• tradicionális térségi értékekre támaszkodása • humánkockázat

Forrás: saját szerkesztés

A stratégia vitathatatlan erősségének bizonyult:

- **Újszerűsége**, ami a megye társadalmi (mint pl.: az itt élő lakosság hagyományos szorgalma, kitartása, megújulási képessége, stb.), gazdasági (mint pl.: hagyományos mezőgazdasági, élelmiszerfeldolgozó iparágai, stb.) értékeinek újra élesztésében nyilvánult meg. A 2007-ben meglepően újszerű gondolatot a megye lakossága kedvezően fogadta, hamar tudott evvel azonosulni. Az értékalapúság megalapozása érdekében a Békés Megyei Levéltár koordinálásával komoly kutatómunka indult, amelynek már jelentős eredményei vannak.

- A stratégiába foglalt programok véglegesítését szakmai-, kamarai- és kistérségi fórumok előzték meg. Így a végleges dokumentum számos vonatkozásban kiegészült, ill. ismertté vált, ami nagyban hozzájárult elfogadottságához, ill. a projektek generálásához.
- A stratégia **ernyő jellegű**, ami összhangban áll a Megyei Önkormányzat gazdaság- és társadalompolitikai feladat hatás-és felelősségi körével.
- A stratégia megkülönböztetett figyelmet fordított a megye leghátrányosabb helyzetben lévő kistérségeinek **felzárkóztatására**.
Számos előnye ellenére a stratégiának voltak veszélyei, amelyek egy része politikai jellegű volt, más részük pedig az előre nem látott méretű hazai gazdasági visszaesésből származott.
- Érdemi áttörés nem következett be foglalkoztatás terén elsősorban azért, mert a megye nem kapott támogatást a térségi ipari parkok hálózatának kialakításához.
- A tervek (és remények) ellenére sem indult meg a 44-es (Kecskemét, Szarvas – Békéscsaba – Gyula - országhatár) út gyorsforgalmi úttá történő kiépítése. Gyakorlatilag a megyeszékhely (ill. a 44-es út menti települések) elérhetősége nem javult, ellenkezőleg, az út állapota számos helyen tovább romlott.

3. Stratégia további kimenetét befolyásoló hatások

Békés megye fejlesztési stratégiájára a jövőben alapvetően két tényező lesz hatással:

a) Európai Unió tagállamai, ill. **hazánk gazdasági helyzete.**

A 2007 után bekövetkezett pénzügyi válság kedvezőtlenül érintette az EU tagállamok gazdaságát; csökkent a GDP növekedési üteme; csökkentek az adóbevételek, romlottak a foglalkoztatási mutatók, visszaesett a tagállamok exportja, nehezen kiszámíthatóvá vált az euró/USD árfolyam. A pénzügyi válság valamennyi tagállam esetében növelte a költségvetési hiányt. Több euró körhöz tartozó tagállam (Görögország, Spanyolország, Portugália) nem tudta a hiánycélokat tartani.

Hazánkat a pénzügyi krízis legyengült gazdasági és morális helyzetben érte el 2007-ben, ami tovább rontotta a vállalkozói légkört.

Az elkövetkező időszakra (2010-2013) vonatkozóan a gazdaságelemzők óvatos optimizmusú előrejelzései arra engednek következtetni, hogy a vállalkozások gazdasági és bürokratikus terhei csökkennek, ami természetesen a Békés megyei vállalkozások helyzetét, ill. foglalkoztatási képességét is pozitívan befolyásolhatja.

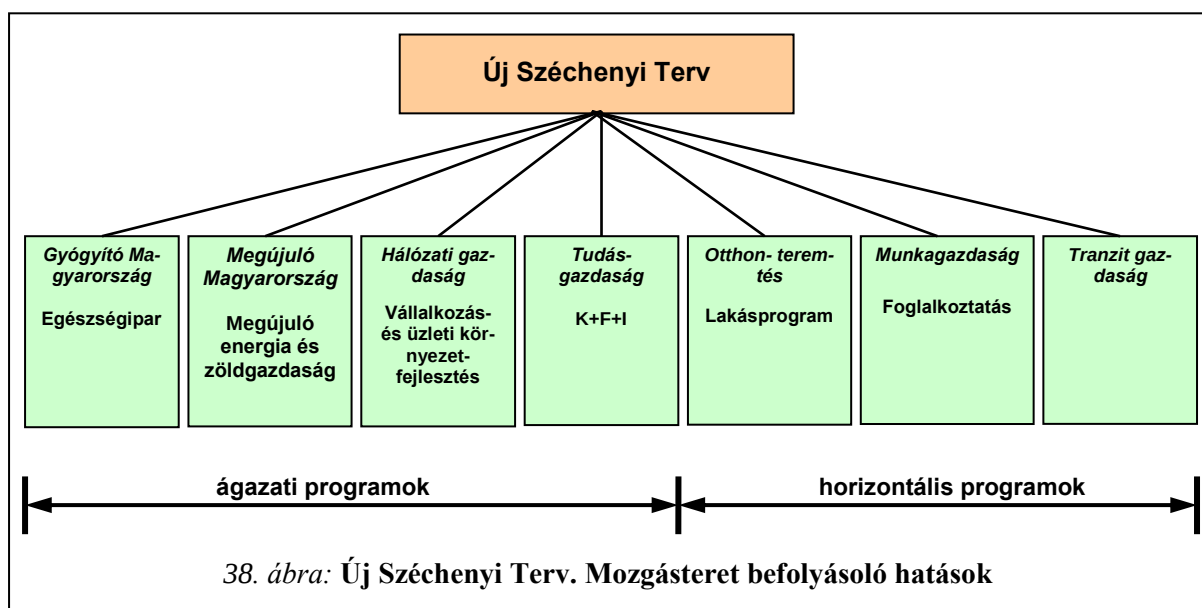
b) **Kormányzat új gazdaságfejlesztési törekvései.**

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv kiegészítéseként számolni kell a jövőben mind az Új Széchenyi Terv, mind pedig a Duna Stratégiában megjelenő új hangsúlyokkal.

3.1 Új Széchenyi Terv

A Kormány 2010. júliusában tette közzé az un. Új Széchenyi Terv vitairatát, amelyben négy ágazat (egészségipar, zöld gazdaság, hálózati gazdaság, tudásgazdaság) és három (otthonteremtés, munka- és teljesítményközpontú gazdaság, tranzitgazdaság) horizontális prioritást rögzítettek (38. ábra).

Az Új Széchenyi Tervben az alábbi ágazati kitörési pontok jelennek meg (23. táblázat):

- Az **egészségipar** magába foglalja többek között a gyógyszeripart, az orvosi műszer-gyártást, a gyógyászati segédeszközök gyártását, a termál-egészségturizmust, a hozzá kapcsolódó egészségturisztikai szakképzést, a balneológiát, a növényházi kertészetet, a gyógynövénytermesztést és –feldolgozást, a termálvíz gyógyászati alkalmazását, a szépségipart, és az ásványvíztermelést.
- A **hálózati gazdaság** több területet fog át, ahol a gazdaság szervezésének alapja a termelői hálózatok létrehozása és működtetése. A legfontosabbak kiemelve: az autóipart és a hozzá kötődő beszállító háttérparokat, a regionális klasztereket, a kereskedelmi beszállítói hálózatokat, a logisztikát, Magyarország tranzitszerepének kedvezőbb gazdasági kihasználásához kapcsolódó iparágakat a Kárpát-medencei gazdasági térség felépítését, a hálózatba szerveződő üzleti-, pénzügyi- és ingatlanfejlesztési szolgáltatásokat és központokat.

- A **zöld gazdaság** is nagyon tág terület, ahova olyan ágazatok tartoznak, amelyek a környezettel mint erőforrással a korábbi időszakokhoz képest sokkal hatékonyabban és takarékosabban gazdálkodnak. Csupán néhány példát említve: a megújuló és alternatív energiaforrások (geotermikus energia, biomassza, energianövények, nap- és szélenergia, stb.) hasznosítása, a biokertészet és a bio-élelmiszeripar, a biotechnológiai kutatások, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás, az épületek energiahatékonyságának javítása, a természet- és vízvédelem.
- A **tudásgazdaság** nevéből fakadóan széles területet ölel át: olyan, többnyire napjainkban kialakuló, vagy megerősödő iparágakat, amelyeknek legfontosabb jellemzője az új tudás megteremtése és alkalmazása, mint például a kutatás-fejlesztés, az innováció, a járműipar, az egészségipar és az informatika terén, a kreatív iparágak (filmipar, design, építészet, iparművészet, szórakoztató ipar, webes és internetes szolgáltatások, stb.).

23. táblázat: Új Széchenyi Terv prioritásai

Egészségipar	Hálózati gazdaság	Zöld gazdaság	Tudásgazdaság
• gyógyszeripar • orvosi műszergyártás • gyógyászati segédeszközök gyártása • termál-egészségturizmus • egészségügyi szakképzés • balneológia • növényházi kertészet • gyógynövénytermesztés és feldolgozás • szépségipar • ásványvíztermelés	• autóiipari beszállítói program • regionális klaszter(ek) • kereskedelmi beszállítói hálózat(ok) • tranzitszerep hasznosítása	• geotermikus energia hasznosítása • nap- és szélenergia hasznosítása • biomassza- és energianövények hasznosítása • biokertészet • bio-élelmiszeripar • biotechnológiai kutatások • épületek energiahatékonyságának javítása • természet- és vízvédelem	• kreatív iparágak (film, design, építészet, iparművészet, webes-internetes szolgáltatások) • új tudást teremtő iparágak (nanogyógyászat, nanotechnológia, stb.)

Békés megye esetébe mind a négy ágazati prioritás potenciálisan jelentős fejlesztési lehetőségeket biztosít (figyelembe véve a helyi (természeti-, termelési- és humán erőforrás adottságokat).

Így az egészségipar esetében:

- a termál- és egészségturizmus,
 - az egészségturisztikai szakképzés,
 - a balneológia,
 - a növényházi kertészet,
 - a gyógynövénytermesztés és feldolgozás és
 - az ásványvíztermelés
- adottságai a legkedvezőbbek.

A hálózati gazdaság prioritás esetében:

- az egészségturisztikai klaszterek,
- a kereskedelmi beszállítói hálózatnak van elsősorban továbblépési lehetőség.

Az un. **zöld gazdaság** valamennyi megjelölt prioritása összhangban van Békés megye adottságaival, fejlesztési elehetőségeivel.

Az un. **tudásgazdaság** esetében az e-piacok fejlesztését célszerű preferálni.

3.2 Duna Stratégia

A Régiók Bizottsága (RB) az elmúlt években újra és újra kiemelte a Duna-medence Európában betöltött különleges szerepét, és kérte egy, a Duna-medencével foglalkozó európai uniós stratégia kidolgozását. Peter Straub (DE/EPP), Baden-Württemberg tartományi gyűlésének elnöke, korábbi RB- elnök kezdeményezésére az RB 2008 végén „Duna-medence” elnevezésű régióközi csoportot hozott létre. A csoporthoz Németország, Ausztria, Szlovákia, Magyarország, Románia és Bulgária Duna menti térségeiből származó regionális és helyi képviselők, valamint horvát és szerb vendégtagok tartoznak. A Duna csoport célja, hogy Brüsszelben felhívja a figyelmet a Duna-medencére, és európai szinten képviselje az érintett régiók érdekeit.

2009. májusában Duna-csúcstalálkozóra került sor Ulm-ban. A találkozón az érintett tagállamok közös együttműködési nyilatkozatot fogadtak el, amelynek célja egy olyan, a területi, gazdasági, kulturális kohézió fontosságát hangsúlyozó, Duna-menti országokat érintő stratégia (Európai Duna Stratégia, EDS) elkészítése, amely alapján a "Duna Régió" a tervezett 2014-ben induló új költségvetési periódusban már közös európai fejlesztési és kutatási térségként kerülhet meghatározásra. A 2010 végéig elkészítésre kerülő stratégia a régiót érintő aktuális uniós politikákra és kezdeményezésekre figyelemmel kerül kialakításra, és tartalmazni fogja a Duna Régió környezeti, közlekedési, társadalmi-gazdasági és kulturális szempontú fenntartható fejlesztését. Az Európai Tanács 2009. júniusi ülésén felkérte az Európai Bizottságot a stratégia elkészítésére.

Az EDS célrendszere:

Jövőkép: a Duna váljék értékalapú és biztonságos térséggé.

Átfogó célok: a Duna völgye integráló szerepének erősítése fenntartható fejlesztéssel.

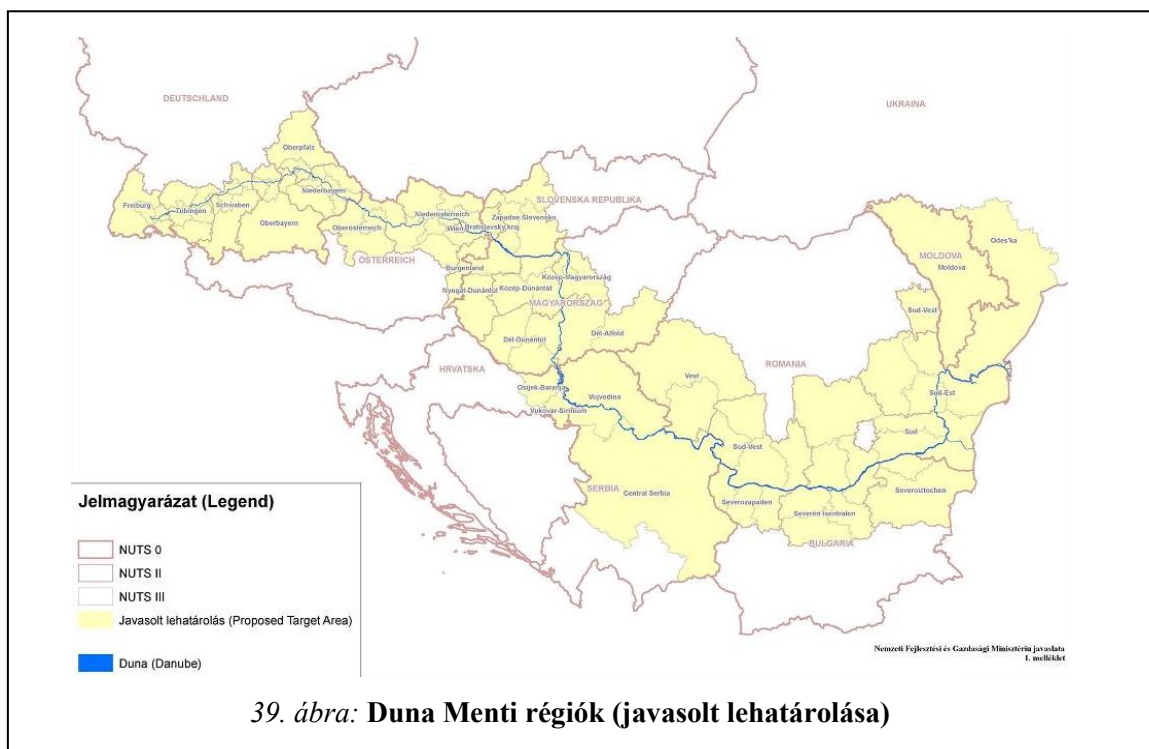
Stratégiai prioritások:

- A térség biztonságának erősítése az országban és a határokon átvívelően (természeti-környezeti, energiaellátási, társadalmi-gazdasági, élelmiszerellátási),
- Fenntartható gazdaságfejlesztés (közlekedés, turizmus, ipar),
- Dunai identitás és együttműködés (érték- és örökségvédelem, kultúra, oktatás-képzés, partnerségi együttműködés).

Horizontális stratégiai célok:

- EU egységes piacának kiteljesítése
- Innováció és kutatásfejlesztés
- Klímaváltozás kezelése

A Duna Stratégiára konkrét cselekvési területeket javasol e stratégiához, és hangsúlyozza a régiók és városok központi szerepét a stratégia kidolgozása és megvalósítása során. A javasolt intézkedések a közlekedési infrastruktúra kiépítésétől és a határokon átnyúló árvízvédelmi együttműködéstől a közösségi fenntartható idegenforgalmi koncepciókon keresztül a regionális kulturális munkáig terjednek.

A Duna-medence fenntartható gazdasági fejlődésének egyik előfeltétele, hogy egységes nagy térségként szemléljük: a Duna-medence a jelenlegi, 2007–2013 közötti uniós támogatási időszakban két egymást átfedő támogatási területbe tartozik. Az RB ezért kérte az európai intézményeket, hogy a következő támogatási időszakban összességében foglalkozzanak vele. A Duna-medencét gazdasági, társadalmi, ökológiai és kulturális lehetőségeinek teljes mértékű kiaknázásához egységes transznacionális európai támogatási területként kell figyelembe venni – jelentette ki Wolfgang Reinhart.

Magyar szempontból kiemelkedően fontos az Európai Tanács 2009. júniusi döntése, amelyben felkérte az Európai Bizottságot, hogy 2010 végéig dolgozza ki a Duna térségére vonatkozó komplex, társadalmi, gazdasági, közlekedési és környezetvédelmi vetületeket részletesen áttekintő stratégiát. A 2011-ben az Európai Unió soros elnökeként, hazánk kiemelt figyelmet kíván fordítani a stratégia véglegesítésére és elfogadtatására. Hiszen a 2014-től induló új programozási időszakban lehetőség nyílik a Duna nemzetközi makrorégióként történő megjelenítésére, amely lehetővé teszi uniós források felhasználását.

Magyarország már megkezdte felkészülését a hazai érdekek érvényesítésére, az európai Duna stratégia kialakításában való vezető közreműködésre. Az Országos Területfejlesztési Koncepció 2005. évi elfogadásával az Országgyűlés kiemelt feladattá nyilvánította a Duna fenntartható fejlesztését, természeti területeinek, tájainak, kulturális értékeinek védelmét.

A Stratégia keretében olyan lényeges nemzetközi együttműködések alakíthatók ki, amelyek segíti az áruk szabad áramlását, az energia- és környezet biztonságot. Mindemellett kiemelt figyelmet fordít az ár- és belvizek elhárítására, a szárazság elleni intézkedésekre, valamint a levegőszennyezés elleni védelemre. A formálódó EDS jó példája lehet egy új fajta nemzetközi összefogásnak, amelyben az érintett országok a siker érdekében közösen együttműködnek.

Jövőkép: A dunai térség Európa érték-alapú és biztonságos térsége											
Átfogó cél: A Duna integráló szerepének erősítése fenntartható fejlesztéssel											
Stratégiai prioritások											
I. A Dunai térség biztonságának erősítése országon belül és határokon átvilően				II. Fenntartható gazdaságfejlesztés			III. Dunai identitás és együttműködés erősítése				
I. A. Természeti környezet értékeinek védelme	I. B. Energiaellátás biztonsága	I. C. Társadalmi, gazdasági biztonság javítása	I. D. Élelmiszerellátás biztonsága	II. A. Duna-térségi közlekedés javítása	II. B. Tájhozhozó turizmus fejlesztése	II. C. Az ipari feltételeinek javítása	III. A. Érték- és örökség védelem	III. B. Kulturális együttműködés	III. C. Oktatási és képzési együttműködés	III. D. Együttműködés és partnerség	
Intézkedések (beavatkozási területek)											
- Bioszféra-védelem megszervezése - Közös vízgyűjtő- és vízkészlet-gazdálkodás kialakítása - Ivóvíz-minőség védelem feltételeinek javítása - Határokon átvil szennyezések (levegő, víz, zaj) terjedésének megelőzése - Hulladékgazdálkodás fejlesztése	- Energiahálózatok és termelő kapacitások fejlesztése - Lokális megújuló energia (nap, szél, geoterm rendszerek) létrehozása - Nukleáris biztonság javítása - Energia tákarékosság elősegítése	- Migráció kezelése - Bűnözés megelőzése - Járványok megelőzése és E-egészségügy - Katasztrófa (főleg vízkár elleni) védelem - Lokális pénzügyi hálózatok fejlesztése	- Ökológiai és hagyományos termelési kultúra alapú agrár-fejlesztés elősegítése - Helyi piacok fejlesztése - GMO-mentesség fenntartása	- Fenntartható követelmények, megfelelő hajózási és eszközpart biztosítása - Térségi közlekedési kapcsolatok és határok átjárhatóság javítása	- Vízparthoz kötődő turizmus környezeti feltételeinek megteremtése - A táj és kulturális adottságokra épülő közös turisztikai arculat építése	- Tudásigényes környezet-barát iparágak fejlesztése - Tradíciókon alapuló helyi erőforrásokra alapozott gazdaság (KKV)	- Közös európai értékek (pl.: tolerancia, demokrácia, kisebbség-védelem) elterjesztése - Közös (épített) örökség megőrzése, tudatosítása - Társadalmi migráció elősegítése	- Nyelvi-kulturális összetartozás erősítése - Civil kapcsolatok élénkítése - Egyházi-vallási kapcsolatok erősítése	- Tapasztalatcsere és tudástranszfer elősegítése - Oktatás és képzés hálózati bővítése - Környezeti-tudatosság javítása	- Intézményi és önkormányzati együttműködés helyi, térségi, euróregionális és nemzetközi szinten - A térségi közös tervezés kiterjesztése	
Horizontális intézkedés 1.: Az EU egységes piacának elősegítése											
Horizontális intézkedés 2.: Kutatás-fejlesztés és innováció elősegítése											
Horizontális intézkedés 3.: Klímaváltozás társadalmi-gazdasági következményeinek mérséklése											

40. ábra: A Magyar Duna-térség jövőképe és stratégiai célrendszere

4. Jövőkép és célok

A megyei fejlesztési stratégiában (2007-ben megfogalmazott) jövőkép és célrendszer változatlanul helytálló, alapvető módosításra nincs szükség (41. ábra).

a) **Átfogó célja:** a megye társadalmi, gazdasági mutatói romlásának megállítása, felzárkóztatás megindítása. Az átfogó cél magába foglalja mind a kohéziót, mind pedig a versenyképesség javítását.

b) **Specifikus céljai:**

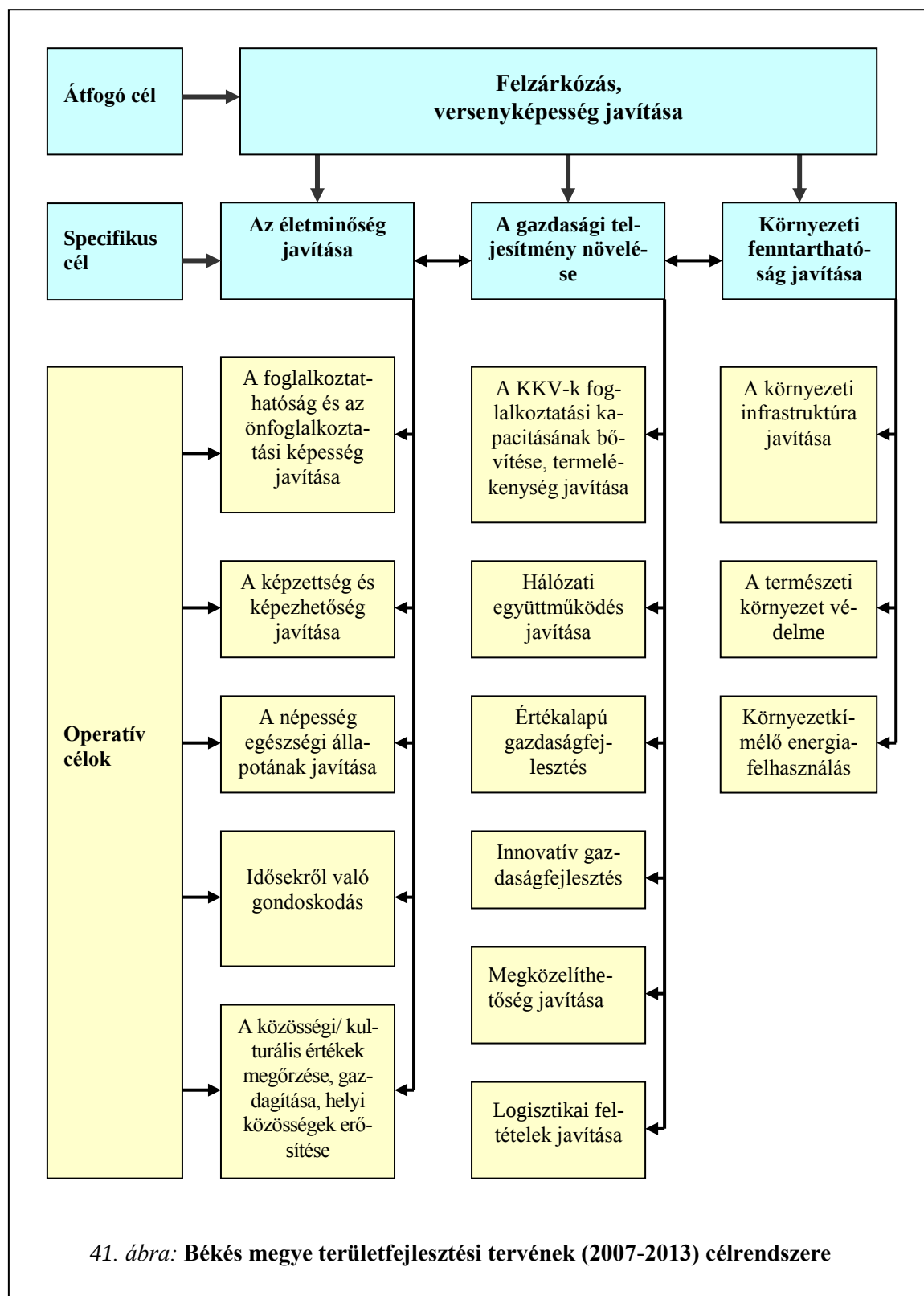
- **Életminőség javítása.** (Békés megyében élők egyik legsúlyosabb gondja, hogy a perifériára sodródott - elsősorban a Mezőkovácsházai és a Sarkadi - kistérségekben a lakosság elszegényedése aggasztó méreteket öltött. Úgy tűnik, hogy ez a tendencia erősödik; fennáll annak a veszélye, hogy generációkat érint, ill. egyre erősebb lesz a területi koncentrációja. A folyamat megállítására csak komplex, összehangolt terv segítségével van remény !)
- **Gazdasági teljesítmény növelése és a foglalkoztatás javítása,** értékalapú gazdasági láncok, hálózatok kialakítása. Békés megye termőföldi adottságai változatlanul jók, ezért a megye agráriumát a korábbi súlyának megfelelően kell kezelni, vissza kell állítani a feldolgozó ipart.
- **Innovatív energiagazdálkodás** feltételeinek megteremtése a megye vízkészletére, napenergiájára alapozva.
- **Környezeti fenntarthatóság javítása.** (Békés megye komoly értéke természeti adottságai. (Ezért a fejlesztéseknél biztosítani kell ezek fenntarthatóságát !)

c) **Operatív céljai:**

- a foglalkoztatás és az önfoglalkoztatási képesség javítása;
- a képzettség és képezhetőség javítása;
- a népesség egészségi állapotának javítása;
- a közösségi/kulturális értékek megőrzése, gazdagítása, helyi közösségek erősítése;
- Békés megyei termék imázs kialakítása.

Összefoglalva:

Az aktivitási-, a foglalkoztatási arány növelése, a munkanélküliségi ráta csökkenése kiemelt fontosságú feladat. E nélkül aligha képzelhető el a kohéziós folyamatok erősítése.

5. Programok, alprogramok

A következő oldalakon egyrészt a 2007-ben jóváhagyott struktúrának, másrészt az Új Széchenyi Terv prioritásainak megfelelően foglaljuk össze a **Békés megye integrált fejlesztési stratégiájának** megfelelő programokat és alprogramokat (24. táblázat).

24. táblázat: Békés megye integrált fejlesztési stratégiájának program és alprogram struktúrája

Gazdaság teljesítményének javítása	Fenntartható gazdaság fejlesztése	Infrastruktúra fejlesztése
a) Egészségipari fejlesztése • Rehabilitációs ellátórendszer fejlesztő alprogram • Egészséges város alprogram • Egészségipari klaszter alprogram b) Agrár gazdaság fejlesztése • Komplex agrár vezértermék és hálózatok fejlesztése alprogram • Békés megyei termék alprogram c) Tudásgazdaság fejlesztése • Életpálya tervezési alprogram - Útjelző: tanácsadói operatív alprogram - Empátia: tanár felkészítő operatív alprogram - Érvényesülés: diák felkészítő operatív alprogram • Hálózatfejlesztési alprogram - Kapcsolati háló operatív alprogram • Képzésfejlesztési alprogram - Hozzáértés: gyakorlati képzésfejlesztési operatív alprogram - Mozgástér: mobilitás operatív alprogram - Idegen nyelvek operatív alprogramja	a) Zöld gazdaság fejlesztése • Alternatív energiaforrások hasznosításának alprogramja b) Épített és természeti környezet fejlesztése • Határon átnyúló (közös) környezetvédelmi fejlesztések alprogramja	• Ivóvíz hálózat minőségének javítása, hálózati rekonstrukció • Elérhetőség javítása (közúti, vasúti, légi közlekedés)

24. táblázat folyt.

Gazdaság teljesítményének javítása	Fenntartható gazdaság fejlesztése	Infrastruktúra fejlesztése
- Strukturális fejlesztés operatív alprogramja - Élettér: horizontális fejlesztési operatív alprogram - Kézfogás: vonzástér bővítési alprogram • Hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi alprogramja - Helyzetbe hozás operatív alprogramja - Felzárkóztatási alprogram • e-önkormányzat alprogram • e-piacok alprogram d) Tranzit gazdaság fejlesztése • Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése alprogram e) Szociális gazdaság fejlesztése • Személyi szolgáltatások fejlesztése alprogram • Települési szolgáltatások fejlesztése alprogram		

5.1. Gazdaság teljesítményének javítása

A gazdaság teljesítményének javítása egyrészt a foglalkoztatás növelésével, másrészt az értéklánc mentén történő hozzáadott érték javításával érhető el.

A két cél szorosan összefügg, ill. kiegészíti egymást.

Új munkahelyek nélkül aligha képzelhető el a megyében a foglalkoztatás javítása, ill. minden munkahelyeken növelni kell az előállított termék/szolgáltatás hozzáadott értékét, ami elsősorban vertikumok kialakításával érhető el.

A program öt alprogramot foglal össze:

- egészségipar fejlesztését,
- agrár gazdaság fejlesztését,
- tudásgazdaság fejlesztését,
- tranzit gazdaság fejlesztését és a
- szociális gazdaság fejlesztését.

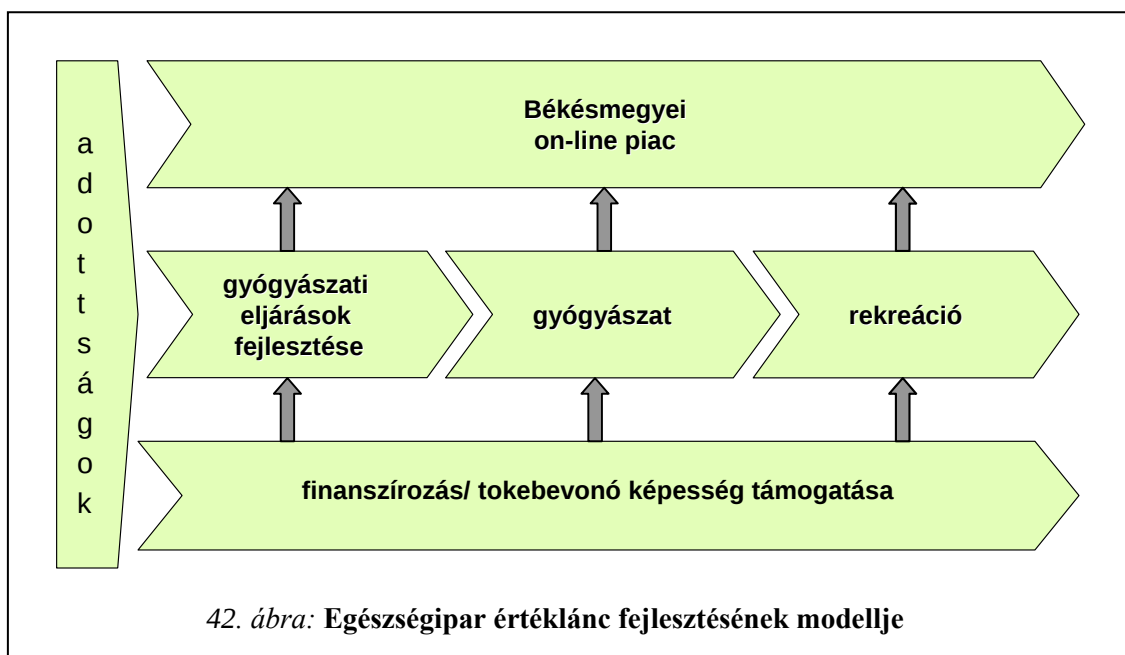
5.11 Egészségipar fejlesztése

Az egészségipar napjainkban a gazdaság dinamikusan növekvő és erősödő területe. Az ágazat hozzáadott értéke és tovaggyűrűző hatása magas (minden 100 Ft egészségipari bevétel további 186 Ft pótlólagos, más ágazatokban jelentkező árbevételt generál).

Az ágazat gazdasági jelentőségét növeli a társadalmi szemlélet változása. A hazai lakosság számára is mind fontosabbá válik az egészségi állapot.

Békés megye egyik kitörési pontja az egészségipar fejlesztése lehet. Ehhez (különösen a mozgásszervi betegségek kezeléséhez) szükséges természeti- és humán feltételek adóttak; fejlesztésük kiemelt fontossággal bír.

Békés megye szellemi potenciáljára építve kialakítható az a tudásbázis, amely alapját képezheti egy egészségipari, egészségturisztikai értékláncnak (42. ábra).

Az **értéklánc** kiinduló pontja a beavatkozásokat, ellátásokat megalapozó kutatásoknak és fejlesztéseknek kell lenniük. Mind a kutatás, fejlesztés, mind a hozzá kapcsolódó beavatkozások csak akkor indíthatják el az egészségipar kialakulását, ha megtörténik a termék alakítása, ill. a termék bevezetése. Ennek egyik kiemelkedően fontos feltétele az egészségipari szolgáltatások on-line piacának kialakítása, azon keresztül történő promoció és értékesítés.

a) Rehabilitációs ellátórendszert fejlesztő alprogram

A rehabilitációs és egészségügyi ellátórendszerének átalakítási alprogramja két célt szolgál:

- Rehabilitációs és egészségügyi rendszer hatékonyságának javítása.
- Alkalmazott kutatásfejlesztési tevékenységek letelepítése és indítása, ami közvetlenül szolgálja az egészségügyi szolgáltatások fejlesztését, beleértve a térítés ellenében igénybe vehető szolgáltatásokat és a szerződéses alapon külföldi és hazai magánbetegek gyógyítását is ellátó egészségipari klaszter megszervezését.

Ez olyan fejlesztéseket jelent, amelyek egyidejűleg szolgálják a lakosság közeli és kórházon kívüli ellátások fejlesztését (járóbeteg ellátás, otthoni szakápolás, egynapos sebészeti ellátás), valamint a kórházi szektorban a progresszív ellátási logika szerint megvalósítandó koncentrációt.

Ennek jegyében a térség kórházait, rendelőintézeteit hálózatba kell fűzni.

A közfinanszírozású ellátórendszer átszervezésének másik célja helyi gyógyvízre és szak tudásra épülő ellátórendszer létrehozása, amely több területen (stroke, mozgásszervi, kardiológiai, onkológiai rehabilitáció) nyújt gyógyászati szolgáltatásokat.

E két fejlesztési irányt támogatja az alkalmazott kutatási tevékenység. Az alább ismertetett kutatóközpontok feladata:

- rehabilitációs klaszter létrehozása és a gyógyító szolgáltatások folyamatos hatékonyságmérése és fejlesztése,
- térítés ellenében igénybe vehető szolgáltatások igényfelmérése, kifejlesztése, a klaszter tagoknál történő bevezetése, valamint a szerződéses külföldi és hazai betegek gyógykezelésének megszervezése, különös tekintettel a rehabilitációs kezelésekre,
- egészségügyi szolgáltatás- és termékfejlesztés, amelynek eredményeképpen egészségipari befektetések vonhatók a térségbe.

25. táblázat: Rehabilitációs- és egészségügyi ellátórendszert fejlesztő alprogram

Alprogram célja	• Ellátórendszer hatékonyságának javítása. • Rehabilitációs egészségügyi ipar feltételeinek megteremtése.
Alprogram tartalma	• Rehabilitációs klaszter létrehozása. • Termék- és szolgáltatás-fejlesztés. • Települési szintű egészségjavítási terv elkészítése.
Érintett megyei szervezetek	• Pándy Kálmán Kórház, Gyula. • Réthy Pál Kórház, Rendelőintézet. • Orosháza Városi Önkormányzat Kórháza. • Gyógyfürdők. • Szakképző intézmények. • Egészségügyi vállalkozások.

b) Egészségipari klaszter alprogram

Békés megye elsősorban a Körösöknek, a gyógyvizeknek és a természet adta lehetőségeknek köszönheti ismertségét. Az elmúlt évek gazdasági és turisztikai fejlesztései előremozdították a megye turizmusát, de további lépések szükségesek ahhoz, hogy az elkezdődött fejlesztések befejeződjenek és fenntarthatóvá váljanak.

A megye turisztikai fejlesztése két részre osztható, ám ezek szervesen összekapcsolódnak:

- Az egyik rész a gyógyturizmus, ahol az integrált fejlesztések révén a meglévő kapacitásokat lehet összehangolni, valamint minden betegség típusra megtalálható komplex lehetőséget kidolgozni. Ami fontos és a megyének egyedülálló lehetősége, hogy minden jelentősebb gyógyászati fürdő mellett található kórház és így a folyamatos és teljes körű orvosi ellátás is megoldható.
- A másik rész az aktív turizmus, ahol a vizek, a természet adta lehetőségek a családok, az ifjúság, a természet kedvelőknek nyújtanak lehetőséget a hosszabb itt tartózkodásra. Azonban elsőként szükséges a vízi-, lovas-, kerékpáros-, és ökoturisztikai útvonalakat összekötni, a pihenési, kikötési, megállási lehetőségeket, valamint a tájékozódást biztosítani. Ezt követően összefogással biztosítható a megyébe érkező vendégek részére a komplex 3 vagy több napos aktív itt tartózkodás.

A klaszter célja az egészségipar és az egészségturizmus koordinált összehangolt működésének biztosítása; az egészségturizmusban található lehetőségek feltárása, a Békés megyei gyógyfürdők, wellness központok, hozzájuk kapcsolódó létesítmények és kiszolgáló vállalkozások, szállodák, kórházak és a megyében praktizáló orvosok együttműködési feltételeinek megteremtése.

Békés megye fejlődésében fontos szerepet játszhat az egészségturizmushoz kapcsolódó vállalkozások közös fellépése.

Fejlesztési pontok:

- Gyógyfürdők (Békés, Gyula, Orosháza – Gyopáros, Gyomaendrőd, Füzesgyarmat, Tótkomlós, Nagybánhegyes, Dévaványa),
- Aktív turizmus (Mezőhegyes, Füzesgyarmat, Kondoros, Szabadkígyós, Békésszentandrás, Vésztő, Dévaványa, Kardoskút, Biharugra, Szarvas, Gyomaendrőd, Békés).

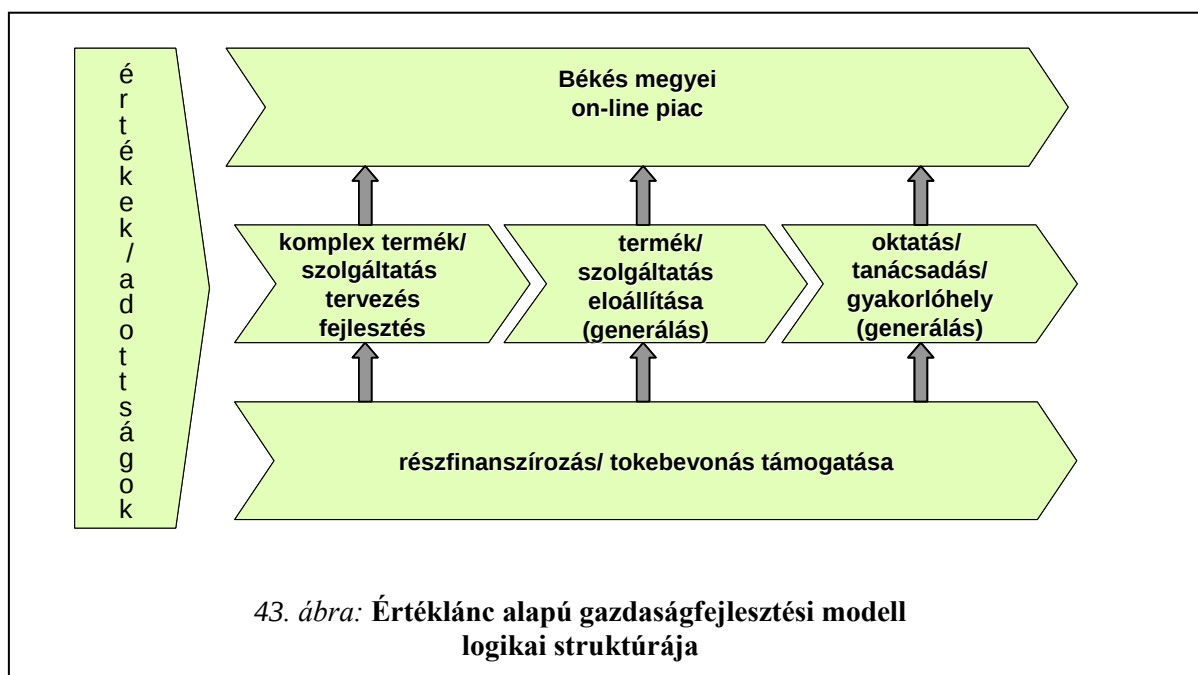
26. táblázat: Egészségipari klaszter

Cél	• Békés megye termál adottságainak hatékonyabb hasznosítása. • Magas hozzáadott értékű „tisztá” ágazat létrehozása. • Egészségügyi innováció segítése.
Intézkedések indokoltága	A mozgásszervi problémák tipikusan civilizációs betegségnek számítanak. Egyre nagyobb kereslet van mind Európában, mind hazánkban ilyen jellegű problémák komplex kezelésére. Békés megye adottságai, másrészt az eddigi előzmények esélyt adnak arra, hogy létrejöjjön a megyében a mozgásszervi rehabilitációt segítő egészségipari klaszter. A Dél-békési térségben már ma is jelentős román állampolgár érkezik kezelésre.
Célcsoport	• Vállalkozások. • Egészségügyi intézmények. • Képzőhelyek.

5.12 Agrár gazdaság fejlesztése

A megye fenntartható gazdasági növelése értéklánc mentén történő fejlesztéssel valósítható meg. Ennek lényege, hogy a termék/ szolgáltatás ötletétől az értékesítésig egymásra épülő, helyi hálózatba szervezett rendszer jelenik meg a piacon (43. ábra)

Az integrált értéklánc egyben a magasabb hozzáadott érték garanciája, a minél magasabb feldolgozottsággal bíró termékek előállítása. Jelenleg a megye gazdasági szereplőinek hozzáadott érték előállító képessége alacsony, így a vállalkozások eredményessége is kicsi, ezért versenyképességük gyenge.

a) Komplex agrár vertikumok és hálózatok fejlesztése alprogram

Békés megye fejlődése mindig szorosan összefüggött a mezőgazdaság- és az élelmiszer-feldolgozó ipar helyzetével. Amikor az ágazat hozzáadott értéke, termelési mutatói, ár- és költségshívonala jó volt, a megyében élők jövedelmi viszonyai is kedvezően alakultak. Az elmúlt évek hibás gazdaság- és vidékfejlesztési koncepciója azt eredményezte, hogy az ágazat mutatói kedvezőtlenül alakultak, a megye élelmiszer feldolgozó vállalkozásainak jelentős része csődbe jutott, ill. foglalkoztató képessége jelentős mértékben romlott.

A megyei fejlesztési stratégia fontos célja a megye élelmiszergazdaságának fejlesztése, a mezőgazdasági kis- és középvállalkozások hatékonyságának javítása, működési stabilitásuk megteremtése, új élelmiszer-feldolgozó vállalkozások létrehozása, komplex vertikumok megteremtése.

Az agrár hálózatok és klaszterek lehetővé teszik:

- a tranzakciós és szállítási költségek csökkentését,
- a gyorsabb és pontosabb információáramlást,
- a gördülékenyebb inpuhelyettesítést,
- az iparági technológiai és szervezési tapasztalatok (learning-by-doing) megismerését,
- az iparági tudás állandó cseréjét,
- a kockázatok szétterítését,
- közös kutatások és fejlesztések elindítását,
- a helyi társadalom támogatását (képzési intézmények, infrastruktúra fejlesztése stb.),
- a gyorsabb piaci alkalmazkodást,
- az iparág piacára történő belépést (alacsonyabb belépési korlátok).

Békés megye termőföldi, klimatikus adottságai ma is kiválóak a mezőgazdaságra és állattenyésztésre.

Az alprogram tehát egyrészt a hibás gazdaságpolitika következtében megszűnt élelmiszer-feldolgozó vállalatokat kívánja újra indítani, másrészt a mezőgazdasági termelők és feldolgozók kiszolgáltatottságát kívánja a hálózatokba szervezéssel csökkenteni (27. táblázat).

27. táblázat: Mezőgazdasági, feldolgozóipari hálózatok fejlesztése alprogram

Alprogram célja	• Komplex vertikumok létrehozása. • Hozzáadott érték növelése. • Foglalkoztatás javítása. • Kis- és közepes nagyságú üzemek hatékonyságának javítása.
Alprogram tartalma	• Feldolgozóipari hálózatok létrehozása. • On-line piacon való megjelenés technikai feltételeinek megteremtése.
Érintett szervezetek	• Egyéni gazdálkodás. • Kis- és közepes nagyságú mezőgazdasági üzemek. • Mezőgazdasági- és élelmiszer-feldolgozóipari szakképző intézmények. • Agrárkamara.

A mezőgazdaság foglalkoztató és eltartó képessége ennek eredményeként javítható, az un. kisüzemek gazdálkodása hatékonyabbá tehető. Ezt kell szolgálnia a termelők és a feldolgozók hálózatba szervezése és on-line piacon történő megjelezése.

b) Békés megyei termék alprogram

A mezőgazdasági termékek piacképességének növelése érdekében meg kell tervezettni a „Békés megyei termék” megkülönböztető logót, ki kell alakítani odaítélésének feltételeit, be kell vezetni a köztudatba.

Az un. lokálpatrióta gazdaság tudatos építésének ez fontos feltétele (28. táblázat).

28. táblázat: Békés megyei termék alprogram

Alprogram célja	• Megye termékei piacképességének növelése. • Foglalkoztatás javítása. • Versenyképesség javítása.
Alprogram tartalma	• Minőségbiztosítási rendszerek bevezetése. • PR programok kidolgozása. • e-programok, on - line piac fejlesztése. • helyi termék helyi piacok erősítése.
Érintett szervezetek	• Egyéni gazdálkodók. • Kis- és közepes nagyságú mezőgazdasági üzemek. • Mezőgazdasági- és élelmiszer-feldolgozóipari szakképző intézmények. • Agrárkamara.

Hazánkba érkező mezőgazdasági termékek egy részének eredete bizonytalan. A Békés megyei termékek esélyeit növelné a tájspecifikus, környezettudatos termesztési és tenyésztési eljárások bevezetése, ill. az ahhoz kapcsolódó termékmarketing kialakítása. A térségről alkotott pozitív kép ilyen módon visszahathat a termékekre, ill. a termékek iránti keresletre.

29. táblázat: Mezőgazdaság és élelmiszerfeldolgozás fenntarthatóságának biztosítása, versenyképességének javítása alprogram

Intézkedés	Helyi élelmiszer előállítás fejlesztése, csomagolt, tisztított (primőr) zöldség biológiailag lebomló csomagolásban; termelési - értékesítési szövetkezetek kialakításával.
Fő célkitűzés	Az európai agrármodell térségi megvalósítása – a fenntarthatósági elvek integrálása a termelési technológiákba, különös tekintettel a zöldségtermesztésre.
Intézkedések indokoltsága	A térségben tipikusan mezőgazdasági tevékenységet folytatnak. A térség talajadottságai változatos növénytermelési szerkezet kialakítására alkalmasak, a természeti adottságok megfelelőek vírusmentes szaporítóanyagok előállítására, gyümölcs-és kertészeti termelésre, fatermelésre, a biotermelésre. Az intenzív mezőgazdasági kultúrák nagy hagyománnyal rendelkeznek, és specializált mezőgazdasági ágazatok is kiépültek. A szántóföldi növénytermesztés mellett a zöldségfélék termesztése is jelentős. Nagybánhegyesen hagyományai vannak a fóliás primőr termesztésnek. A zöldségtermesztésre jellemző, hogy bár az összes szántóterületnek csak 4 %-át teszi ki, de dinamikus növekedést mutat. Békés megyében összesen 16 701 ha termőterületről 280 ezer tonna zöldséget takarítottak be 2003-ban. A zöldségfélék területének 54 %-án az egyéni gazdálkodók végzik a termesztést, ahol az összes zöldségféle mennyiségének 69,5 %-át termelik. Ennek értékesítése feldolgozatlanul kerül a piacra. A hozzáadott érték növelésével, válogatás, csomagolás, eredet jelölés megadásával, az értékesítés és szállítás szervezésével nagyobb szupermarketek beszállítóivá válhatnak a közeli városokban, a régióban. A hozzáadott értéket növeli, ha ezek a termékek a térségben előállított biológiailag lebomló csomagolásban kerülnek piacra
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	A térség egész területén folytatott zöldség termesztés tovább feldolgozás és értékesítés. A térségben termelt zöldségfélék piaci értékesítését elősegítő intézkedés a minőségi és élelmiszerbiztonsági kritériumokat figyelembe véve válogatás, csomagolás és logisztikai fejlesztéssel biztonságosabb megélhetést teremt.
Célcsoportok	A termelési vertikum által érintettek, illetve az általuk létrehozott Termelési Értékesítési Szövetkezet TÉSZ- Egyéni gazdálkodók – munkanélküli családtagok/helyi lakosok.
Output indikátorok	– Értékesítési volumen változása, (tonna/év). – Árbevétel változás (Ft/év). – Munkahelyteremtés (fő/év). – TÉSZ – csomagolt termékek.
Eredmény indikátorok	– Új piac.
Hatás indikátorok	– Új munkahelyek. – Foglalkoztatás/jövedelemnövekedés.

30. táblázat: Mezőgazdaság és élelmiszerfeldolgozás fenntarthatóságának biztosítása, versenyképességének javítása alprogram

Intézkedés	„Békési megyei ízek” - helyi ételek gyártása
Fő célkitűzés	A fenntartható élelmiszer rendszerek (lakóközösségek) lokális kialakítása, amelyek az erőforrás felhasználás és a környezetterhelés csökkentésével javítják a jóléti mutatókat.
Intézkedések indokoltsága	A mezőgazdaság fejlesztésében a fenntarthatóság a versenyképesség egyik kulcs kérdése. Az agrár-környezetvédelem szigorodó nemzetközi előírásait figyelembe véve a fejlesztéseknél két fő kiemelt területet találunk: – a természeti erőforrások védelme (talaj, felszíni és felszín alatti vízkészletek, genetikai erőforrások, erdő és táj), továbbá – a fogyasztás, illetve felhasználásra kerülő termékek minőségbiztosítása, főként a szennyező anyagoktól való mentességére, az élelmiszer-biztonság növelésére törekedve. A „Békés megyei ízek”, talán az ország egyik legízletesebb gasztronómiai élvezeteit nyújthatnák, hiszen a térségben élő sok nemzetiségű lakosság át-átvette és alkalmazta egymás receptjeit, fűszerezési szokásait, míg kialakította saját íz világát. Ezek a sokszor egytálételek helyi alapanyagokból a helyi éttermekben előállíthatók, és vendéglőkben fogyaszthatók, vagy rendelésre házhoz szállíthatók, az idős lakosok étkezését ezáltal biztosítva.
	A helyi ételek előállítása a kisüzemi, környezettudatos (tisztább, hulladékminimalizálással megvalósított) élelmiszer-feldolgozás előmozdítását segíti, amelyeknél a HACCP rendszer is alkalmazásra kerül, az ott foglalkoztatottak, megfelelő képzést kapnak. A készételek mellett az egyszerű tartósítási eljárással feldolgozott élelmiszerek gyártása kisüzemi körülmények között megvalósítható: aszalt gyümölcsök, szárított zöldségek, savanyúságok, stb. A térségben a növénytermesztés mellett fejlett állattenyésztési kultúra alakult ki, melyek közül kiemelkedő a libatartás, amely ugyancsak bekapcsolható egy fenntarthatósági programba. A foglalkoztatási lehetőségek bővítése a hátrányos helyzetű csoportok elszigetelődését, társadalmi kirekesztettségét csökkenti.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	Zöldség és gyümölcs termesztésre épülő minőségbiztosítással és környezettudatos termeléssel megvalósított továbbfeldolgozás – érinti a termelőket és kisüzemi feldolgozókat, értékesítőket.
Célcsoportok	Élelmiszerfeldolgozás, főzés iránt érdeklődő munkanélküliek.
Output indikátorok	– Új munkahelyek száma. – Hozzáadott érték növekedés. – Új piacképes termékek.
Eredmény indikátorok	– Termék profil gazdagodik. – Foglalkoztatás nő.
Hatás indikátorok	– Leszakadás mérséklődik.

31. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térségspecifikus fejlesztése alprogram

Intézkedés	Mező- és élelmiszergazdaság fenntarthatóságának, piaci pozícióinak javítása.
Fő célkitűzés	Az alprogram alapvető célja: – a mezőgazdasági termelés korszerűsítése, – a vállalkozások humánfeltételeinek javítása, – az élelmiszer-feldolgozás korszerűsítése (helyi termékek – helyi piac). A mezőgazdaság korszerűsítésének fő területei a termelési költségek csökkentése, a termelékenység növelése, a termelési szerkezet javítása, a minőség javítása, a termelés diverzifikálása, a környezet, a higiéniai állapotok és az állat elhelyezési feltételek javítása. A vállalkozások humánfeltételeinek javítása terén (főleg az egyéni gazdaságok körében) fontos a fiatal gazdálkodók támogatása, Az élelmiszer feldolgozás korszerűsítése az új technológiák bevezetésével, a piacra jutás feltételeinek javításával, a termékek minőségének javításával, az élelmiszer biztonság növelésével szolgálja a versenyképesség javulását. További cél a feldolgozás és az értékesítési csatornák közötti kapcsolat racionalizálása, melynek egyik eleme lehet a helyi termék – helyi piac elvének érvényesítése, másik eleme pedig a termelők közvetlen értékesítési pozícióinak erősítése. A környezet terhelés csökkentése a hulladékok, és a melléktermékek jobb kezelésével és újrahasznosításával érhető el.
Intézkedések indokoltága	A tőkehiány, az utóbbi évtizedben a beruházások drasztikus csökkenéséhez, a termelő kapacitások elhasználódásához, leépüléséhez vezetett, melynek következménye a versenyképesség csökkenése.

31. táblázat folyt.

Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	Preferálni kell a rövid megtérülés jellegű eszközbeszerzést, a termelési költségeket csökkentő, a gazdaság méretéhez igazodó termelő beruházásokat, (épületek létesítése és rekonstrukciója, gépek beszerzése). Kiemelten kell támogatni a mezőgazdasági tevékenységet főfoglalkozásként választó fiatalokat. Előnyben kell részesíteni az élelmiszer feldolgozásban a mezőgazdasági termékfeldolgozás és értékesítés infrastruktúrájának fejlesztését, a termékek minőségének emelését és konkrét piaci igényeket kielégítő, illetve új piaci lehetőségeket kihasználó termékek előállítását az élelmiszer biztonság és a környezetvédelem színvonalának javítása mellett. Javasolt tevékenységek: – költségcsökkentő és a hatékonyságjavító beruházások, – a termelési szerkezet bővítését, termék diverzifikációt célzó beruházások, – környezetvédelmet, a higiéniai és állatjóléti feltételek javítását célzó beruházások, – fiatalok mezőgazdasági vállalkozásindításának ösztönzése, – új, magasabb feldolgozottsági fokú, innovatív termékek előállítása (K+F).
Célcsoportok	141/2003. (IX. 9.) korm. rendeletben előírt követelményt teljesítő mezőgazdasági termelő tevékenységet folytatók, valamint a mezőgazdasági termékeket feldolgozó szakágazatokban (hús, baromfi, tej, gyümölcs-zöldség feldolgozás, gabonaipar) tevékenykedők.
Output indikátorok	– Generált projektek száma. – Új mezőgazdasági termékek száma. – Minőségi tanúsítványokkal rendelkező terméket előállító gazdaságok száma. – Fiatal gazdálkodók által alapított gazdaságok száma.
Eredmény indikátorok	– Nyertes pályázatok számának növekedése. – Fejlesztéssel érintett vállalkozások aránya. – Eszközállomány nettó értékének növekedése. – Mezőgazdasági termékfeldolgozás arányának növekedése az alapanyag termeléshez képest. – Támogatott, fejlesztéssel érintett vállalkozások nyereségének növekedése.
Hatás indikátorok	– Mezőgazdasági tevékenység jövedelmezősége. – Ágazat versenyképességének a növekedése. – Ágazat technológiai színvonalának emelkedése. – Mezőgazdasági munkaerő korösszetételének javulása. – Bruttó hozzá adott érték növekedése.

32. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térségspecifikus fejlesztése alprogram

Intézkedés	Agrárszerkezet átalakítása.
Fő célkitűzés	A térségben a mezőgazdasági termelés strukturális átalakítása szükséges, mely igazodik a belső adottságokhoz és a birtokszerkezethez. Ennek ki kell terjednie a birtokviszonyokra, az ökológiai potenciálhoz igazodó földhasznosítási szerkezetre, a növénytermelés és az állattenyésztés szerkezetére, az alapanyag-termelés, feldolgozás és értékesítés közötti összhang megteremtésére. A térségben a szántóföldi növénytermelésre kevésbé alkalmas szántóterületeken a foglalkoztatást, jövedelemtermelést növelő vetéskultúrákat, valamint gyümölcsösöket kell telepíteni. Megvalósítható a gyepesítés, ill. a gyepterületek felújítása extenzív állattartás céljára. Javasolható a fahasznosítású erdők telepítése is.
Intézkedések indokoltsága	A termelésszerkezetben a jelenleg túlterhelt gabonaféléket vissza kell szorítani a térségben, és más, magasabb feldolgozottsági fokot igénylő növényi kultúrákat kell bevezetni (pl.: zöldség és gyümölcsfélék), melyekhez hűtő és csomagoló, aszaló, léfeldolgozó, szeszfőző kapacitások társíthatók. Javasolható még bizonyos fűszernövények termesztése, amely a vetéskultúrák bővítésével jár. A jelenlegi szántóterület 10-15 %-át erdősíteni, illetve vadászató területté indokolt átalakítani. Szintén 10-15%-át gyepesítéssel extenzív állattartással lehetne hasznosítani, javasolható továbbá ezen a területen a húsmarha, a juh és kecske tenyésztése, valamint idegenforgalmi céllal a lótenyésztés kifejlesztése. A terület nagy részén tovább kell folytatni a már eddig is sikeresen termesztett gabonaféléket, a magas sikértartalmú javító búzát, árpát. Ki kell jelölni azokat a kevésbé jó minőséget produkáló vetésterületeket, ahol a bioetonol alapanyag termeszthető.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	Térség teljes területe.

32. táblázat folyt.

Célcsoportok	141/2003(IX.09.) korm. rendeletben előírt követelményt teljesítő mezőgazdasági tevékenységet folytatók.
Output indikátorok	– Létrehozott új feldolgozó kapacitás. – Benyújtott projektek száma. – Új mezőgazdasági termékek száma. – Telepített erdőterületek nagysága. – Művelési ágak területi adatai. – Új mezőgazdasági munkahelyek száma. – Fiatal gazdálkodók által létrehozott gazdaságok száma. – Elfogadott pályázatok száma.
Eredmény indikátorok	– Mezőgazdasági termékfeldolgozottság fokának növekedése. – Vegyszer és műtrágya felhasználás csökkenése. – Mezőgazdaság jövedelmezőségének növekedése. – Ágazat versenyképességének növekedése.
Hatás indikátorok	– Inaktív népesség arányának csökkenése. – Elvándorlás csökkenése. – Életminőségi mutatók növekedése.

33. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térség-specifikus fejlesztése alprogram

Intézkedés	Ökológiai állapot megőrzése és javítása, tudatos természeti erőforrás gazdálkodás.
Cél	Az intézkedés a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programba illeszkedik. Célja olyan mezőgazdasági gyakorlat kialakítása, amely a természeti erőforrások fenntartható használatán, a természeti értékek, a biodiverzitás megőrzésén, a táj értékeinek megóvásán, valamint egészséges termékek előállításán alapszik. Az alábbi célkitűzéseket fogalmazhatók meg: – hozzájárulás egy fenntartható mezőgazdasági földhasználat, észszerű területhasznosítási rendszer, a térség agro-ökológiai adottságainak megfelelő, kiegyensúlyozott, és stabil földhasználati, természeti struktúra kialakításához, – a környezetkímélő mezőgazdasági termelési módszerek széleskörű elterjesztése, ezáltal a környezetvédelmi célkitűzések ágazati megvalósulása, természeti értékeink, a táj, a termőföld és vízkészlet állapotának megőrzése és javítása, – piacépítés, kiváló minőségű, értékes termékek termelésének növelése helyi fogyasztásra és exportra, – a vidéki foglalkoztatási és jövedelemszerzési lehetőségek bővítése, a vidéki életminőség javulásához való hozzájárulás, alternatív jövedelemszerzési lehetőségek kialakítása, – turisztikai potenciál fejlesztése, kihasználása elsősorban a vidéki érték megőrzése, javítása, az ökoturizmus, a falusi turizmus feltételeinek, – hozzájárulás egyéb vidékfejlesztési intézkedés sikeréhez, a vidéki népesség, a gazdálkodók termelési-környezeti ismereteinek fejlődéséhez, a szemléletváltás elősegítése.
Intézkedések indokoltsága	Ezen gazdálkodási forma új lehetőséget ad nemcsak a természeti értékek, a biológiai sokféleség fenntartására, hanem a termelési struktúra átalakulására (erdősítés, gyepesítés, tájgazdálkodás) a rekreációs fejlesztések (falusi, agro- és ökoturizmus), valamint az élőkommunikáció igényes, nagy hozzáadott értéket előállító termelési, és feldolgozási rendszerek támogatása révén a vidéki térségek komplex fejlesztésére, illetve az intézkedés a foglalkoztatási és a szociális biztonságot is elősegítheti.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	Térség teljes területe.

33. táblázat folyt.

Célcsoportok	141/2003. (IX. 9.) korm. rendelet szerint mezőgazdasági termelést folytatók.
Output indikátorok	– Benyújtott projektek száma. – Telepített erdőterületek nagysága. – ÉTT programokban résztvevők száma. – Új munkahelyek száma. – Elfogadott pályázatok száma.
Eredmény indikátorok	– Ökogazdálkodásba bevont terület növekedése. – Intenzív művelési ágak csökkenése. – Természetes és természet közeli élőhelyek növekedése. – Vegyszer és műtrágya felhasználás csökkenése. – Ökogazdálkodásba bevont terület nagysága.
Hatás indikátorok	– Táji érték változása. – Környezettudatos magatartási formák terjedése. – Kezelési módok területi adatainak javulása. – Elvándorlás mérséklődése. – Életminőségi mutatók javulása.

34. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térség-specifikus fejlesztése alprogram

Intézkedés	Biogazdálkodás – mint alternatív mezőgazdasági termelési rendszer elterjesztése – a dinnye termesztésben.
Cél	A környezettudatos fogyasztói igények kielégítését és a versenyképességet növelő ökológiai termesztési technológia és értékesítési hálózat kiépítése, amely az európai agrármodell térségi megvalósításában fontos szerepet kaphat.
Intézkedések indoklása	A dinnye olyan terméke a térségnek, amelynek értékesítése az olcsó import dinnyék behozatala miatt alacsony áron történik meg. Az ökológiai termelés során kizárólag környezetbarát és természetes alapanyagok, eljárások kerülnek alkalmazásra. Ezek a technológiák kevésbé terhelik a természetes ökoszisztémát, a biodiverzitást sem veszélyeztetik. Az átállás időigényes, de az ellenőrzött biotermelés feltételeként meghatározott technológia követelményrendszere szigorúbb a magyar és az Európai Unió környezetvédelmi előírásoknál is. Betartása hozzájárul a termőtalaj biológiai egyensúlyának megőrzéséhez, a vízbázis védelméhez. A vízbázis védelme különösen fontos, mert korábbi felhagyott öntözőkutakon keresztül a vízminőség veszélyeztetett volt.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	Kunágota, Medgyesbodzás, Medgyesegyháza, Nagybánhegyes - jól lehatárolható zöldség és gyümölcs-termelésre használt területek egy része.
Célcsoportok	Környezettudatos termelők, kis parcellákon gazdálkodó egyéni gazdálkodók.
Output indikátorok	– A bio-dinnye éves mennyisége kg/év. – Árbevétel aránya a teljes árbevételhez viszonyítva. – Egészségesebb ételmiszer (zöldség és gyümölcs), nagyobb foglalkoztatás.
Eredmény indikátorok	– Kevesebb költség. – Magasabb élőlétszám. – Nagyobb árbevétel és export lehetőség.
Hatás indikátorok	– Elmozdulás egy fenntarthatóbb termelési rendszer felé.

35. táblázat: Mezőgazdaság és agrár-környezetvédelem térségspecifikus fejlesztése alprogram

Intézkedés	A talaj termőképességéhez és minőségéhez igazodó természetes tápanyag utánpótlás biztosítása.
Cél	A térségben keletkező trágya és komposzt talajerő utánpótlásra történő felhasználásával a műtrágya felhasználás csökkentése.
Intézkedések indokoltsága	A térség agrárpotenciálja az országos átlagot meghaladja, megfelel vetésforgóval és trágyázással a növényi kultúrák által elhasznált tápanyag visszajuttatható és ezzel az ökológiai állapot szinten tartása, javítása biztosítható, alacsony szállítási költségek és energiafelhasználás mellett.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	Az intenzív állattenyésztés és komposztáló üzem közeli területek.
Célcsoportok	Állattenyésztést és növénytermesztést is folytató egyéni gazdálkodók.
Output indikátorok	– Terméshozam (t/ha). – Trágyázásba bevont terület (ha) kijutatott trágya (tonna). – Kiegyenlített talaj tápanyag.
Eredmény indikátorok	– Komposzt és trágya folyamatos felhasználása. – Természetes ökoszisztémába való visszajuttatás.
Hatás indikátorok	– Ökológiai állapot megőrzése.

5.13 Tudásgazdaság fejlesztése

Békés megye társadalmi-gazdasági felzárkóztatásának alapvető feltétele a lakosság képzettségének javítása. A tudásgazdaság alapjainak megteremtése aligha képzelhető el a Békés megyében élők iskolázottságának javítására szolgáló beavatkozások nélkül. A prioritás két lábon áll (36. táblázat):

- közoktatás fejlesztési program,
- e-kultúra fejlesztést segítő program.

Mint azt a stratégiát megalapozó 2006. évi helyzetvizsgálat és elemzés igazolta, Békés megyében az elmúlt években folyamatosan romlott a lakosság eltartó képessége (napjainkban a teljes lakónépesség csupán $\frac{1}{4}$!), ami a csökkenő lakónépesség, alacsonyabb foglalkoztatás, gyengébb iskolázottság, rosszabb vásárlóerő, magasabb szociális ellátás igények ördögi körét vetítette előre.

36. táblázat: Békés megye tudásgazdaság fejlesztési prioritásainak struktúrája

Oktatás-fejlesztési program	e-kultúra fejlesztési program
a) Életpálya tervezési alprogram a/1. Útjelző: tanácsadói részprogram a/2. Empátia: tanár felkészítő részprogram a/3. Érvényesülés: diák felkészítő részprogram b) Hálózatfejlesztési alprogram b/1. Kapcsolati háló operatív alprogram c) Képzésfejlesztési alprogram c/1. Hozzáértés: gyakorlati képzésfejlesztés részprogram c/2. Mozgástér: mobilitás részprogram c/3. Idegen nyelvek részprogramja c/4. Strukturális fejlesztés részprogramja c/5. Élettér: horizontális fejlesztési részprogram c/6. Kézfogás: vonzáster bővítési részprogram d) Hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi alprogramja d/1. Helyzetbe hozás részprogramja d/2. Felzárkóztató részprogram	e-önkormányzat alprogram e-piacok alprogram

A megye közoktatási rendszerét hatékonyabbá és a munkaerőpiaci igényeket alkalmasabbá kell tenni ! Ennek számos oka van (pl.: a szakképzések alacsony színvonala, értékvesztések, stb.). A közoktatásnak struktúrájában és feltételrendszerében folyamatosan alkalmazkodnia kell ezekhez az elvárásokhoz, amely tudatosan megtervezett és végrehajtott stratégiát igényel a közoktatás szereplőitől. A változásokat különösen indokolja, hogy:

- Békés megye kistérségeinek túlnyomó többségében a humán fejlettségi index (HDI) az országos átlagnál jóval alacsonyabb.
- A megye társadalmi összetétele heterogén. Igen magas a szociálisan hátrányos helyzetűek aránya főként a cigány lakosság körében. Az elmaradott kistérségekben az átlagosnál jóval magasabb a munkanélküliség és alacsonyabb a foglalkoztatási ráta.
- A megyében az egy főre jutó GDP (az EU regionális politikájában is használatos fejlettségi mutató) alapján a jelenlegi 25 tagország 244 régiójának rangsorában a 236. helyen áll.

Közoktatás-fejlesztési célok

a) A célképzést meghatározó általános alapelvek:

- Javítani kell a szakképzés színvonalát, növelni kell a résztvevők arányát; nagyobb súlyt kell helyezni a szakképzésen belül a gyakorlati oktatásra. Ennek megfelelően javítani kell a gyakorlati képzés feltételeit.
- Javítani kell a szakképzés és a felnőttképzés egymásra épülését.
- Javítani kell a felnőttek pályaorientációs képzését; a szakképzésben hangsúlyt kell helyezni az álláskeresési módszerek és szituációk elsajátítására.
- Biztosítani kell a pedagógusok folyamatos szakmai- és módszertani továbbképzésének feltételeit.
- Javítani kell a szakképző intézmények technológiai infrastruktúráját.
- Erősíteni kell a képzőhelyek szakmai kapcsolatait, hálózati együttműködésének feltételeit.
- Olyan komplex programokat és ezeken keresztül olyan folyamatokat lehet és kell beindítani, amelyek hozzájárulnak a hátrányos helyzetűek szegregációjához.

A célmeghatározás során figyelembe vett európai és hazai szempontok

A közoktatás mérföldkövei (elfogadta az EU Oktatási Minisztereinek Tanácsa):

- az iskolaelhagyók átlagos számának csökkentése (10 %-ra),
- a matematikai, természettudományos és műszaki végzettséggel rendelkezők arányának növelése, a nők részesedésének javítása mellett,
- a felső és középfokú iskolai végzettségűek számának növelése (85 %-ra)
- az alacsony szintű olvasási-szövegértési kompetenciával rendelkezők arányának csökkentése (20 %-ra),
- az élethosszig tartó tanulásban résztvevők arányának növelése (12,5 %-ra).

Indikatív európai célok a lisszaboni célkitűzéseknek megfelelően a humán erőforrás alkalmazkodóképességének javítása, oktatási, képzési rendszereinek fejlesztése, munka-erőpiaci elhelyezkedés sikerességének növelése.

Hazai célprogramok

Az oktatás eredményessége és az alapvető készségek fejlesztése terén szükséges

- az alapkészségek-, valamint
- a kompetenciák (informatika, idegen nyelv, együttműködési képesség, tanulás tanulása, szociális alapkészségek) fejlesztése.

Az egész életen át tartó tanulás megalapozása terén azoknak a kulcskompetenciáknak a fejlesztése szükséges, amelyek az egyént alkalmassá teszik erre. Így:

- Iskolák, pedagógusok módszertani kultúrájának megújítása.
- Egyenlőtlenségek mérséklése,
 - az integráció elősegítése (különböző képességű kulturális identitású és felkészült-ségű tanulók együttnevelésének biztosítása), továbbá
 - a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók nevelését-oktatását folyamatosan, a normál tantervű intézményekben, osztályokban kell megvalósítani.

Az oktatás minőségének javítása terén szükséges:

- a minőségfejlesztési, minőségirányítási program működtetése az intézményekben,
- mérési, értékelési rendszer kiépítése, továbbfejlesztése,
- helyi pedagógiai nevelési programok és tantervek minőségének és szakszerűségének biztosítása, folyamatos felülvizsgálata.

A pedagógus szakma fejlesztése érdekében rendszerszerűen kell működtetni a pedagógus alapképzést, a továbbképzést, az átképzést, a pedagógus szakvizsga rendszerét.

Az információs és kommunikációs technológiák alkalmazása terén szükséges:

- az informatikai eszközellátottság fejlesztése,
- az informatikai eszközök működtetésének (rendszergazda), karbantartásának és cseréjének megoldása,
- a tartalom és módszertani fejlesztés,
- a pedagógusok és az ő munkájukat segítő alkalmazottak képzése.

a) Életpálya tervezési alprogram

Az életpálya-tervezés célja a pályaorientáció és pályaválasztás, amelynek segítenie kell a tanuló és a szülő által meghozott tudatos és racionális döntést.

Pályaorientáció folyamatának eredményeképpen az egyénnek olyan személyes szakmai tervet kell készítenie, amely segíti, hogy konkrét céljaik legyenek; felismerteti, hogy választásaikért egyéni felelősségük van, amit egész életen át fel kell vállalni.

A pályaorientációnak fel kell ébresztenie a fiatalokban azokat az ambíciókat, amelyek információhiány vagy hátrányos helyzet vagy a személyes fejlődés üteme miatt magától nem jelentkezne.

A szakközépiskolai képzésben a pályaorientáció adhat keretet azoknak a szakmától független képességeknek a fejlesztéséhez, amelyek a munka világában feltétlenül szükségesek (pl.: az együttműködési képesség, kommunikációs képesség, probléma megoldási képesség, tervezési képesség).

Az életpálya tervezési program keretében három

- tanácsadói,-
- tanár felkészítői,-
- diák felkészítői

operatív alprogram indítását javasoljuk.

a/1. Útjelző (tanácsadói) operatív alprogram

A pályaaorientáció összetett, egyrészt szakmai-, másrészt nagyfokú emberismeretet igénylő feladat. A szakképzésbe jelentkezők (különösen az első szakképzésre jelentkező 14 évesek) társadalmi-szociális helyzetüknél fogva tanácstalanok, bizonytalanok. A tanácsadói programnak az első lépéseik megtételét kell a munkaerőpiaci helyzettel összhangban megteremteni.

Hasonló bizonytalanság tapasztalható a szakmával már rendelkező, de tartós munkanélkülivé váltak esetében. A programnak számukra is fel kell tudni jövőképet vázolni.

37. táblázat: Útjelző tanácsadói operatív alprogram

Alprogram célja:	A regionális munkaerőpiaci igényekkel és az egyéni adottságokkal összhangban álló szakmaválasztás (képzés, átképzés) orientációja. Kulcsszavak: • magas színvonalú, személyre szabott képzés, • államilag elismert bizonyítvány szerzése, • személyiségfejlesztés, • szakmaorientált nyelvismeretek és IT képzés. Alprogram üzenete: <i>Csak a felkészült pedagógus tudja tudását átadni !</i>
Alprogram tartalma:	Kistérségi, ill. megyei szintű tanácsadói hálózat kiépítése, road-show programok szervezése; pályaválasztási orientációs programok indítása az általános iskola felső tagozataiban.
Érintett szervezetek:	• Szakképző intézmények. • Megyei kereskedelmi és iparkamarák. • Megyei munkaügyi központok. • Általános iskolák. • Térségi integrált szakképző központok.

A program célja: szakma orientáció erősítése, a keresleti, kínálati viszonyok és az egyéni adottságok jobb összehangolása.

A program kulcsszavai:

- magas színvonalú, személyre szabott képzés,
- államilag elismert bizonyítvány szerzése,
- személyiségfejlesztés,
- szakmaorientált nyelvismeret és IT képzés.

Program tartalma:

A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően létre kell hozna a szakképzési tanácsadás hálózatát.

A hálózat munkatársainak feladata:

- az egyéni igények és képességek megismerése,
- személyes szakmai orientáció;
- személyre, ill. szervezetre szabott képzési programok összeállítása.

a/2. Empátia: Tanár felkészítő operatív alprogram

A nemzetközi tapasztalatok szerint egyre fontosabb az életpálya alakítása. Egyre inkább az a társadalmi és munkaadói elvárás, hogy a képzésben résztvevők egyre inkább tisztában legyenek jövőbeni lehetőségeikkel.

A különböző iskola-munka átmenetről szóló irodalmak szerint akkor jó az iskolai segítő tevékenység, ha:

- szimulált körülmények között biztosítja a tanulók számára fontos munkatapasztalatok megszerzését,
- motiválja őket, hogy megismerjék, milyen foglalkozások betöltésére képesek,
- megtanítja őket, hogy az életben hozott döntéseknek következményei vannak,
- lehetővé teszi, hogy ellenőrizzék a különböző döntéshozatali modellek helytállóságát a különböző helyzetekben,
- szerepjátékokat alkalmaz, amelyek a legfontosabb segítő módszerek,
- segíti a képességek, az érdekek, az értékek, a munkavégzési szokások és az egyéni adottságok megtanulását, ezek lehetővé teszik az egyén számára a megfelelő életvitel kialakítását a folyamatosan változó munkakörülmények között,
- lehetővé teszi, hogy a tanulók fejlesszék a munkavállaláshoz szükséges képességeiket.

A program célja iskolai szakemberek felkészítése, akik segítik a képzésben résztvevők pályaeépítési terveinek összeállítását.

38. táblázat: Tanár felkészítő operatív alprogram

Alprogram célja:	Pedagógusok felkészítése a szakképzésben résztvevők pályaépítési terveinek kidolgozására. Alprogram üzenete: <i>Csak a felkészült pedagógus tud tudást közvetíteni !</i>
Alprogram tartalma:	A továbbképzés, tartalmát tekintve az alábbi elemekből áll: • tárgyalási technikák, • konfliktuskezelő technikák, • személyiség fejlesztő tréning, • önismereti tréning, • szociológiai helyzetelemzés, • pályaaorientációs ismertek, • tanulási problémákkal küzdő tanulók pedagógiája, • projekt megvalósítás tervezése, • pályázat írási technikák, • informatika, • média-technológiai ismeretek.
Érintett szervezetek:	• Általános iskolák. • Szakképző intézményei. • Régió felsőoktatási intézmények. • Miskolci Egyetem Továbbképzési Központja. • Térségi integrált szakképző központok.

a/3. Érvényesülés: diák felkészítő operatív alprogram

A kilencvenes években bekövetkezett változások az életpálya-építést nagymértékben újraértékelték. Megjelent a piacgazdaság és a verseny az élet minden területén. Az iskoláknak egyre inkább fel kell ismerniük, hogy fel kell készíteni a tanulókat a munkaerőpiaci elvárásokra és az élethosszig való tanulásra. Ellenkező esetben potenciális munkanélkülieket képeznek, és előbb vagy utóbb a szülők nem küldik gyermekeiket ezekbe az iskolákba.

A szakiskolai tanulmányokat befejező, végzett szakmunkások munkaerőpiaci esélyeinek növelése érdekében, szakmai életútjuk megalapozásához nélkülözhetetlen feltétel a pályorientációs ismereteiknek megalapozása, illetve bővítése, még az iskolai nevelés-tanítás folyamatában. A tudatos pályatervezéshez szükséges készségek kialakítása, fejlesztése szükséges feltétele a munka világában való biztonságosabb eligazodásukhoz. (A cambridge-i Nemzeti Életpálya-építő és Tanácsadó Intézet igazgatója „Az életpálya-tanácsadás és gazdasági előnyei” című tanulmányában azt írja: az iskolából a munkába és a munkából a munkába való átmenet elemzése kétségszerűen vonják, hogy csak egyszerűen információk adása és a tanácsadás elegendő a kívánt eredmények eléréséhez. Az életpálya-építési tanácsadásnak és az iskola-munka átmenetnek a célja, hogy segítse azoknak a képességeknek, érdeklődéseknek, értékeknek, viselkedésformáknak a megtanulását, amelyek képessé teszik az egyént, hogy sikeres életet alakítson ki az állandóan változó munka világában.)

A tanulóknak, mielőbb kilépnek az iskolából, meg kell tanulniuk, hogy „előre nézzenek” és „körülnézzenek”, valamint képességeket és jártasságokat kell szerezniük az alábbi öt területen.

- önismeret,
- foglalkozási információk,
- döntéshozatal,
- tervezés,
- problémamegoldás.

A munkavállalókat fel kell készíteni arra, hogy a szakma gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati képességek mellett információval kell rendelkezniük az életről és a munkáról, amelyek segítik őket abban, hogy egészséges és sikeres tagjai legyenek a társadalomnak. Ennek az elképzelésnek megfelelően az életpálya-építés nem más, mint egy élethosszig való tanulás.

39. táblázat: Diák felkészítő operatív alprogram

Alprogram célja:	A szakképzésben résztvevők önismeret, probléma megoldási és életpálya tervezési ismereteinek bővítése. Alprogram üzenete: <i>A hozzáértés munkalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	Új ismeretek bevitelle a képzésbe, mint pl.: • tárgyalási technikák, • önismereti tréning, • személyiségfejlesztő tréning, • konfliktuskezelés.
Érintett szervezetek:	• Régió szakképző intézményei. • Régió kereskedelmi és iparkamarái. • Kézműves kamarák. • Térségi integrált szakképző központok.

Különböző kutatások irányulnak arra, hogy meghatározzák az életpálya-építési folyamat kulcselemeit; ezek szerint az életpálya-építési folyamat öt aranyszabálya a következő:

- *A változás állandó.* Az alkalmazkodási képesség az egyik legfontosabb képesség.
- *A tanulás állandó.* Az iskola befejezése nem jelenti a tanulás befejezését. A tanulás lehetőségei mindig megvannak, és ezt ki is kell használni.
- *Az „utazásra” kell koncentrálni.* Az életben nincs egyetlen cél. Az élet egy izgalmas utazás különböző irányokba és céllal, amelyek változhatnak.
- *Kövesd a szívedet.* Hagyni kell, hogy az álmok alakítsák a célokat, és ezután döntsünk, hogy valójában mit akarunk.
- *Keressünk szövetségeseket.* A célok elérésében a barátok, a család, a szülők értékes források és támogatók.

A nagyon gyakran elhangzó „Mi szeretnél lenni?” kérdés – szülőtől, tanároktól és tanácsadóktól – elveszti a jelentőségét a nagymértékben és nagy gyakorisággal változó munkaerőpiaci körülmények között. Irreális elvárni a tanulóktól, hogy életük során csak egy foglalkozásuk és munkahelyük legyen. Minden válasz, ami erre a kérdésre adható nem kielégítő, vagy rossz. A sikerhez vezető egyetlen komplex képesség, megtanulni az alkalmazkodást a munkaerőpiaci feltételekhez.

b) Hálózatfejlesztési alprogram

A Békés megye szakképzési stratégiájának fontos célja a hálózat **minőségi** fejlesztése, ami azt is jelenti, hogy újabb képzőhelyek létrehozása ma indokolatlan. Ezzel szemben kiemelten kell kezelni:

- a szakképzési klaszterek kialakítását (háló operatív program),
- vállalkozói készségfejlesztési program - mesterképzés-vállalkozóvá válás
- a gyakorlati képzések tartami és technikai feltételeinek megújítását (hozzáépítés operatív program),
- az oktatók mobilitásának elősegítését (mozgástér operatív program).

b/1. Háló-kapcsolatok együttműködés fejlesztésének operatív alprogramja

A szakképzés hatékonyságának növelése érdekében, az Európai Unió gyakorlatának megfelelően egyre nagyobb jelentősége lesz az oktatási hálózatoknak (klasztereknek). Egyre több olyan képzési forma jelenik meg, mint pl.:

- pénzügyi szakügyintéző,
- számviteli szakügyintéző,
- informatikai statisztikus és gazdasági tervező,
- élelmiszeripari menedzser,
- gépipari mérnökasszisztens,
- villamos- mérnökasszisztens,
- képi diagnosztikai és intervenció asszisztens.

Nyilván ezek indításakor célszerű koordinált együttműködés, oktatási klaszterbe történő rendeződés. Ennek keretében a képzőhelyeknek minőségi akkreditáción kell keresztülmenniük.

40. táblázat: Kapcsolati-háló operatív alprogram

Alprogram célja:	Oktatási, szakképzési klaszterek kialakítása, amelyek biztosítják a minőségi oktatás koncentrált személyi, tárgyi és módszertani feltételeit. Alprogram üzenete: <i>Hálózatban könnyebb !</i>
Alprogram tartalma:	Közös tananyag, tárgyi eszköz, vállalkozói inkubátorok, szakmai feltétel, oktatási technikák kifejlesztése és használata; távoktatási hálózat kialakítása.
Érintett szervezetek:	• Kamarák. • Vállalkozások. • Iskolai rendszerű szakképző intézmények. • Iskolai rendszeren kívüli szakképző intézmények. • Régió felsőfokú oktatási intézményei.

c) Képzésfejlesztési alprogram

c/1. Hozzáértés-gyakorlati képzésfejlesztés operatív alprogramja

A fejlett ipari országokban különös súlyt helyeznek a szakmai ismeretek magas szintű oktatására.

A program célja a szakiskolai szakmai oktatás módszereinek megújítása. Gyakorlatorientált módszerek megismerése, adaptálása, bevezetése, a tananyag-tartalmi és formai megújítása, amely elősegíti a tanulók tanulás alatti sikerélményeinek megszerzését, önálló munkavégzésre serkentenek, növelik a fiatalok szakma iránti érdeklődését, továbbá jelentős motivációs erőt adnak a szakképesítés megszerzéséhez.

A program megvalósításának alapvető feltétele a szakiskolai tanárok szakmai ismeretének bővítése, a gyakorlati oktatás technikai hátterének fejlesztése. (A XXI. század igényeinek megfelelő szakembereket nem lehet ui. a XX. század közepének technikai-, technológiai feltételei mellett felkészíteni!)

41. táblázat: Gyakorlati képzésfejlesztési operatív alprogram

Alprogram célja:	Gyakorlati képzés programjának, eszközháttérének fejlesztése, a magas színvonalú, megbízható, határidőbiztos munkára történő nevelés személyi és tárgyi feltételeinek megteremtése. Alprogram üzenete: <i>Hozzáértés munkalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	Minőség fejlesztése nemzetközi együttműködésekben a szakképzési rendszerek és a szakképzés gyakorlatának vonatkozásában. A tematikus projekteknek kifejezetten a szakképzési rendszereken belül a tervezéshez, a szervezéshez és a menedzsmenthez kapcsolódó minőségbiztosításra (megközelítések, módszerek, eszközök) kell koncentrálniuk, hogy azok jobban megfeleljenek az EU szakpolitikai céljainak.
Érintett szervezetek:	• Képző intézmények. • Vállalkozások. • Megyei kereskedelmi és iparkamarák. • Térségi integrált szakképző központok.

c/2. Mozgástér-mobilitás alprogram

Az elmúlt években az oktatáspolitikai figyelmű elsősorban a szakközépiskolák irányába fordult, különböző okok miatt a szakmunkásképző intézmények háttérbe kerültek, ami hátrányosan érintette az ott dolgozó tanárt kart.

A mobilitási projektek célja a szakmai alap- és továbbképzés európai jellegének erősítése, valamint az elméleti és gyakorlati szakmai tudás és a szaknyelvi készségek fejlesztésének elősegítése. E pályázattípus többek között lehetővé teszi a szakképzés különböző szereplői, így az oktatási és a gazdasági szféra közötti együttműködést. A mobilitási projektek mind céljukat és célcsoportjukat, mind időtartamukat tekintve két csoportra oszthatók: külföldi gyakorlatokra és csereprogramokra. Mindkét típus esetében a küldő félnek kell pályázatot benyújtania saját nemzeti irodájához. A Leonardo program támogatja azokat a mobilitási projekteket, amelyek viszonyossági alapon épülnek fel, a partnerek kölcsönös látogatása azonban csak abban az esetben jöhet létre, ha a külföldi partner szintén pályázik Leonardo támogatásra, és azt elnyeri, illetve egyéb forrásokat talál magyarországi látogatásának fedezésére.

A külföldi gyakorlat olyan szakmai gyakorlattal és/vagy képzéssel töltött időszak, amelyet a résztvevő (a kedvezményezett) egy külföldi fogadóintézményben (vállalat és/vagy szakképző intézmény) tölt. Ezalatt az időszak alatt a kedvezményezettnek alkalma nyílik munkatapasztalat szerzésére, szakmai tudásának és készségeinek fejlesztésére, valamely idegen nyelv aktív gyakorlására - mindez jelentősen növeli munkaerőpiaci esélyeit.

42. táblázat: A mobilitási projektek különböző célcsoportjai, időtartama és pénzügyi támogatása

Célcsoport	Fogadó fél	Időtartam	Támogatás
Külföldi gyakorlat			
Szakmai alapképzésben résztvevő fiatalok	Szakképző intézmények vállalatok	3 hét – 9 hónap	• Max. 5000 euró/fő (utazás, szállás, megélhetés, biztosítás). • Max. 500 euró/pályázó a kis- és középvállalkozások első pályázatának elkészítéséhez. • Szervezési és adminisztrációs költségek. • A célcsoport pedagógiai, kulturális, nyelvi és pszichológiai felkészítésére max. 200 euró/fő (3 hónapnál rövidebb külföldi gyakorlatok és csereprogramok), max. 500 euró/fő (3 hónapnál hosszabb külföldi gyakorlatok), (de max. a projekt támogatásának 10 %-a). A megítélhető támogatás felső határa célcsoportonként eltérő összegű, és függ a résztvevők számától, a kinntartózkodás helyétől és időtartamától.
Felsőoktatásban tanuló diákok	Vállalatok	3-12 hónap	
Fiatal dolgozók Friss diplomások	Szakképző intézmények Vállalatok	2-12 hónap	
Csereprogramok			
HR vezetők Szakképzési vezetők/ munkatársak Oktatók Foglalkoztatási tanácsadók	Vállalatok Szakképző intézmények	1-6 hét	
Szaknyelvet oktatók Szaknyelvi tanácsadók	Vállalatok Szakképző intézmények	1-6 hét	

A külföldi gyakorlatoknak az alábbi feltételeknek kell megfelelniük:

- A kedvezményezett képzéséhez (illetve átképzéséhez) szorosan kapcsolódó vagy azt kiegészítő, a fogadóintézmény országában képzettséget adó gyakorlat vagy szakmai képzés biztosítása.
- A fogadóintézménynél megszerzett készségek, tudás elismerése a küldő ország szabályai szerint (oklevél vagy a szakképesítés adott szintű megszerzését tanúsító okirat révén).
- A kedvezményezett fogadóintézményen belüli oktatói, mentori felügyeletének biztosítása és a küldő szervezet folyamatos tájékoztatása.

A csereprogramok képzőintézmények és vállalatok közötti mobilitási tevékenységek. A csereprogramok a szakképzésben dolgozók számára nyújtanak lehetőséget arra, hogy tudásukat és tapasztalataikat más országokban, eltérő szervezeti körülmények között hasznosíthassák, illetve azokat tovább gyarapíthassák. A csereprogramok célja továbbá az oktatási és gazdasági szféra közötti tapasztalatcsere, a technológiai és tudományos újítások átvitele. A program fontos eleme, hogy a külföldi út a kedvezményezettek számára szakmai továbbképzést jelent.

A szaknyelvi oktatók és tanácsadók csereprogramjánál a cél a munkakörnyezetben történő kommunikáció fejlesztésére irányuló képzési módszerek kidolgozása.

A csereprogramok - a mobilitási tevékenységek általános jellemzésénél már leírtak alapján - nem feltétlenül jelentenek kölcsönösséget, de a program szempontjából előnyös, ha a projekt viszonyossági alapon valósul meg.

A mobilitási projektek alapfeltételei:

- A pályázó intézménynek minimálisan egy külföldi partnere legyen.
- Legalább az egyik partner az Európai Unió valamely tagállamából származzon.
- A projektek maximális időtartama 2 év, amely magában foglalja a külföldi gyakorlat/csere előkészítését, lebonyolítását és az eredmények értékelését, terjesztését. Két-éves futamidejű projektek támogatására akkor nyílik mód, ha a kiutazásokra több turnusban, egymást követő években kerül sor.
- Elszámolható költségtételek:
 - általános programszervezési költségek (ide tartozik a monitoring és az elért eredmények terjesztésének költsége is);
 - a mobilitással összefüggő költségek (utazás, szállás, megélhetés, biztosítás);
 - a kedvezményezettek pedagógiai, nyelvi, kulturális és pszichológiai felkészítése.
- A mobilitási pályázatok benyújtása a Leonardo Nemzeti Irodához történik, a pályázatok bírálatát a nemzeti iroda által megbízott hazai szakértők végzik, a nyertes pályázókkal a Tempus Közalapítvány/Leonardo Nemzeti Iroda köt szerződést, és ennek megfelelően a támogatás átutalását is a Közalapítvány végzi.

- A Leonardo támogatás kiegészítő támogatás. A pályázati útmutató ugyan nem határoz meg kötelező önrészt a pályázók számára, a projekt megvalósításához azonban az esetek jelentős részében további források bevonása szükséges.

A programban külföldről érkező diákok, hallgatók, fiatal munkatársak és a szakképzésben járatos kollégák, egyetemi oktatók, vállalati trénerek fogadására is mód nyílik, ezzel elősegítve egy más szemléletmód, munkakultúra, szakmai háttér megismerését. A magyar fogadó intézmény ebben az esetben partnerként szerepelhet a külföldi küldő intézmény által benyújtott pályázatban.

A mobilitási operatív program a pedagógusok mozgásterének bővítését kívánja megteremteni:

- rövid- és hosszabb távú tanulmányutakkal,
- idegen nyelvismeretek bővítésével.

Tanulmányutak

A program alapvető célja az iskolai rendszerű szakképzésben, kiemelten a szakmunkás-képzésben oktatók mobilitásának megteremtése külföldi és hazai tanulmányutak támogatása, amelynek keretében lehetőség nyílik megismerni:

- az iskolamenedzsment működésének technikáit;
- az iskolamenedzsment kapcsolatát a gazdasági élet szereplőivel, a fenntartóval, a társadalmi szervezetekkel;
- a pályaaorientáció megoldásának gyakorlati kérdéseit,
- a hátrányos helyzet és felzárkóztatási technikákat,
- a modulrendszerű szakképzés alkalmazásának gyakorlatát.

c/3. Idegen nyelvek alprogramja

Az idegen nyelvi képzés feltételrendszerének fejlesztésével, kialakításával és a képzési igényeknek megfelelő tananyagfejlesztéssel el kell érni, hogy ebben a szakképzési szegmensben is növekedjen az idegen nyelven kommunikálni képes oktatók száma. Mindaddig, amíg a szaktanár nem beszél egyetlen egy idegen nyelvet sem, a negatív példája nem motíválja a szakképzésben résztvevő fiatalokat a gyakorlati nyelvismeret megszerzésére. Ezért meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy a szaktanárok szaknyelvi ismerete fejlődjön. Erre a hazai tanfolyamokon túl anyanyelvi környezetben is esélyt kell biztosítani. Ezen túlmenően magyar és idegen nyelvű oktatási anyagokat, segédleteket kell a tanárnak rendelkezésére bocsátani, ami megkönnyíti a szaknyelv, ill. speciális szakkifejezések elsajátítását.

A megye földrajzi helyzetéből adódóan a nyugat-európai nyelveken túl nem elhanyagolható a román-, a szerb-, valamint a horvát nyelv ismerete sem. Ezért az iskolai kapcsolatok építésénél erre is figyelemmel kell lenni !

43. táblázat: Mobilitási operatív alprogram

Alprogram célja:	Nemzetközi és hazai tanulmányutakon, képzési programokban való részvétel; a tanárok mozgásterének megteremtéséhez szükséges nyelvi képzések. Alprogram üzenete: <i>Hozzáértés munkakalkulát teremt !</i>
Alprogram tartalma:	• Rövid (1 hetes) és hosszabb távú (1 hónapos) hazai és külföldi tanulmányutak. • Idegen nyelvű prezentációs anyagok, oktatási segédletek összeállítása, eljuttatása a képzőhelyekre. • Idegen nyelvű szakoktatási modulok elkészítése.
Érintett szervezetek:	• Szakképző intézmények. • Megyei kereskedelmi és iparkamarák. • Tagállami szakképző intézmények.

A tradicionális szakmák körében is felgyorsult a technológiaváltás, nem beszélve az újonnan megjelenő szakmai igényekről. Ugyanakkor a tananyag fejlesztésekor tartósan számolni kell avval, hogy a szakiskolákban jelentkeznek olyan fiatalok is, akiknek a hagyományos iskolai értelemben vett tanulási képességük a gyengébb, a gyakorlati cselekvési képességük pedig az erősebb sajátosságuk, másrészt olyanok, akik különböző okok (pl.: gyengébb általános iskolai tanulmányi eredményük, a magasabb fokú iskoláztatást már nem támogató családi háttér, stb.) miatt csak szakiskolai továbbtanulásra képesek. Ebből következően ezeknek a tanulóknak a tanulási és szociális problémái együttesen olyan nevelési-oktatási képzési „kihívást”, jelentenek a szakiskolák számára, amelynek a többi középfokú (szakképző) intézményhez képest jóval nehezebb megfelelni, különösen, ha figyelembe vesszük ezen iskolák sokszor hátrányos személyi-tárgyi-anyagi ellátottságát.

A képzési program keretben négy alprogramnak van kiemelt jelentősége:

- strukturális fejlesztésnek (tudás),
- a horizontális fejlesztésnek (élettér),
- a vonzáskör bővítésnek (kézfogás), valamint
- a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi megteremtésének (esély).

c/4. Strukturális fejlesztés operatív alprogramja

A program célja, hogy hozzájáruljon az alapkészségek fejlesztéséhez, gazdagabbá tegye a pedagógusok módszertani kultúráját. Ennek érdekében lehetővé kell tenni:

- a közismereti és szakmai előkészítő képzés tartalmának, módszereinek megújítását,
- a szaktanárok és oktatók ismeretátadási módszereinek fejlesztését,
- az ismeretek átadásához szükséges eszközrendszerek korszerűsítését, bővítését.

A képzés minőségi fejlesztése az egész régió érdeke. Ezért a fejlesztéshez szükséges források biztosítása sem lehet a képzőhely, ill. a fenntartó feladata. A megyei- és a regionális fejlesztési tanácsoknak kiemelt prioritásként kell kezelniük az iskolai rendszerű szakképzés technikai feltételeinek fejlesztését a regionális prioritások és programok kialakításakor, ill. az ehhez kapcsolódó pályázatok kiírásakor.

44. táblázat: Tananyagfejlesztési operatív alprogram

Alprogram célja:	Szakképzés tananyagának tartalmi fejlesztése, a tartalommal konform oktatástechnika biztosítása. Alprogram üzenete: <i>A tudás munkagalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	• Innovatív szakképzési eszközök, módszerek megtervezése, kifejlesztése, tesztelése, értékelése, terjesztése. • Új oktatási segédanyagok fejlesztése, tesztelése. • Az új információs és kommunikációs technológiák (ICT) minél szélesebb körben történő használatának elősegítése, új alkalmazások kidolgozása. • Olyan nemzetközi nyitott és távoktatási hálózatok létrehozása, amelyek lehetővé teszik az innovatív oktatási eszközök és módszerek minél szélesebb közönség számára történő hozzáférését (multimédiás oktatási segédanyagok, honlapok). • Új képzési modulok, tantervek, szakirányok, tanári továbbképzések kifejlesztése. • Új képzési programok kidolgozása, tesztelése (a képzés kialakítása támogatható és nem a kurzus megtartása).
Érintett szervezetek:	• Régió szakképző intézményei. • Tagállami szakképző intézmények. • Régió térségi integrált szakképző központjai.

c/5. Élettér-horizontális fejlesztési operatív alprogram

Az a munkavállaló, aki csak egyetlen szűk területen alkalmazható speciális szakmával rendelkezik, mint azt a gyakorlat igazolja, folyamatosan ki van téve a munkaerőpiacról történő kirekesztődésnek. Ezért az adott szakma elsajátíttatása mellett mind nagyobb jelentősége van a párhuzamos, továbbá a komplementer ismeretek megszerzésének. Ilyen ismeretek pl.:

- *Munkavállaláshoz kötődő ismeretek*, amelyeket a munkáltatók fontosnak tartanak, és amelyek révén munkához lehet jutni, illetőleg segítenek a jó szaktudás megszerzésében és a karrierépítésben. A többi körben folytatott kutatások alapján az Európai Képzési Alapítvány szerint a következők tartoznak ide: kommunikáció, információfeldolgozás, alkalmazkodóképesség, önálló döntéshozatal, állampolgári és fogyasztói jogok és kötelességek, tanulás és önfelkészítés, nyelvtudás, kezdeményezőkészség és kreativitás, kritikai képesség (érvelés), munkafolyamatok irányítása, problémamegoldás, önbizalom bizonytalan helyzetekben, gondolkodás és cselekvés.
- *Vállalkozói ismeretek*, amelyek az önálló vállalkozási lehetőségek megtalálásában, elindításában, valamint a vállalkozások eredményesebbé tételében segíthetnek. Ezekhez szükséges készségek tehát: a kommunikáció, a bizonytalanság feldolgozása, a szilárd morális alap, az üzleti elképzelések kidolgozása és tényszerű adatokkal, információkkal való alátámasztása, információfeldolgozás, személyes és családi források befektetése, tanulás, az elkövetett hibák helyrehozatala, kapcsolattartás üzleti partnerekkel és hatóságokkal, matematikai, számolás készségek, önálló cselekvés, problémamegoldás, a lehetőségek felismerése és megragadása, korlátozott erőforrásokkal való élni tudás, a személyes kapcsolatok és társadalmi hálók felhasználása, együttműködés másokkal.
- *Menedzsment ismeretek*, amelyek elsősorban, de nem kizárólagosan a munka során saját magunk és mások irányításához szükségesek. Ide tartoznak: elemző gondolkodás, csapatépítés, a tudás átadása, kommunikáció, tanácsadás, kreativitás, döntéshozatal, feladatok és jogkörök átadása, összpontosítás az eredményességre, mások befolyásolása, információkeresés és-gyűjtés, ítéletalkotás, vezetői készségek, tanulás, változásmenedzsment, a stressz feldolgozása, motiváció, tárgyalás és meggyőzés, problémamegoldás, önbizalom, stratégiai látásmód, együttműködés másokkal.

45. táblázat: Horizontális fejlesztési operatív alprogram

Alprogram célja:	• Párhuzamos és/vagy komplementer szakmai ismeretek megszerzésére történő motiválás (több lábon állás), a munkaerőpiacon esélyek növelése érdekében. • Szemléletformálás, a több-lábon állás szükségességének oktatása, felismertetése. Alprogram üzenete: <i>A tudás és vállalkozó készség munkaalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	• Munkavállaláshoz vállalkozáshoz, menedzsmenthez kötődő ismeretek megszerzése. • Vállalkozóvá válás feltételeinek összekötése a szakképzéssel
Érintett szervezetek:	• Szakképző iskolák. • Kereskedelmi és iparkamarák. • Vállalkozók.

A munkaerő - piaci igények szempontjából releváns oktatás és képzés tartalmának, módszereinek meghatározásához jó alapokat adhat az összehasonlító táblázat, amely az egyes készségkategóriák tartalmának átfedését vizsgálja. Ugyanakkor – ha a leszakadás veszélyének kitett tanulók szemszögéből vizsgáljuk a kérdését, akkor – a szempontsört később ki kell egészíteni az elemi és az életvezetési készségek kategóriájának elemzésével is.

c/6. Kézfogás: vonzáskör bővítési alprogram

A program célja alapvetően a szakképzésbe bekapcsolódók számának növelése. A romló demográfiai tendenciák mellett ennek érdekében egyrészt a határon túli fiatalok körében kell megfelelő előkészítettség után propagandát folytatni. Erre elsősorban határon túli hiányszakmák esetében van esély, Békés megye adottságaival összhangban, elsősorban szlovák vonatkozásban.

Másrészt egyre intenzívebb marketing munka alkalmazásával a jelenleginél nagyobb figyelmet kell fordítani az aktív korú nem foglalkoztatottak munkaerő-piaci reintegrációját elősegítő képzésekre.

A program során különös figyelmet kell fordítani a munkaképes, különösen a középkorú nők munkaerőpiaci reintegrációjára. Hosszabb távon ez ui. esélyt adna a kedvezőtlen demográfiai folyamatok megváltoztatására is (az alacsony gyermekvállalási készségben nyilván szerepe van annak, hogy az 5-6 évi főállású családayaságot követően a munkaadók szemében nem számít teljeskörű foglalkoztatottnak a szakismeretek fejlődése miatt a munkára jelentkező kismama).

46. táblázat: Vonzáskör bővítési alprogram

Alprogram célja:	Aktív korúak, nem foglalkoztatottak munkaerőpiaci reintegrációja, teljeskörű munkavállalói készségek és ismeretek megteremtésével. Alprogram üzenete: <i>Csak a versenyképes tudás biztosít munkahelyet !</i>
Alprogram tartalma:	• Szak és betanító képzés. • Ismeret felújítás. • Tanfolyami képzések (vállalkozási ismertek, ön-ismeretek, önmenedzselés).
Érintett szervezetek:	• Szakképző intézmények. • Megyei kereskedelmi- és iparkamarák. • Képzési tanácsadó szervezetek. • Megyei munkaügyi központok. • Térségi integrált szakképző központok.

47. táblázat: Vonzáskör bővítési operatív alprogram

Alprogram célja:	Határon túli 14-18 éves korosztály bevonása a régió szakképzési rendszerébe, a hazai képzési lehetőségek és feltételek bemutatása a határon túli magyar lakta területek általános iskoláiban. Alprogram üzenete: <i>Csak a versenyképes tudás biztosít munkahelyet !</i>
Alprogram tartalma:	• Komplettn képzési programok felajánlása. • Részprogramok (modulok) magyar nyelvű ki-ajánlása. • Részprogramok (modulok) idegen nyelvi (pl.: német) felajánlása. • Tananyag átadás/átvétel.
Érintett szervezetek:	• Megyei kereskedelmi- és iparkamarák. • Szlovák szakmai kamarák. • Magyar és szlovák szakképző intézmények. • Régió térségi integrált szakképző központjai.

d) Hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi alprogramja

A régió nyomott munkaerőpiacán különösen hátrányos helyzetben vannak az egészségügyi és szociális okok miatt hátrányos helyzetűek, a sajátos nevelési igényűek, akiknek sokszor egyetlen egzisztenciateremtési esélye a szakképzési rendszerbe történő bekapcsolódás (ezért arányuk természetesen magasabb is ebben a képzési formában, a többi képzéshez képest).

Esetükben különösen fontos:

- az **esélyegyenlőség** megteremtése és
- a **felzárkóztatás**.

d/1. Helyzetbe hozás operatív alprogramja

A hátrányos, különösen a szociális hátrányos helyzetűek iskolai tanítása, taníttatása kiemelt fontosságú helyi és össz-nemzeti érdek. Szűk látókörű az az oktatás- és gazdaságpolitika, amelyik nem ismeri fel, hogy ennek a rétegnek (csoportnak) a képzése olyan speciális eszközöket és módszereket igényel, amelyek költségigénye meghaladja az átlagot. Ezért különös figyelmet kell fordítani:

- a képzésbe történő bevonásukra és benntartásukra;
- az ismeretek megszerzésére, a munkára nevelésre;
- a nyári foglalkoztatás feltételeinek megteremtésére.

Ez utóbbi azért is fontos, mert a szociálisan hátrányos helyzetűek esetében visszatérő probléma, hogy mindazt a munka- és viselkedési kultúrát, amit ez év során az iskolában megismert, a nyári szüneten a kedvezőtlen környezet hatására elfelejti.

48. táblázat: Hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi operatív alprogramja

Alprogram célja:	Szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok kiscsoportos oktatási feltételeinek megteremtése, - különös tekintettel: – a tanuláshoz szükséges motiváció megteremtése, – munkavégzésre való szocializálás, – pályaválasztási döntés megalapozása, – szakmai képzés előkészítése, – az alapkészségek és képességek fejlesztése, – élettervezés elősegítése. Alprogram üzenete: <i>A szolidaritás és az akarat munkaalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	• Tananyagfejlesztés, kiscsoportos képzési programok indítása. • Nyári foglalkoztatási programok szervezése.
Érintett szervezetek:	• régió szakképző intézményei. • Képzési tanácsadó szervezetek. • Régió kereskedelmi és iparkamarái. • Térségi integrált szakképző központok.

d/2. Hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatási alprogramja

A szakiskolai képzésbe kerülő tanulók között nagy a kudarcokkal terhelt, hátrányos szociális helyzetű, gyenge tanulási képességű, hiányos általános műveltséggel rendelkező, ugyanakkor túlkoros, nehezen nevelhető tanulók aránya. A pedagógiai-képzési hátrányok mellé gyakran társul szociális, családi hátrány.

Az elmúlt évek tapasztalata szerint a kétéves időtartammal meghosszabbított, ugyanakkor felemelt szintű közismereti képzés követelményeit a szakiskolai tanulók meghatározó hányada – fele, harmada – nem tudja teljesíteni, amely nagyarányú bukást és lemorzsolódást, de mindekképpen alacsony szintű elméleti tudást eredményez a 9 és 10. évfolyamokon. A szakiskolai tanulók tanév végi bukási aránya 25 % fölött van, ugyanakkor a tanulók közel fele már az általános iskolában is megbukott egy vagy több tárgyból, illetve a tanulók 4-5 %-a osztályt ismételt.

Azok a tanulók, akik tanulási eredményükben rendkívül gyengék, negatívan befolyásoló kudarcként élik meg a megemelt követelményeket.

E tanulók többsége olyan társadalmi környezetből származik, ahol hiányzik a tanulásra történő motiválás családi háttere (a szakiskolai tanulók többsége általában a leghátrányosabb társadalmi rétegek közül kerül az iskolába: anyagi-szociális és családi-mentális (szocializációs) körülményeik jelentősen rosszabbak a szakközépiskolába vagy gimnáziumba járó fiatalokénál.) A társadalmi helyzetből származó szelekció tehát többszörösen sújtja e fiatalokat. A többszörös hátrányos helyzet következtében a szakiskolába kerülő fiatalok jelentős része tantárgyi bukásokkal érkezik, valamint nem kis része évismétlő.

Ennek figyelembevételével a szakképző iskolákban olyan szakképzésre felkészítő programot kell indítani, ami a szakképzés megkezdéséhez szükséges kompetenciákra készít fel és a következő elemeket tartalmazza: pályaorientációs, helyzetfelmérő, felkészítő, és értékelő szakasz.

49. táblázat: Hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatási operatív alprogramja

Alprogram célja:	Speciális egy éves képzési program kialakítása tanulási nehézségekkel küzdők részére. Alprogram üzenete: <i>Csak a tudás és a kitartás biztosít munkahelyet !</i>
Alprogram tartalma:	Kiscsoportos alpfokú ismereteket is pótló, pályaorientációs elemeket tartalmazó képzés indítása.
Érintett szervezetek:	• Általános iskolák. • Szakképző intézmények. • Kereskedelmi és iparkamarák.

A hátrányos helyzetű, ezen belül különösen a roma tanulók szocializációs hiányosságainak pótlása a pedagógusoktól speciális szakértelmet követel. A tanulók tudásbeli hiányosságainak pótlása a szakmatanulás előkészítésére rendelkezésre álló idő rugalmas kezelésével, egyéni foglalkoztatással lehetséges. Nem csak az ezzel kapcsolatos pedagógiai programok bevezetése, a programok kialakítására és a pedagógusok felkészítésére van szükség, hanem a pedagógus továbbképzési rendszerén belül olyan célprogramok kialakítására is, melyek biztosítják a projekt által elvárt eredményeket.

Gazdasági, szociális és politikai érdek, hogy elsődlegesen a normál szakképzési rendszer alapfeltételeinek biztosításával, ezen belül a halmozottan hátrányos helyzetűek számára szükséges kiegészítő támogatással, speciális programokkal, új módszerekkel, és az ezek megvalósításához szükséges eszközök fejlesztésével lehetővé váljon a személyiségfejlesztés, a felzárkózást a közismereti tantárgyakban, a készségfejlesztést, pályaorientációt, a szakmai előkészítést és alapozást, a szakképzettséghez jutást és ezáltal a hátrányos helyzetű fiatalok munkaerő-piaci esélyeinek javulását.

A felzárkóztatás fontos csoportját képezik a lemorzsolódó fiatalok, akik ugyan megkezdik a szakképzést, azonban számos ok miatt (látszólagos iskolai végzettség, rossz választás, stb.) 3-4 hónap tén kiesnek a szakképzési rendszerből. Ők a mai eljárás szerint általában a tanév hátralévő idejében nem vesznek részt a képzésben, csellengnek. A programnak azt is lehetővé kell tennie, hogy ezek a fiatalok a kiesést követően rögtön bekerüljenek a programba és a rendelkezésre álló rövidebb idő alatt készítsék fel őket a következő évben megkezdődő szakképzésre.

A szakképzésre felkészítő évfolyam után az azt eredménnyel elvégző megkezdhetik tanulmányaikat.

e-közigazgatás fejlesztési program

Az EU által definiált 20 leggyakrabban igénybe vett szolgáltatás a magyar közigazgatásban 27 szolgáltatással fedhető el, melynek magyarázata, hogy az EU dokumentuma közösségi szolgáltatásokról (közszolgáltatásokról) és nem közigazgatási ügyekről szól. A szolgáltatások definiálása során nem a taralom, ill. a szolgáltató, hanem a szolgáltatások alanya a rendezési szempont. Ezek Magyarországon is a legkeresettebbek közé tartoznak, ezért a KET végrehajtásához kapcsolódóan a közigazgatási szolgáltatások elektronizálásának keretében e szolgáltatások nálunk is kiemelt prioritást kaptak. Cél a 10448/2005.(V.11.) Korm. határozat függelékében meghatározott 27 elektronikus közszolgáltatásnak a megjelölt elektronikus szolgáltatás szint megvalósítása a megye városaiban. Ezek:

Állampolgárok számára nyújtott szolgáltatások:

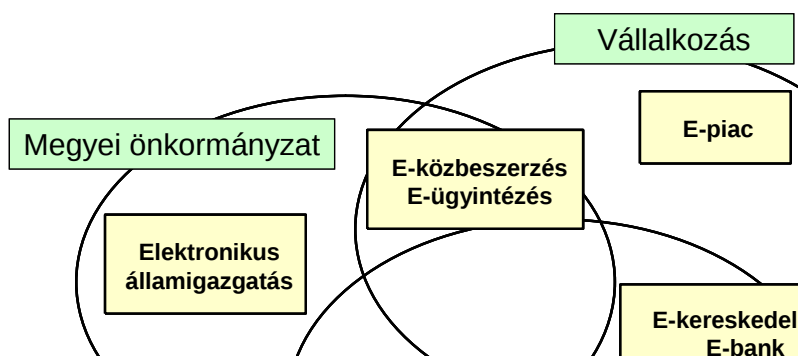
- Jövedelemadó bevallás, értesítés a kivetett adóról.
- Álláskeresés interneten keresztül az ÁFSZ állásajánlataiban.
- Állásbejelentés interneten keresztül az ÁFSZ állásadatbázisába.
- Munkanélküli járadék igénylése.
- Munkavállalók gyermekei után járó pótlékok igénylése.
- Kötelező egészségbiztosítás ellátásai.
- Tanulói ösztöndíj megpályázása.
- Útlevigénylés és útlevéllel kapcsolatos egyéb ügyintézés.
- Gépjárművezetői engedély ügyintézés, illetőleg vezetési jogosultság megszerzése.
- Járművek nyilvántartásával kapcsolatos ügyintézés, járműigazgatás (új, használt és importált gépjárművek forgalomba helyezése, műszaki vizsgáztatása, járműigazgatási ügyek).
- Építési engedély iránti kérelem intézése.
- Rendőrségi on-line bejelentések, feljelentések.
- Közkönyvtári katalógusok hozzáférhetősége, keresési lehetőségek elérése 1954-ig visszamenőleg.
- Születési anyakönyvi kivonat ügyintézése: kérvényezés, kiadás.
- Házassági anyakönyvi kivonat ügyintézése: kérvényezés, kiadás.
- Felvételi jelentkezés (középiskolákba, felsőoktatási intézményekbe).

- Lakcímváltozás bejelentése (lakcímgazolvány pótlás, csere).
- Egészségügyi összefüggő szolgáltatások (pl.: interaktív tanácsadás kórházi szolgáltatások elérhetőségéről, kórházi bejelentkezések).

Vállalkozások számára nyújtott szolgáltatások:

- Munkavállalók és foglalkoztatók számára nyújtott szolgáltatások (munkáltatók bejelentési kötelezettségének elősegítése, munkavállalók számára betekintési lehetőség a róluk benyújtott információkba).
- Munkáltatók bejelentése nyugdíjbiztosítási adatokról.
- Társasági adóbevallás, értesítés.
- ÁFA bevallás, értesítés.
- Korlátolt felelősségű társaságok és részvénytársaságok bejegyzése, változásbejegyzés.
- Adatközlés a statisztikai hivataloknak.
- Vámáru-nyilatkozatok benyújtása, kezelése.
- Környezetvédelemmel összefüggő engedélyek szerzése.
- Közbeszerzési eljárás.

44. ábra: Megyei e-rendszer logikai struktúrája

5.14 Tranzit gazdaság fejlesztése

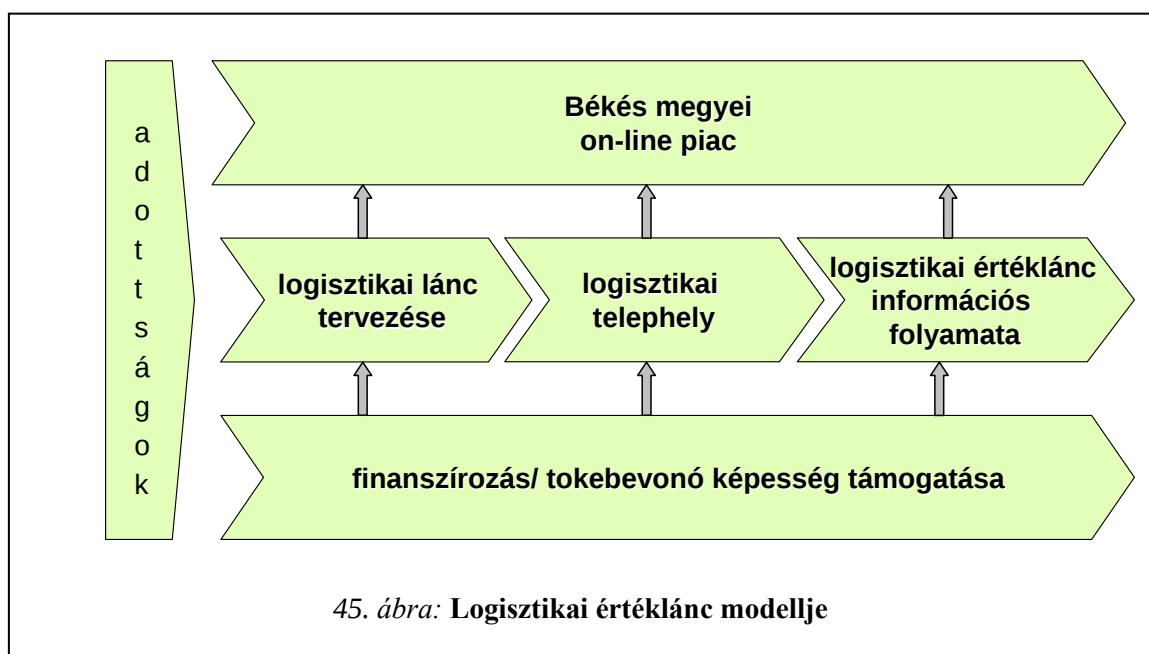
A térség gazdaságtörténetével összefüggő, hitelt érdemlő munkák mindegyike a Békés megyei román-magyar határszakasz két oldalán fekvő területet egységes, összefüggő egészként tárgyalja, amit az 1920-as, un. Trianoni szerződés által végbement geopolitikai változások mesterségesen kettévágott.

Kézenfekvő tehát a korábbi, s ma is életképesnek bizonyuló kereskedelmi-, gazdasági-, kulturális, oktatási kapcsolatok újraélesztése, tartalmi gazdagítása, közös infrastrukturális fejlesztések elvégzése, ill. azok eredményeinek hasznosítása.

Ennek esélyei ma jobbak, mint az elmúlt évtizedekben voltak; úgy tűnik, hogy az Európai Unió által biztosított források (Interreg III/A.- t követően a HU-RO ETE program) is ösztönzőleg hatnak (hathatnak) a határ két oldalán élő partnerekre.

A kapcsolatok intenzifikálása különösen kedvező lehetőséget ad:

- a termelői, beszállítói kapcsolatok fejlesztésére (határon átnyúló hálózati kiépítésére,
- a határmenti együttműködés szervezeti centrumainak erősítésére,
- a határmenti marketing erősítésére.

50. táblázat: Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése

Intézkedés	A határmenti együttműködés szervezeti centrumainak kiépítése
Fő célkitűzés	Az együttműködés szervezeti kereteinek kialakítása és az együttműködés programszintű céljainak kitűzése.
Intézkedések indoklása	A kistérség határmenti elhelyezkedése rendkívüli kedvező lehetőségeket biztosít a gazdaságfejlesztéshez, melyek mindenképpen pozitív hatást indukálhatnak e területen az elkövetkező években. A térség távlati pozitív hatásként visszanyerheti elvesztett természetes városi centrumát. Ennek előkészítése a határon átnyúló kapcsolatok számának, minőségének növelésével történhet. Az intézkedések: – Már meglévő gazdasági, kereskedelmi és kulturális kapcsolatok erősítése, fejlesztése. – Határmenti Gazdaságfejlesztési Szövetség létrehozása. – Határmenti együttműködés további helyi programszintű preferenciáinak meghatározása. – Hatékony, képzett tanácsadói kör kialakítása a határok mentén. – Gyors információk biztosítása a hatékony együttműködés érdekében.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	A kistérség és a határon túli területek.
Célcsoportok	Hazai és román társas vállalkozások és vállalkozási együttműködések, az érintett határmenti önkormányzatok, oktatási intézmények, határmenti helyi és regionális egyesületek és szövetségek, valamint a kistérség egésze.
Output indikátorok	– Határmenti együttműködésre, elnyert támogatás nagysága. – Határmenti együttműködés keretében létrehozott programok, fejlesztések száma. – Vállalkozói együttműködések száma. – Megtartott munkahelyek száma. – Befektetett tőke nagysága.
Eredmény indikátorok	– Interregionális programok számának növekedése. – Határon átnyúló programokban résztvevő szervezetek számának növekedése. – Határmenti térség áruforgalmának növekedése.
Hatás indikátorok	– Határmenti kistérség DP arányának alakulása. – Határmenti térség és programjai ismertségének növekedése. – Munkaerő mobilitás javulása a határmenti térségben. – Határmenti térségben a jövedelmi viszonyok javulása.

51. táblázat: Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése

Intézkedés	A határmenti vállalkozásfejlesztési együttműködés továbbfejlesztése
Fő célkitűzés	Cél az interregionális gazdaságfejlesztési és oktatási központok (logisztikai központ, inkubátorház) megvalósítása, a középfokú oktatási együttműködési programok kidolgozása, fejlesztése.
Intézkedések indokoltsága	A kistérség határmenti elhelyezkedése rendkívüli lehetőségeket kínál a gazdaság- és vállalkozásfejlesztésben, melyet Románia Európai Unió csatlakozásából származó előnyök megsokszoroznak. Az intézkedések: – Térségi fejlesztési központok infrastruktúrájának, szakembergárdájának kiépítése, hálózatokká formálása a határok mentén. – Szolgáltatási rendszerek fejlesztése. – A vállalkozásfejlesztéshez szükséges humán erőforrás, szaktanácsadói teamek fejlesztése. – A közös szakemberképzés középfokú intézményrendszerének térségi megerősítése. – K+F centrum kialakítása a határ mindkét oldalán.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	A kistérség és a határon túli területek.
Célcsoportok	Hazai és román társas vállalkozások és vállalkozási együttműködések, az érintett határmenti önkormányzatok, oktatási intézmények, határmenti helyi és regionális egyesületek és szövetségek, valamint a kistérség egésze.
Output indikátorok	– Határmenti együttműködésre elnyert támogatás nagysága. – Határmenti együttműködés keretében megvalósuló programok, fejlesztések száma. – Határmenti régióban létrejövő és működő vállalkozói együttműködések száma. – Határmenti térségben létrehozott/megtartott munkahelyek száma. – Határmenti térségben befektetett tőke nagysága.
Eredmény indikátorok	– Határmenti programok számának növekedése. – Határon átnyúló programokban résztvevő szervezetek számának növekedése. – Határmenti térség áruforgalmának növekedése.
Hatás indikátorok	– Határmenti térségek GDP-jének növekedése. – Határmenti térség és programjainak ismertsége. – Munkaerő mobilitás változása a határmenti térségben. – Határmenti térségben a jövedelmi viszonyok kedvező alakulása.

52. táblázat: Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése

Intézkedés	A határmenti kapcsolatok marketingjének létrehozása
Fő célkitűzés	Elsődleges cél a határmenti térségek közös, összehangolt, egymást erősítő régiómarketing tevékenységének megtervezése és működtetése. Szükséges az összefogás a befektetés-ösztönzés és az idegenforgalom területén, ezáltal növelni a befektetői PR tevékenység hatékonyságát.
Intézkedések indokoltsága	A kistérség határmenti elhelyezkedése nagy lehetőségeket kínál a gazdaságfejlesztéshez, munkahelyteremtéshez. Az intézkedések: – Határmenti együttműködés informatikai és marketing szempontú fejlesztése, – Hatékony régiómarketing kidolgozása: igényes térségismertető kiadványok, internetes honlap, CD-ROM; – Befektetés kiejánló csomagok összeállítása termékcsoportonként, – Gyors információk biztosítása a potenciális befektetőknek mindkét határmenti területen (ún. egyablakos rendszer kialakítása).
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	A kistérség és határon túli szomszédos területek.
Célcsoportok	Hazai és román társas vállalkozások és vállalkozási együttműködések, az érintett határmenti önkormányzatok és szövetségeik, határmenti helyi és regionális egyesületek és szövetségek, valamint a kistérség egésze.
Output indikátorok	– Határmenti együttműködésre biztosított, elnyert támogatás nagysága. – Határmenti együttműködés keretében megvalósult közös PR, marketing programok száma, lefedettsége. – Határmenti térségben befektetett tőke nagysága.
Eredmény indikátorok	– Határmenti programok számának növekedése. – Határon átnyúló programokban résztvevő szervezetek számának növekedése. – Határmenti térség áruforgalmának növekedése.
Hatás indikátorok	– Határmenti térségek GDP-jének növekedése. – Határmenti térségen belüli idegenforgalom élénkülése. – Természetes városközpont szerep (Arad) erősödése. – Együttműködő határmenti térség nemzetközi idegenforgalmi mutatóinak növekedése.

5.15 Szociális gazdaság fejlesztése

Az 1989 után hazánkban bevezetett piacgazdasági modelltársadalom egy részét egzisztenciális szempontból marginalizálja. Különösen érzékelhető ez Békés megye alapvetően agrárjellegű határmenti kistérségeiben. Ezért a munkavállaláshoz kötődő jóléti szolgáltatások csak korlátozottan érhetőek el a perifériára szorultak számára. A szociális gazdaság elsődleges célja egyfajta szociális biztonság megteremtése az itt élők körének.

Békés megye élelmiszerfeldolgozó ágazatainak hanyatlása, a feldolgozóipar felszámolása különösen hátrányosan érintette (érinti) az alacsony iskolai végzettségű (elsősorban női) munkavállalókat.

A konzerviparágakban, a baromfi feldolgozóknál, a hűtőházakban dolgozó állandó és idegymunkások jelentős része ma munkanélküli. (Az érintett települések, ill. kistérségek helyzetét különösen rontja, hogy jelentős részük családfenntartó.)

Az elmúlt években (elsősorban a helyi önkormányzatok által működtetett) közmunka programok (alacsony hatékonyságuk, formális feladataik, stb. miatt) nem váltották be a reményt.

A helyi szociális gazdaságnak helyi szükségletek kielégítésére kell irányulnia, meghatározott idő után önfinanszírozóvá, fenntarthatóvá kell válnia.

Alapvető célja a programnak a foglalkoztatottság növelése, a munkanélküliség csökkentése, új munkahelyek megteremtése, legális jövedelem biztosítása. A cél biztosítja a be nem jelentett munkák formalizálását, a munka- és családi kötelezettségek összekapcsolódását, a szociális és jogi védettséget.

A szektor célcsoportját az alacsony iskolai végzettségű vagy képzettség nélküli állástalanok, a tartós munkanélküliek, az elhelyezkedési nehézségekkel küzdő pályakezdő fiatalok, a gondozási kötelezettséggel terhelt nők, az idős és fogyatékkal élő emberek, és a társadalmi beilleszkedési zavarokkal küzdő személyek alkotják. A másik oldalon a célcsoportba tartoznak a szociális gazdaság termékeinek és szolgáltatásainak fogyasztói, felhasználói.

(A szociális gazdaság koncepcióját az Európai Unió Fehér Könyve – Növekedés, Versenyképesség, Foglalkoztatás – vázolta fel nagy vonalakban, mint egyikét a 21. századba vezető fejlődési utaknak. Ennek lényege: a háztartások és egyének által igénybe vehető helyi szolgáltatások piaccá szervezése, amitől három millió új munkahelyet remélnek; European Commission, 1994).

A szociális gazdaság a maga sokféleségében egyesíti a társadalom gazdasági és civil jellegét. Ez a szövetkezetekből, kölcsönös segélyszervezetekből, egyesületekből és alapítványokból álló plurális gazdaság az Európai Unió gazdaságának több mint 10 %-át képezi. E szervezeteket a „szociális gazdaság vállalatai”-nak hívják, s nagymértékben hozzájárulnak a belső piachoz, a helyi és regionális fejlődéshez, valamint a társadalmi kohézióhoz.

A szociális gazdaság valójában a fenntartható fejlődésnek a belső működése, ami a szolidaritásra, a méltányosságra és a szabályozott szabad piaci elveinek értelmes elfogadására épül. Példaként említhetők a szövetkezeti bankok, a kölcsönös egészségbiztosító társaságok, szociális vállalatok, egyesületek, civil alapítványok, stb. sikerei.

A szociális gazdaság sajátos jellegét annak a ténynek köszönheti, hogy tökéletesen egyesíti a gazdasági hatékonyságot és a társadalmi vállalkozó kedvet. Ezért óriási lehetőségeket kínál a modern és plurális szociális gazdaság piacának keretei között. Ez még inkább így van a kibővített Európában, ahol sokszínűsége, ereje és know-how-ja eszközt képeznek ahhoz, hogy megőrizzék és továbbfejlesszék minden polgár életminőségét.

Az Európai Unió tevékenységi területei között a szociális gazdasággal kapcsolatos politikák a vállalkozáspolitikát, továbbá a foglalkoztatási és szociális ügyek-témában kaptak helyet. A vállalkozáspolitikán belül az Unió szociális gazdasághoz kapcsolódó intézkedések elsősorban a szervezetek alapításának ösztönzésére és nemzetközi együttműködésük megkönnyítésére, támogatására terjed ki.

A foglalkoztatási és szociális ügyek témán belül több intézkedés, program, kezdeményezés kiemelt területként foglalkozik a szociális foglalkoztatási formák fejlesztésével és elterjesztésével, így a szociális gazdaság foglalkoztatási helyzet javításában betöltött szerepével is.

1993-ban a „Növekedés, versenyképesség, foglalkoztatás” címet viselő un. Fehér Könyv a munkahelyteremtés négy új forrását jelölte meg, melyek: 1. a közösségi szolgáltatások, 2. az életkörülményeket javító szolgáltatások, 3. a szabadidős, kulturális, audiovizuális tevékenységek és 4. a környezetvédelmi szolgáltatások.

1995-ben az Európai Bizottság a Helyi Fejlesztési és Gazdasági Kezdeményezések Támogatásának Európai Stratégiája című dokumentumban e négy kategóriához kapcsolódva a szolgáltatási szektorban 17 konkrét tevékenységet nevezett meg (New jobs in Europe, 1999). A bővítendő szolgáltatások körébe tartoznak, pl. az alábbiak:

- a) **személyi szolgáltatások:** otthoni segítségként idős, vagy testileg, szellemileg fogyatékos embereknek háztartási alkalmazotti munkák végzése, gyermekfelügyelet, tanulási nehézségekkel küszködő fiatalok korrepetálása, a problémás fiatalok szabadidős sportprogramjainak szervezése, lakóházak őrzése, portaszolgálat, vidéki vagy városközponttól távol eső körzetekben boltok üzemeltetése, főzött étel vagy vásárolt áruk házhoz szállítása.
- b) **kulturális szolgáltatások:** szabadidős és kulturális programok szervezése, hagyományőrzés.
- c) **településüzemeltetési szolgáltatások:** környezetgondozás, előregedett épületek felújítása, a helyi közlekedés megszervezése, céltaxi-járatok üzemeltetése vidéki települések között, szelektív hulladékgyűjtés és-újrahasznosítás.
- d) **környezetvédelmi szolgáltatások:** természetvédelmi területek gondozása, csatornázás, minőségi standardok betartásának monitorozása, energiamegtakarító eljárások elterjesztése, különösen a háztartások körében.

Az ezeken a területeken létrehozott munkahelyek nem sértik az egyesült Európa előírásait és a korábbi támogatási rendszereknél nagyobb hatásúak, mivel olyan új terméket vagy szolgáltatást állítanak elő, amit korábban sem a piaci szektor, sem a helyi költségvetési intézmények hálózata nem elégített ki.

A szociális vállalkozásoknak jelentős gazdasági kockázattal kell szembenéznük, hiszen rendszerint más jellegű finanszírozási forrásokra kell támaszkodniuk, mint az üzleti vállalkozásoknak vagy a közintézményeknek. Igyekeznek minimális szinten tartani a fizetett munka mértékét, s minél nagyobb mértékben igénybe venni önkéntesek segítségét. A szociális vállalkozások gazdasági ismérvei közé tartozik még az önállóság és a más szervezetektől való függetlenség is.

A szociális vállalkozások között nem csak a nonprofit szemléletűek vannak, egyes szervezeti típusoknál korlátozott mértékben lehetőség van a profit szétosztására. A társadalmi jellemzők között az egyik legfontosabb, hogy a szociális vállalkozások a közösséget szolgálják, törekszenek arra, hogy helyi szinten elősegítsék a társadalmi felelősség kialakulását. A szociális vállalkozásokat egy közösséghez tartozó, azonos célokkal, igényekkel rendelkező emberek alapítják. A döntéshozatalban való részvétel nem függ a tőkerészesesedéstől, érvényesül az egy ember egy szavazat elve.

Fenti feladatok hatékonyabb és koordináltabb ellátása érdekében módszertani regisztert kell létrehozni, amelynek része:

- a) Klienscsoportok szerinti regiszter kialakítása (pl.: idősellátás, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, hajléktalanok, fogyatékkal élő személyek szolgáltatásai, szociális földprogram, falugondnok, családsegítés, gyermekjóléti szolgálat (alapellátás), gyermekvédelmi szolgálat (szakellátás), bölcsődék (gyermekek napközbeni ellátása), bántalmazottak segítő szolgáltatása, migránsok segítése).
- b) Szociális munka munkaformái szerinti regiszter kialakítása (pl.: egyéni esetkezelése, családi esetkezelés, csoportmunka, közösségi munka, szociális adminisztráció).
- c) Intézményi/ szolgáltatási területek szerinti regiszter kialakítása (pl.: intézményi ellátottak gondozási módszerei, szolgáltatás keretében ellátottak gondozási módszerei, intézményi kitagolási programok módszerei, helyi kezdeményezések/önszerveződés/ érdekvédelem, foglalkoztatási programok).
- d) Szolgáltatási módszerek szerint regiszter létrehozása (pl.: projektmenedzsment, forrásteremtés/pályázatírás, igényfelmérés/szükségletfelmérés, szolgáltatástervezés/programtervezés, minőségügyi rendszer kialakítása, tanácsadás/konzultáció, mentálhigiéné/terápiás eljárások, önálló életvitel/rehabilitációs szolgáltatások, burn-out megelőző tréningek és forgórendszer működtetése, ügyeleti szolgáltatások, közösségi szolgáltatások).

A Békés megye adottságait, a helyi hagyományokat figyelembe véve

- a) a személyi szolgáltatások fejlesztése,
- b) a települési szolgáltatások fejlesztése, valamint
- c) a környezeti szolgáltatások fejlesztése alprogram indítása indokolt.

a) Személyi szolgáltatások fejlesztése alprogram

A betegek rehabilitációja sok esetben igen hosszadalmas folyamat, ami az esetek többségében nem folytatható le kórházi körülmények között. Ugyanakkor a paciensek, ill. a hozzátartozók a kórházból történő távozás után tanácstalanok, mit kell tenniük a teljes gyógyulás érdekében.

Az alprogram célja:

- kórházakban eltöltött idő csökkentése;
- bizonyos esetekben a kórházban történő ápolás elkerülése;
- azoknak a betegeknek és hozzátartozóiknak segítség nyújtás, akik nem igényelnek folyamatos kórházi-, orvosi felügyeletet, de teljes gyógyulásuk vagy állapotuk javítása, megőrzése érdekében rendszeres szakellátásra van szükségük és az otthonukban biztonsággal megadható;
- gyógyíthatatlan betegek segítése emberi méltóságuk megőrzésében, szükségleteik ki-elégítésében.

53. táblázat: Személyi szolgáltatások fejlesztése alprogram

Alprogram célja:	Otthoni segítség és ápolás, idős-gondozás, gyermek-felügyelet, tanulási nehézségekkel küszködő fiatalok korrepetálása, őrzés, postaszolgálat, főtt étel és vásárolt áruk házhoz szállítása. Alprogram üzenete: <i>A szolidaritás munkaalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	Felkészítés a feladatok megoldására és forrásteremtés.
Érintett szervezetek:	• Önkormányzatok. • Civil szervezetek. • Képző intézmények. • Egészségügyi szervezetek.

b) Települési szolgáltatások fejlesztése alprogram

Az alprogram célja: a tartós munkanélküliek, és a munkanélküli ellátásból már kiszorult aktív korú, rendszeres szociális segélyezettek átmeneti foglalkoztatása, olyan munkában, ami települési, közösségi célokat valósít meg. A közmunka-program a munkaerő-piaci szempontból leghátrányosabb településeket és térségeket, valamint társadalmi csoportokat részesíti előnyben.

Az önkormányzatok által ellátott feladatok közmunkában történő segítése. Ezen belül különösen:

- az étkeztetés biztosítása szociálisan rászorultaknak, akik önmaguk, illetve önmaguk és eltartottjaik részére ezt tartósan, vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani,
- a házi segítségnyújtás azok részére, akik otthonukban önmaguk ellátására saját erőből nem képesek. A házi segítségnyújtás keretében kiemelten támogatandó gondozási tevékenység: közreműködés az ellátást igénybe vevő háztartásának vitelében (különösen bevásárlás, gyógyszer beszerzés, takarítás, mosás),
- a személyes gondoskodás keretébe tartozó, az előbbieken fel nem sorolt alapellátások biztosítása,
- az állami, önkormányzati intézmény-felújítási belső munkálatok,
- a település üzemeltetési és tisztasági feladatok ellátása.
- az önkormányzat tulajdonában lévő kül- és belterületi csapadékvíz, és belvízelvezető csatornahálózat kialakítása, helyreállítása, karbantartása.
- települések belterületi útjainak fenntartása, az utak környezetének karbantartása,
- az illegálisan lerakott hulladékok összegyűjtése, elszállítása kijelölt lerakóhelyre.
- a parkosítás, szabad zöldterületek kialakítása, parkfenntartás.
- az önkormányzati tulajdonú szociális bérházak építése, felújítása, közös helyiségek kialakítása, karbantartása.
- az önkormányzati tulajdonú, mezőgazdasági földterületek hasznosítása.
- az ipari parkok kialakítása.
- a több önkormányzatot együttesen érintő fejlesztések (kábfektetés, csatornázás, szennyvízelvezetés munkáinak kézi munkaerővel történő segítése a beruházástól elkülönített tevékenységgel és elszámolási renddel).

- az állami és önkormányzati közintézmények felújítása, karbantartása.
- a pincerendszerek, természetes partfalak és földcsuszamlások veszélyelhárításának elő- és utómunkálatai.
- a temetkezési és kegyeleti helyek és környezetük rendbetétele.

54. táblázat: Települési szolgáltatások fejlesztése alprogram

Alprogram célja:	A településen élők közérzet javításához kapcsolódó tartós foglalkoztatási projektek kidolgozása, finanszírozási feltételeinek megteremtése. Alprogram üzenete: <i>A szolidaritás munkaalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	Település gondozás, céltaxi-járat üzemeltetése, szelektív hulladékgyűjtés és –újrahasznosítás.
Érintett szervezetek:	• Önkormányzatok. • Civil szervezetek. • Képző intézmények.

5.2 Fenntartható gazdaságfejlesztés

Önmagában a foglalkoztatás javítása a megye gazdasági-társadalmi felzárkóztatásához aligha elégséges. Ezért a helyi adottságokra épített innovatív ágazatépítési programot kell indítani. Ennek alapvetően két iránya lehet:

- a megújuló energiaforrásokra épülő fejlesztés,
- épített és természeti környezet fejlesztése.

5.21 Zöld gazdaság fejlesztése

Az alprogram alapvető célja a bioenergetikai ipar meghonosítása, ill. az ehhez kapcsolódó K+F részfeladatok megoldása. Az alprogram főbb elemei:

- Alapanyagtermelési (energianövény és takarmánynövény termesztés), integráció, növénynemesítés, szállítási logisztikai feladatok megoldása.
- Technológia fejlesztés K+F+I feladatok elvégzése.
- Biomassza üzem felépítése, hőenergia előállítása, „zöldáram” termelés.
- Etanol gyártás melléktermékeként keletkező takarmány előállítás.

Az alprogram indításához szükséges feltételek jók:

- rendelkezésre áll a növénynemesítési, mezőgazdasági kutatáshoz szükséges tudásbázis,
- adottak az alapanyagtermeléshez szükséges adottságok,
- termelés megindításához szükséges munkaerő biztosítható.

A technológia fejlesztés eredményeként olyan üzem (üzemek) hozhatók létre, amelyek alkalmasak lehetnek a szellemi termékek továbbfejlesztéséhez, értékesítéséhez. Ezen túlmenőleg programlehetőséget biztosít a bioetanol és a biomassza üzemek szinergikus hatásának érvényesülésére.

a) Alternatív energiaforrások hasznosításának alprogramja

Az alprogram a helyben előállított **gabonafélék továbbhasznosítása** (hatósága) szempontjából érdemel kiemelt figyelmet. A bioetanol gyártás technológiája ismert, hazai előállításra is van már példa.

A bioetanol gyártáshoz kapcsolódó helyi (battonyai, mezőhegyesi) feldolgozó üzem megvalósíthatósági tanulmánya elkészült; kivitelezését egyrészt saját tőke hiánya akadályozza. Úgy tűnik, hogy a gazdasági lobbizás ellenérdekeltségét a helyi tényezőknek mindez ideig nem sikerült áttörni. Előrelépés csak akkor várható, ha az elképzelés megjelenik az NFT regionális programjai között is.

55. táblázat: Alternatív energiaforrások hasznosítása alprogramja

Intézkedés	Bioetanol előállítása magas keményítőtartalmú szemes terményekből.
Cél	Folyékony üzemanyag előállítás magas keményítő tartalmú alapanyagokból.
Intézkedések indokoltsága	Az Európai Unióban energiastratégiai program a megújuló erőforrások arányának jelentős növelését célozza meg 2010-ig (12 %), amely hazánkban is legalább duplájára kell, hogy növekedjen. Az NFT is tartalmazza a megújuló erőforrások fejlesztését, de tartalmazza a mezőgazdaság és a vidék fejlesztését is, a lakosság megélhetési feltételeinek javítását, a lakóhelyen való boldogulást. Ehhez alapvetően munkahelyekre, megélhetési forrásra van szükség. A megye egy negyede ma is a mezőgazdaságból él, miközben nagyarányú a munkanélküliség. Hiába jó minőségű a búza, a szállítási távolságok és rossz közlekedési infrastruktúra miatt) csak nehezen vagy veszteséggel értékesíthető. Az utóbbi időben szerte a világon foglalkoznak a gabonafélékből előállított folyékony üzemanyagok gyártásával és használatával, amit meghatározott arányban adagolnak a benzinhoz. Az előállított bio-üzemanyag fosszilis eredetű erőforrás megtakarítást eredményez és kevesebb káros anyag emissziója van. Egy feldolgozó üzem létesítése nemcsak a búza, kukorica piaci értékesítési problémáját oldaná meg, hanem azon túlmutatva olyan versenyképes piacképes terméket állít elő, amelynek hozzáadott értéke magas, és hozzájárul a térség gazdasági fejlődéséhez.
Célcsoport	Vállalkozások (a bio-etanol integrációs rendszer tagjai).
Output indikátorok	– Bioetanol előállító kapacitás nagysága. – Bio-Etanol üzemanyag adalék, takarmány mennyisége.
Hatás indikátorok	– Alternatív erőforrás hasznosítás növekedés, munkahelyteremtés, export lehetőség.

56. táblázat: Alternatív energiaforrások feltárása és hasznosítása

Intézkedés	Szélerőművek helyi energiaforrásként.
Fő célkitűzés	A széltérképek és a régi működő szélmalomok helyének beazonosítása után kis szélmalomok telepítése helyi igények kielégítésére.
Intézkedések indoklása	A gőzgépek térhódításáig az Alföldön sok helyen működtek szélmalomok, amelyek a helyi igények kielégítését biztosították. Az alternatív, megújuló erőforrások arányának növelése indokoltá teszi a szél energiájának hasznosítását speciális, helyi célok megvalósításához szükséges energia biztosítására (pl. bio-gabona őrlésének megoldásához).
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	A bio-gabona termeléshez közeli területek, ahol megfelelő a szélesebség és szélgyakoriság nagy.
Célcsoportok	Speciális termék előállítók, feldolgozók (KKV).
Output indikátorok	– Alternatív energianyeres (MJ/év). – Alternatív energiával előállított speciális „Bio-termékek”.
Eredmény indikátorok	– Új munkahely, idegenforgalmi látványosság, – Megújuló energiahasznosítás.
Hatás indikátorok	– Új kisüzemek, vállalkozások beindítását követő gazdasági haszon. – Környezeti nyereség, megélhetés javulása.

5.22 Épített és természeti környezet fejlesztése

57. táblázat: Határon átnyúló (közös) környezetvédelmi fejlesztések alprogramja

Intézkedés	A településközi együttműködések javítása
Fő célkitűzés	A meglévő önkormányzati, települési, kulturális együttműködések összehangolása, szervezetté tétele, fejlesztése; a testvérvárosi kapcsolatok, közös fejlesztési programok erősítése.
Intézkedések indokoltsága	A határon túli régiók együttműködése – főleg a közép- és kelet-európai országok között – szerves része annak az európai törekvésnek, amely az Európai Nemzetközi Regionális Egyezmény keretében fogalmazódott meg. Az intézkedések: – Meglévő települési együttműködések tartalmi fejlesztése, kiterjesztése, szervezetté tétele, – Közös fejlesztési programok kidolgozása, – Testvérvárosi (testvértelepülési) kapcsolatok kialakítása, – Az együttműködés kulturális, gazdasági alapjainak erősítése, – Az együttműködések marketing és informatikai szempontú fejlesztése.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	A kistérség és szomszédos települések.
Célcsoportok	Az érintett határmenti önkormányzatok és önkormányzati társulások, határmenti helyi és regionális egyesületek és szövetségek, valamint a kistérség lakossága és a határon túli lakosság.
Output indikátorok	– Határmenti együttműködésre biztosított, elnyert támogatás nagysága. – Határmenti együttműködés keretében létrehozott programok, fejlesztések száma
Eredmény indikátorok	– Interregionális programok számának növekedése. – Határon átnyúló programokban résztvevő szervezetek számának növekedése. – Határmenti térség és programjainak ismertsége.
Hatás indikátorok	– Határmenti térségen belüli idegenforgalom élénkülése. – Együttműködő határmenti térség nemzetközi idegenforgalmának növekedése.

5.3 Infrastruktúra fejlesztése

Gazdaság és az infrastruktúra fejlettsége szoros kölcsönhatásban van egymással. Meghatározói egy térség fejlettségének, illetve elmaradottságának. Békés megye leszakadásának egyik oka az infrastrukturális fejlesztések hiánya volt; a megye elérhetősége rossz, az ivóvíz minősége a települések egy részén nem felel meg az EU elvárásoknak. Mindezek alapján aligha vitatható, hogy a gazdasági-, társadalmi felzárkózás nem képzelhető el a műszaki- és a környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése nélkül.

Békés megye hosszú távú fenntartható fejlődésének nélkülözhetetlen alapja a szennyezésként mentes természeti és mesterséges környezet.

A tervek (és remények) ellenére sem indult meg a 44-es főút (Kecskemét, Szarvas-Békéscsaba-Gyula-országhatár) gyorsforgalmi úttá történő átépítése. Gyakorlatilag a megyeszékhely (ill. a 44-es út menti települések) elérhetősége nem javult, ellenkezőleg, az út állapota számos helyen romlott.

Komoly feladatot, kihívást jelent az EU 98/83/EK Rendelet irányelveinek, előírásainak megfelelő vízminőség biztosítása a térségben élők számára.

16. táblázat: Békés megye komplex környezeti- és infrastruktúra fejlesztő alprogram

Egészséges ivóvíz program	Közlekedésfejlesztési program
Ivóvíz minőségének javítása, hálózatrekonstrukció	- Az M44 –es gyorsforgalmi út megépítése - Békés Megyei Repülőtér fejlesztése (Békéscsaba)

5.31 Elérhetőség javítása

Elérhetőség javítása, közúti infrastruktúra fejlesztése

Békés megye közlekedési helyzete az elmúlt két évtizedben jelentősen nem javult. Autópályája nincs, a jelenlegi 44-es út állapota évről-évre romlik; a hosszú megközelítési idő miatt nem tud vonzó telephelyet kínálni. Ugyancsak problémát jelent, hogy az érvényben lévő országos közlekedéspolitikai, valamint területfejlesztési koncepció tervezete Békés megyében csak 2030-ra irányozza elő a megye területén gyorsforgalmi út építését, a Déli Autópálya megvalósulásának esélye pedig pillanatnyilag igen csekély.

A megye közlekedési hálózata rossz. Műszaki paraméterei, a főutak alacsony részaránya, az összekötő és bekötőutak állapota rontja a kistérségek és egyes települések gazdasági és társadalmi fejlődésének esélyeit.

Ezért kiemelt jelentőségű a megye út- és vasúti hálózatának, továbbá a békéscsabai repülőtérnek a fejlesztése. Ez lehetővé tenné a kistérségi élelmiszergazdaság nagy értékű termékeinek gyors célba juttatását és elsősorban az üzleti szféra, valamint a külföldi turisták számára a térségbe való utazás idejének lényeges lerövidítését.

A településeket összekötő mellékúthálózat kiépítettségében és állapotában igen nagyok a különbségek a jobb helyzetű középső, valamint a számos problémával rendelkező északi és déli területek között. Ráadásul ez utóbbi főút-hiányos területeken a mellékutak forgalmi szerepe jóval nagyobb. Mivel az országos közlekedésfejlesztési programok marginális kérdésként kezelik az alsórendű úthálózatokat, hiányzó szakaszaik megépítésében és a meglévők állapotának javításában fokozott megyei szerepvállalás szükséges.

A vasúti mellékvonalak jelentősége Békésben az országosnál nagyobb, minőségi mutatóik viszont a versenyképesség alsó határán vannak.

A közlekedési és telekommunikációs szükségletek kielégítésének lehetőségeit alapvetően korlátozza a beruházások hatalmas forrásigénye. A közlekedés esetében a forrásokat újraelosztó állami, ágazati elképzelésekkel való összehangolás jelent nehézséget.

A helyi vagy kistérségi igények, ötletek megvalósíthatóságának és hatásainak felmérése, valamint a megvalósítás koordinálása éppen ezért szükségessé teszi a megyei, kistérségi szintű érdekegyeztetést. A kifelé egységesen képviselt és menedzselt fejlesztési stratégia révén ugyanakkor nő az állami és a piaci szféra befolyásolásának, addicionális külső források bevonásának lehetősége.

5.32 Ivóvízminőségének javítása, hálózati rekonstrukció

A felzárkózási program kiemelt feladatként kezeli az egészséges ivóvízhez jutás feltételeinek megteremtését a térség valamennyi településén, a csatornázottság arányának javítását és korszerű, környezetbarát szennyvíztisztítás feltételeinek megteremtését, a meglévő vízbázis védelmét.

A műszaki infrastruktúra fejlesztés feltétele pályázati úton elnyerhető források; a helyi lakosság és önkormányzatok anyagi helyzete nem teszi lehetővé a probléma saját erőből történő megoldását.

59. táblázat: A vízi közművek kiépítése, modernizálása

Intézkedés	Ivóvízminőség javító program megvalósítása.
Fő célkitűzés	Vízi közművek teljes kiépítése és modernizálása.
Intézkedések indoklása	A közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások 2003. évi arányában nem tapasztalható nagy különbség a megyei és a térségi átlag között: az előbbi 89,3 % az utóbbi 89,7 %. Településként viszont jelentős különbségek vannak: Dombiratos, Kevermes, Magyarbánhegyes, Medgyesegyháza, Nagykamarás, Pusztatölgyes, Szabadkígyós és Újkígyós lakásállományának bekötöttsége meghaladja a 90 %-ot, ami még a megyei átlagnál is kedvezőbb, ugyanakkor Kaszaperé és Nagybánhegyesé csak 63-65 % körüli. Jelenleg Medgyesbodzás kivételével valamennyi település helyi vízműről biztosítja a vízellátást. Távfűtéseken jut el a víz Mezőkovácsházáról Végegyházára, és Magyardombegyházára. A települések vízminőségét jellemzi, hogy As 10 ug/l nél nagyobb néhány településen, az ammónium ion pedig meghaladja a 0,5 mg/l-t, emellett a bór és a vas is határérték feletti mennyiségben van jelen. A vízminőség javító programok indítása indokolt, viszont a kisebb mértékű határérték túllépés miatt ezek a települések csak 2006 után 2009-ig kapcsolódhatnak be az ivóvízjavító programokba.
Célcsoportok	A térség valamennyi településének önkormányzatai, Vízgazdálkodási társulások.
Output indikátorok	– Vízfűtési hálózat hossza. – Felújított vezetékek hossza, egészséges ivóvízzel ellátott lakások száma. – Korszerű vízkezelési technológiák alkalmazásával határértéket nem meghaladó vízminőség biztosítása.
Eredmény indikátorok	– Több háztartás kapcsolódik az ivóvízhálózatra. – Az egészséges ivóvízzel ellátott lakások aránya kedvezőbb.
Hatás indikátorok	– Egészségesebb ivóvíz – környezet-egészségügyi kockázat csökken. – A szolgáltatott ivóvíz mennyiségi és minőségi mutatói változnak, lakosság átlagos egészségi állapotának javulása.

60. táblázat: A vízi közművek kiépítése, modernizálása

Intézkedés	Csatornázás és szennyvíztisztítás fejlesztésével a vízbázis védelem.
Fő célkitűzés	A csatornázás legfőbb célja a sérülékeny Maros hordalékkúpi ivóvízbázis megvédése a további szennyeződéstől és az egészséges ivóvíz biztosítása a vízbázisról ellátott lakosság számára (Észak-Békés). A csatorna kiépítéséig a vízbázis védelmét a lakossági enzimes szennyvíztisztítás alkalmazása biztosíthatja.
Intézkedések indoklása	A kis települések szennyvízhálózata nem kiépített. Míg az ivóvíz hálózatba bekapcsolt lakások aránya 83 %, addig a szennyvízhálózatra kötöttek csak 17 %-ot érnek el. Egy kilométer vízvezeték-hálózatra 58 m szennyvízhálózat jut átlagosan, ami jóval rosszabb a megyei átlagnál (174 m). A szennyvízcsatorna-hálózat kiépítettsége messze a megyei átlag alatt marad. Szennyvízcsatorna beruházás a térség több településén is előkészítés, ill. megvalósítás alatt áll. Bár a települések szennyvíztisztítása nem prioritás, ezért az egyéni kezelések elterjesztése segítheti a vízbázis védelmét, a szennyvízzel történő szennyezés megelőzését. A csatornázás legfontosabb célja a vízbázis vízminőség védelmének biztosítása.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	A térség települései.
Célcsoportok	Valamennyi település önkormányzata és a lakosság A csatornarendszerre nem kötött lakásokban élők, és vállalkozók.
Output indikátorok	– Szennyvízcsatorna hossza. – Rákötések száma. – A derítőkől elszivárgó víz szennyezettségének csökkenése.
Eredmény indikátorok	– A szennyezőanyagok jelentős része lebomlik.
Hatás indikátorok	– Kisebb szennyező hatás. – Egészségesebb környezet.

6. Összefoglalás

Békés megye 2007-2013 évekre szóló komplex, értékalapú területfejlesztési stratégiája aktualizálásának alapvetően két indoka van. Egyrészt a Kohéziós Alapok 2010-ben esedékes (un. félidei) értékelése, másrészt a hazai gazdaságpolitikában megjelenő új súlypontok új lehetőségeket teremtenek a megye kohéziós, valamint versenyképességi céljainak elérésére.

A felülvizsgálat alapvetően négy pontra fókuszált:

- a stratégiai célrendszerének és programjainak értékelésére;
- a 2007 óta eltelt tervezési időszak megyei szintű abszorpciós képességének értékelésére,
- az elért hatások elemzésére,
- a következő időszakra vonatkozó ajánlások megfogalmazására.

Stratégia célrendszerének értékelése

A 2007-ben jóváhagyott stratégiában a nemzetközi- és a hazai gazdaságpolitikai trendek figyelembe vételével három scenárió fogalmazódott meg.

A **pesszimisztikus scenárió** azt vizionálta, hogy Békés megye társadalmi-gazdasági leszakadása állandósul, egyrészt a térség geopolitikai helyzete, másrészt a felzárkózást kiváltó források mértékének hiánya miatt !

A **realista scenárió** avval számolt, hogy a megye társadalmi-, gazdasági leszakadása megállítható, ezt követően megindítható a felzárkózás hosszú és időigényes folyamata.

Az **optimisztikus scenárió** jelentős tőke érkezését feltételezte, ezért azt vizionálta, hogy a felzárkózás folyamata már 2008-tól megindul.

A gyakorlat a második (realista) forgatókönyvet igazolta. Ennek oka többek között az elmúlt három évben bekövetkezett gazdasági visszaesés, ill. a térségi befektetési potenciál további csökkenése volt.

Abszorpciós képesség értékelése

A 2007-ben elfogadott komplex stratégia programjai alapján Békés Megye Önkormányzata, ill. intézményei (2010. 06. 11-ig) **65 projektet nyújtottak be** (ezek döntő többsége TÁMOP (10), TIOP (6) és DAROP (4)).

A Megyei Önkormányzat, ill. szervezeteinek pályázati aktivitása és forráslehívó képessége a hazai átlagnál eredményesebbnek bizonyult.

Ennek eredményeként 2010. áprilisáig a Megyei Önkormányzat által kezdeményezett projektek összességében 10.446.065.877,-Ft, továbbá 2.634.319,6 euró támogatásban részesültek.

	Ft	euró
Összes projekt költsége	16.787.800.123	2.825.062,0
Összes támogatás	10.446.065.877	2.634.319,6
Összes saját forrás	885.231.369*	190.742,4

*Megjegyzés: Az összeg tartalmaz 100 eFt egyéb forrást; 170 eFt pályázatból várható egyéb forrást; 625 eFt programfinanszírozást.

A projektek megvalósításához szükséges esetenkénti önrészt a megye biztosítani tudta.

A sikeres pályázatok többsége a megye infrastrukturális fejlesztéséhez járult hozzá. Kevésbé sikeresek voltak a munkahelyek teremtésére, ill. megtartására irányuló projektkezdemenyvezések. Különösen sajnálatos, hogy a megye 8 települését érintő "integrált telephely fejlesztési program", valamint a hagyományos kézműves tapasztalatra és szaktudásra épülő szarvasi innovációs inkubátorház program közül egyik sem nyert kiemelt projekt-ként támogatást.

A stratégia vitathatatlan **erősségének** bizonyult:

- **Újszerűsége**, ami a megye társadalmi (mint pl.: az itt élő lakosság hagyományos szorgalma, kitartása, megújulási képessége, stb.), gazdasági (mint pl.: hagyományos mezőgazdasági, élelmiszerfeldolgozó iparágai, stb.) értékeinek újra élesztésében nyilvánult meg. A 2007-ben meglepően újszerű gondolatot a megye lakossága kedvezően fogadta, hamar tudott evvel azonosulni. Az értékalapúság megalapozása érdekében a Békés Me-

gyei Levéltár koordinálásával komoly kutatómunka indult, amelynek már jelentős eredményei vannak.

- A stratégiába foglalt programok véglegesítését szakmai-, kamarai- valamint települési fórumok előzték meg. (többek között az Otthonunk Békés megye című megyejárás programja keretében is.) Így a végleges dokumentum számos vonatkozásban kiegészült, ill. ismertté vált, ami nagyban hozzájárult elfogadottságához, ill. a projektek generálásához.
- A stratégia **ernyő jellegű**, ami összhangban áll a Megyei Önkormányzat gazdaság- és társadalompolitikai feladat hatás-és felelősségi körével.
- A stratégia megkülönböztetett figyelmet fordított a megye leghátrányosabb helyzetben lévő kistérségeinek felzárkóztatására.
Számos előnye ellenére a stratégiának voltak veszélyei, amelyek egy része politikai jellegű volt, más részük pedig az előre nem látott méretű hazai gazdasági visszaesésből származott.
- Érdemi áttörés nem következett be foglalkoztatás terén elsősorban azért, mert a megye nem kapott támogatást a térségi pari parkok hálózatának kialakításához.
- Nem sikerült kiemelt kormányzati projektként elfogadtatni a 44-es út fejlesztését.
- Érdemi előrelépések történtek a szennyvíz program megvalósítása vonatkozásában, megoldásra vár a megye ivóvíz programja.

Jövőkép és célok

Békés megye 2007-2013 közötti időszakára kidolgozott értékalapú gazdaságfejlesztési stratégia cél- és programstruktúrája minden szempontból helyesnek bizonyult, összhangban áll az Európai Unió és az Új Magyarország Fejlesztési Terv elvárásaival, jelentős mértékben hozzájárul a megye gazdaság- és társadalmi felzárkóztatásához.

A tervezési ciklus második felében (2010-2012 között) a korábbinál nagyobb súlyt kell helyezni:

- a foglalkoztatás javítására,
- a megye adottságainak megfelelően ágazatok (agrárium, egészségipar, tranzitgazdaság) versenyképességének növelésére és
- a szakképzés, felnőttképzés hatékonyságának javítására.

a) **Átfogó célja:** a megye társadalmi, gazdasági mutatói romlásának megállítása, felzárkóztatás megindítása. Az átfogó cél magába foglalja mind a kohéziót, mind pedig a versenyképesség javítását.

b) **Specifikus céljai:**

- **Életminőség javítása.** (Békés megyében élők egyik legsúlyosabb gondja, hogy a perifériára sodródott - elsősorban a Mezőkovácsházai és a Sarkadi - kistérségekben a lakosság elszegényedése aggasztó méreteket öltött. Úgy tűnik, hogy ez a tendencia erősödik; fennáll annak a veszélye, hogy generációkat érint, ill. egyre erősebb lesz a területi koncentrációja. A folyamat megállítására csak komplex, összehangolt terv segítségével van remény !)
- **Gazdasági teljesítmény növelése és a foglalkoztatás javítása, értékalapú gazdasági láncok, hálózatok kialakítása,** különös tekintettel az agrár és egészségipari vállalkozások esetében.
- **Környezeti fenntarthatóság javítása.** Békés megye legnagyobb értéke természeti adottságaiból a táj viszonylagos érintetlenségéből adódik. Csak olyan gazdasági teljesítménynövelő megoldás jöhet szóba, ami ezeket az adottságokat érintetlenül hagyja, ill. megőrzi.

c) **Operatív céljai:**

- a foglalkoztatás és az önfoglalkoztatási képesség javítása;
- a képzettség és képezhetőség javítása;
- a népesség egészségi állapotának javítása;
- a közösségi/kulturális értékek megőrzése, gazdagítása, helyi közösségek erősítése.

Programok, alprogramok

A következő oldalakon egyrészt a 2007-ben jóváhagyott struktúrának, másrészt az Új Széchenyi Terv prioritásainak megfelelően foglaljuk össze a Békés megye integrált fejlesztési stratégiájának megfelelő programokat és alprogramokat (61. táblázat).

61. táblázat: Békés megye integrált fejlesztési stratégiájának program és alprogram struktúrája

Gazdaság teljesítményének javítása	Fenntartható gazdaság fejlesztése	Infrastruktúra fejlesztése
a) Egészségipari fejlesztése • Rehabilitációs ellátórendszer fejlesztő alprogram • Egészséges város alprogram • Egészségipari klaszter alprogram b) Agrár gazdaság fejlesztése • Komplex agrár vezértermék és hálózatok fejlesztése alprogram • Békés megyei termék alprogram c) Tudásgazdaság fejlesztése • Életpálya tervezési alprogram - Útjelző: tanácsadói operatív alprogram - Empátia: tanár felkészítő operatív alprogram - Érvényesülés: diák felkészítő operatív alprogram • Hálózatfejlesztési alprogram - Kapcsolati háló operatív alprogram • Képzésfejlesztési alprogram - Hozzáértés: gyakorlati képzésfejlesztési operatív alprogram - Mozgástér: mobilitás operatív alprogram - Idegen nyelvek operatív alprogramja - Strukturális fejlesztés operatív alprogramja - Élettér: horizontális fejlesztési operatív alprogram - Kézfogás: vonzáster bővítési alprogram	a) Zöld gazdaság fejlesztése • Alternatív energiaforrások hasznosításának alprogramja b) Épített és természeti környezet fejlesztése • Határon átnyúló (közös) környezetvédelmi fejlesztések alprogramja	• Ivóvíz hálózat minőségének javítása, hálózati rekonstrukció • Elérhetőség javítása (közúti, vasúti, légi közlekedés)

61. táblázat folyt.

Gazdaság teljesítményének javítása	Fenntartható gazdaság fejlesztése	Infrastruktúra fejlesztése
- Hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi alprogramja - Helyzetbe hozás operatív alprogramja - Felzárkóztatási alprogram - e-önkormányzat alprogram - e-piacok alprogram d) Tranzit gazdaság fejlesztése - Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése alprogram e) Szociális gazdaság fejlesztése - Személyi szolgáltatások fejlesztése alprogram - Települési szolgáltatások fejlesztése alprogram		

Békéscsaba-Miskolc, 2010. augusztus 31.

Közös munkánk, értékeink, hagyományaink ápolása a jövő záloga, hiszen Békés megye mindannyiunk otthona.

Kutatásvezető:

Prof. Dr. Kocziszky György

CONSULTING-SZENZOR Kft.